

Wereldburgerschap & Utrecht

Het effect van reizen op het gevoel van wereldburgerschap en de 'sense of place' van Utrecht

Arne Krever, 0484008, Bachelorscriptie, begeleider: Thijs Konijnendijk

Voorwoord

De eerste aanleiding voor dit onderzoek was persoonlijke interesse en relevantie. Volgend jaar ga ik beginnen met de master International Development Studies. In deze master ga je veel te maken krijgen met het buitenland. Je zult daar vaak verblijven en zodoende in contact komen met vele andere culturen. Door nu onderzoek te doen naar wereldburgerschap en de 'sense of place' van Utrecht kijk ik als het ware uit naar een heel relevant thema voor mij in de toekomst, namelijk het evenwicht tussen het gevoel van de plaats waar ik nu woon, Utrecht, en het gevoel van het toebehoren tot deze wereld, het gevoel van wereldburgerschap. Vele mensen die in een Universiteitsstad als Utrecht wonen zijn al voor langere tijd naar andere continenten geweest. Het lijkt mij erg interessant om te onderzoeken wat dit heeft gedaan met hun gevoel van wereldburgerschap. Wat houdt dit wereldburgerschap voor hen in, en hoe kijken zij nu tegen Utrecht aan?

Inhoudsopgave

Voorwoord	p.2
1. Inleiding	p.4
2. Hoofd- en deelvragen	p.5
3. Theoretisch Kader	p.6
3.1 De geschiedenis van wereldburgerschap	p.6
3.2 Verschillende denkbeelden; de diversiteit van wereldburgerschap	p.6
3.3 'Sense of place'	p.7
3.4 Bekritisering en gebruik van 'sense of place' in wetenschappelijk onderzoek	p.8
4. Methodologie en operationalisering	p.9
4.1 Onderzoeksmethode	p.9
4.2 Operationalisering kerntermen	p.9
5. Resultaten	p.11
5.1 De geïnterviewden	p.11
5.2 Wereldburgerschap volgens reizigers	p.14
-De definities die de geïnterviewden gaven aan wereldburgerschap	p.14
-Wereldburgerschap volgens de geïnterviewden vergeleken met verschillende standpunten uit de wetenschap.	p.15
-Cultureel wereldburgerschap of politiek wereldburgerschap?	p.15
-Wereldburgerschap als een mix van houding en vaardigheden	p.16
-Ethiek in de praktijk	p.16
5.3 'Sense of place' van Utrecht	p.18
-De centrale studentenstad van Nederland	p.18
-Utrecht tegen Amsterdam	p.18
-Typisch Utrechts	p.18
-Hechting aan Utrecht	p.18
-De schaal van Shamai	p.19
5.4 Het effect van reizen.	p.20
-Reizigers voelen zich meer wereldburger.	p.20
-Het beeld van Utrecht veranderd door het reizen.	p.20
-De eigen cultuur onder de loep.	p.21
6. Conclusie & discussie	p.22
6.1 Conclusie	p.22
6.2 Discussie	p.22
6.3 Suggesties voor vervolg onderzoek	p.23
7. Bronnenlijst	p.24
Nawoord	p.26
Bijlagen	p.27
-Topiclijst	p.27
-Bijlage interviews	p.29

1. Inleiding

Het thema van het reizen en verblijven in andere continenten is vandaag de dag erg relevant. Een groot deel van de bevolking in Nederland heeft namelijk de mogelijkheid om te reizen. Uiteraard zal de grote meerderheid niet voor langere tijd in het buitenland wonen of reizen, desalniettemin wordt reizen naar verre bestemmingen makkelijker, zij het voor toeristische doeleinden, persoonlijke aangelegenheden, of werk. Ook worden geschillen tussen naties frequent op supranationaal niveau behandeld. We kennen instituten als de Wereldbank en de Verenigde Naties, welke kunnen interveniëren bij escalerende regionale situaties. In dit licht is wereldburgerschap een erg relevant thema, omdat deze instituties uiteindelijk afhankelijk zijn op steun van het volk. De Verenigde Naties bijvoorbeeld worden gevormd door verscheidene staten, waarvan een groot deel democratisch zijn. De regeringen van deze staten worden stuk voor stuk door de stemmen van individuen gekozen; stemmen die worden uitgebracht aan de hand van persoonlijke overtuigingen, een houding van wereldburgerschap is hier een voorbeeld van. Tevens danken instituten als het IMF hun bestaan aan de politiek, aan regeringen die dankzij de steun van het volk hun beleid kunnen voeren.

Ondanks alle mogelijkheden voor mensen om de wereld te verkennen blijft het een feit dat het contact met de woonplaats het meest uitgebreid is in het dagelijkse leven van mensen. Het is in de woonplaats waar doorgaans de meeste tijd wordt gependend. Vandaar dat het van belang is het gevoel van wereldburgerschap te verbinden en te vergelijken met een lokale geaardheid; de ‘sense of place’ van Utrecht. Plekken buiten Europa en de woonplaats van Utrechters zijn twee ruimtelijke extremen waar personen mee te maken kunnen krijgen en welke zodoende een grote invloed op de houding van deze personen hebben. Ook kan de houding ten opzichte van de woonplaats veranderen door deze te vergelijken met andere plaatsen met een andere cultuur. In de geografische literatuur is er uitgebreid geschreven over het spanningsveld lokaal/globaal. Het onderzoeken van het raakvlak tussen het globale en het lokale is zodoende een relevant thema in dit onderzoek. (Massey 1994, Berger & Grimes 1973).

De literatuur aangaande wereldburgerschap is aanzienlijk (Appiah, Beck, Cosgrove, Devadson, Kant, Nussbaum, Schueth & O’loughlin, e.a.), deze is echter ook erg verdeeld over het onderwerp. Er zijn enkele studies gedaan naar de houding van bepaalde groepen tegenover wereldburgerschap (Furia 2006, Osler & Starkly 2003, Schueth & O’loughlin 2007, Sobre-Denton 2010). Er is echter in de literatuurverkenning voor dit onderzoek geen onderzoek gevonden die de mening van de substantiële, en groeiende groep reizigers over wereldburgerschap onderzoekt. Deze groep is gezien hun relatieve bekendheid met de wereld erg interessant om naar te kijken, maar zij is wat betreft de literatuur over wereldburgerschap vrijwel onbelicht gelaten. Slechts enkele citaten vinden hier aansluiting bij dit onderzoek en geven enigszins de relevantie aan die reizigers hebben voor onderzoek naar wereldburgerschap: “..and makes cosmopolitanism a sort of ‘class consciousness of frequent travelers’ of the transnational neoliberal executive.” (Schueth & O’loughlin, 2007, p929). “One of the ways in which actors might demonstrate their openness towards difference is through travel.” (Devadson, 2010, p. 2956)

Tevens kan er gekeken worden naar welke definities en invullingen van wereldburgerschap volgens de wetenschap door deze groep in de praktijk ook geaffilieerd worden met dit onderwerp. “Much of the literature on Cosmopolitanism tries to envisage a path to a future, more united world.” (Schueth & O’loughlin, 2007, p.927). Voorbeelden van dit soort idealistische literatuur zijn werken van Appiah, Harvey, Nussbaum en Popke. Deze theorie kan door dit onderzoek praktische handvaten krijgen.

2. Hoofd- en deelvragen

Aangezien het effect van reizen op wereldburgerschap en de huidige woonplaats in dit onderzoek centraal staan is de hoofdvraag als volgt geformuleerd:

Wat voor een effect heeft het, voor minimaal een half jaar, reizen buiten Europa op de houding van Utrechters wat betreft hun eigen wereldburgerschap en hun 'sense of place' van Utrecht?

Deelvraag 1: Hoe beoordelen Utrechters hun huidige woonplaats: Utrecht?

Deelvraag 2: Wat is de houding van Utrechters tegenover hun eigen wereldburgerschap?

Deelvraag 3: Hoe kunnen de houding tegenover wereldburgerschap en 'the sense of place' van Utrecht met elkaar in verband worden gebracht?

De reden voor deze volgorde is dat de opbouw wat betreft de diepgang van de vraagstelling zo goed gebalanceerd is. Pas nadat er is ingegaan op 'sense of place' en wereldburgerschap worden deze ook echt met elkaar in verband gebracht.

3. Theoretisch Kader

3.1 De geschiedenis van wereldburgerschap

In de vierde eeuw voor Christus antwoordde Diogenes als men vroeg waar hij vandaan kwam met: "Ik ben een burger van de wereld.", hiermee verklaarde hij zichzelf een wereldburger en ontkende hij zijn verplichtingen tegenover de Griekse staat. Niet veel later werd ook door de Stoa aan het begrip wereldburgerschap vorm gegeven. Zij waren van mening dat, omdat waar iemand geboren wordt puur op toeval berust, verschillen in nationaliteit, geslacht, klasse of etniciteit geen barrière mogen vormen tussen mensen. "*We should give our first allegiance to no mere form of government, not temporal power, but to the moral community made up by the humanity of all human beings.*" (Nussbaum, p.7). Politieke samenwerking werd volgens hen steeds verstoord door partijdige lokale loyaliteiten. De enige manier om deze verstoring te voorkomen is door onze eerste prioriteit bij de wereldgemeenschap te leggen. De stoïcijnen vonden dat door anderen te observeren we onszelf ook beter kunnen begrijpen.

Ook de Duitse filosoof Immanuel Kant heeft een deel van zijn werk gewijd aan wereldburgerschap. Kant vond dat de aarde toebehoort tot een ieder die erop geboren wordt. Kant zag wereldburgerschap in een context van vrije en soevereine staten. Staten zijn vrij om binnen hun grenzen de wet voor te schrijven; deze moet zij hetzelfde toepassen voor iedereen die zich in hun territorium bevindt. Wereldburgerschap is voor Kant geen streven maar een noodzakelijkheid omdat hij voorziet dat er een punt aankomt waar iedereen op aarde van elkaar afhankelijk is en waar "*een wetsovertreding in één plaats op alle plekken gevoeld wordt.*" (Popke, 2007, p509 door auteur vertaald uit het engels). Als dit gebeurt dan moeten staten elkaar uiteindelijk wel aanvaarden en tolereren (Popke, 2007. p.).

3.2 Verschillende denkbeelden; de diversiteit van wereldburgerschap

De literatuur over wereldburgerschap is uitgebreid maar erg verdeeld. Er is in de loop der jaren erg veel over geschreven in de sociale wetenschappen (Appiah, Beck, Cosgrove, Devadson, Harvey, Lowenthal, Nussbaum, Schueth & O'loughlin e.a.). Zoveel dat David Harvey in 2000 zelfs gewaarschuwd heeft voor verlies van betekenis van de term door veelvuldig gebruik in verschillende contexten (Harvey, 2000, p.529). In 2002 is er een indeling voorgesteld door Steven Vertovec en Robin Cohen. Zij gaven de term wereldburgerschap zes definities: (1) Wereldburgerschap als een sociaal-culturele toestand, (2) als een filosofie of wereldvisie, (3) als een politiek project aangaande het opbouwen van transnationale instituties zoals de Verenigde Naties, of (4) de verschillende verbindingen van burgers, (5) wereldburgerschap als een houding of standpunt en als laatst (6) als een gebruik of vaardigheid (Söderstrom, 2006, p555 door auteur vertaald uit het Engels).

Een van de onderwerpen waarover in de geografie veel discussie is, is het al dan niet botsen van gevoelens van nationaal patriottisme en wereldburgerschap. De stroming die de twee als inherent tegenovergesteld neerzet wordt 'politiek wereldburgerschap' genoemd, deze stroming begon in zekere zin bij Diogenes toen hij zichzelf wereldburger verklaarde en daarmee zijn verplichtingen tegenover de Griekse staat ontkende. De stroming die gevoelens van lokale hechting en wereldburgerschap als niet per definitie tegengesteld ziet wordt 'cultureel wereldburgerschap' genoemd. In deze stroming sluit men niet uit dat wereldburgers banden van lokale identiteit behouden. Deze stroming definieert wereldburgerschap als 'het open staan voor/ willen aangaan van contact met personen met een andere cultuur' (Schueth & O'loughlin, 2007, p.927).

Een voorbeeld van een wetenschapper die het hebben van patriottische gevoelens niet tegenstrijdig ziet met wereldburgerschap, is Kwame Anthony Appiah. Hij verdedigt een vorm van 'rooted cosmopolitanism' (Appiah, 1997). Wereldburgerschap en patriottisme gaan samen

omdat het feit dat je sterke gevoelens hebt voor een bepaald land niet hoeft uit te sluiten dat je andere nationaliteiten en culturen accepteert. *“The rooted cosmopolitan can entertain the possibility of a world in which everyone is a rooted cosmopolitan.. ...taking pleasure from the presence of other, different places that are home to other, different people.”* (Appiah, 1997, p 618). Appiah maakt een vergelijking tussen de natie en de staat waarin hij stelt dat de natie moreel verwerpelijk is. De staat is dat niet, zij is noodzakelijk stelt hij, omdat de wereld beter bestuurd kan worden als de bestuursgebieden niet te groot zijn. Er moeten regeringen zijn die een monopolie hebben op bepaalde vormen van dwang om de orde te bewaren; deze moet echter wel volgens bepaalde ethische beginselen zijn, zoals de universele mensenrechten. De natie echter is moreel willekeurig. Het is slechts een losse en onfilosofische definitie van cultuur, vaak afkomstig uit een onderscheid gemaakt in vorige staten (zoals de hutu's en tutsi's een onderscheid waren gemaakt door de Belgen in voormalig Congo). Appiah stelt dat staten juist belangrijk zijn omdat de hedendaagse culturele variatie van hen afhangt (Appiah, 1997).

De aantrekkingskracht van wereldburgerschap ligt er voor veel kritische denkers in om deze culturele diversiteit, de tegenstellingen tussen culturen, samen te brengen in een zelfkritische vorm van wereldburgerschap die, in plaats van culturele verschillen probeert op te heffen, deze respecteert en zo de basis kan vormen voor een toekomstige wereldorde. Hier ligt wel een uitdaging omdat Westerse ideeën en idealen, die in het Westen vaak als toepasbaar in heel de wereld gezien worden, toch dikwijls als cultureel specifiek gedachtegoed uit de bus komen als zij beschouwd worden vanuit andere culturele contexten. (Schueth & O'loughlin, p. 928). Om beter vanuit de ander te kunnen redeneren, stelt Martha Nussbaum voor in het artikel 'patriotism and cosmopolitanism' dat onderwijs vanuit een kosmopolitisch oogpunt gegeven moet worden. Zij verklaart *“that to give support to nationalist sentiments subverts, ultimately even the values that hold a nation together, because it substitutes a colorful idol for the substantive Universal values of justice and right”* (Nussbaum, 1996, p.5). De groep waar we uiteindelijk morele verantwoording aan moeten afleggen is de gehele mensheid, oftewel alle medemensen op deze aarde. Alle andere groepsriteria zijn moreel verwerpelijk. *“We should regard our deliberations as, first and foremost, deliberations about human problems of people in particular concrete situations, not problems growing out of a national identity that is altogether unlike that of others.”* (Nussbaum, 1994, p.7). Nussbaum pleit voor een universele verantwoording buiten nationale grenzen; een kosmopolitisch standpunt dat in de educatie die er gegeven wordt dient te worden onderwezen.

3.3 'Sense of place'

Veel literatuur over wereldburgerschap is idealistisch en abstract. Volgens Schueth en O'loughlin kan juist geografie hier de uitkomst bieden. In plaats van een wereldburgerschap slechts als ideaal en zonder plaatsbesef, kan geografie deze definiëren door middel van een wereldwijd gevoel van plaats (Schueth & O'loughlin, 2007). Dit is een definitie die aansluit bij de term 'sense of place' die in dit onderzoek wordt gebruikt om Utrecht mee te beschrijven. Volgens Massey is deze 'sense of place' juist te duiden door ook te kijken naar de globale context waar deze lokale plek deel van uitmaakt. Het plaatselijke is in deze definitie deel van het globale; een extroverte uitleg die het lokale integreert door zijn functie in een groter systeem (Massey, 1994, p.155). Massey noemt dit de 'global sense of place' van een plaats. Volgens Turner maakt wereldburgerschap zonder een lokale geardeheid, dezelfde fout als het communisme maakte, in dat zij haar ideeën toepast zonder gevoel voor lokale context. Wereldburgerschap heeft een bewustzijn nodig van het zich bevinden op één aarde om broederschap te kunnen verspreiden. (Schueth & O'loughlin, p. 929). Het belang van de karakteristieke eigenschappen van plaats wordt door Tuan als volgt verwoord: *“Place is not only a fact to be explained in the broader frame of space, but it is also a reality to be clarified and understood from the perspective of the people who have given it meaning”* (Tuan, 1979, p.387)

3.4 Bekritisering en gebruik van ‘sense of place’ in wetenschappelijk onderzoek

De term ‘sense of place’ wordt op verschillende manieren gebruikt in verscheidene onderzoeken. Vaak dient de term om van een bepaalde plaats achter de verscheidene karakteristieke eigenschappen te komen die door de lokale bevolking geassocieerd worden met de plaats in kwestie. Vele onderzoeken proberen achter deze gevoelens te komen door terugkerende uitspraken in verscheidene interviews met de lokale bevolking te combineren. (Sampson 2009, Orange 2011, Billig 2005). De definiëring van plaats en gevoel verschilt echter sterk per onderzoek. Volgens Shamuël Shamaï zijn er verschillende moeilijkheden met het concept. De eerste is dat plaats een dimensieloze term is. Het kan naar plekken van elke grote en type refereren. De woonkamer van je oma is een plaats, net als de Verenigde Staten. Tevens is de gevoelscomponent van ‘sense of place’ erg ongrijpbaar. Beide termen dienen daarom volgens Shamaï goed gedefinieerd te worden. Hiertoe heeft hij voor de sterkte van gevoelens voor een plaats een indeling gemaakt. Er zijn volgens hem drie fases van hechting aan een plaats: *“De eerste fase is het zich voelen behoren tot de plaats, de tweede het gehecht zijn aan de plaats en de derde betrokkenheid bij de plaats.”* (Shamaï, 1991, p349 door auteur vertaald uit het engels.) Om deze goed in kaart te brengen heeft hij een indeling gemaakt in zeven gradaties van hechting, opeenvolgend: (0) Not having any sense of place, (1) knowledge of being located in a place, (2) belonging to a place, (3) attachment to a place, (4) identifying with the place goals, (5) involvement in a place, (6) sacrifice for a place. (Shamaï, 1991, p.350). De definitie van ‘sense of place’ gegeven door Allan Gussour geeft het concept misschien nog wel het beste weer. Gussour omschrijft ‘sense of place’ als simpelweg *“A piece of the whole environment claimed by feelings.”* Naar dit soort gevoelens wordt vaak gerefereerd met de term ‘sense of place’. (Shamaï, 1991, p347).

4. Methodologie en operationalisering

4.1 Onderzoeksmethode

In dit onderzoek is er gekozen voor een kwalitatieve aanpak. Hiervoor is gekozen omdat de begrippen die behandeld worden in dit onderzoek, namelijk wereldburgerschap en 'sense of place', in hoge mate subjectief zijn. Er wordt gekeken naar de houding van verschillende personen ten opzichte van deze twee begrippen. Dit wil niet zeggen dat een kwantitatieve methode hier onmogelijk is; hij geeft alleen redelijk nauwe dimensieloze antwoorden. De vraagstelling zou eventueel wel in kwantitatieve termen te vatten zijn. Er zouden dan enquêtes gebruikt moeten worden. De informatie die deze zouden geven biedt echter weinig inzicht in de redenen achter de ingevulde keuzen. Het gebruiken van een kwantitatieve methode zou slechts algemene trends aangeven. De kracht van dit onderzoek ligt er echter in om de achterliggende gedachten te achterhalen. Vandaar dat er gekozen is om diepte-interviews af te nemen. De verschillende onderwerpen waarvan gedacht wordt dat deze aan de orde behoren te komen worden gevat in een topiclist. Deze dient als rode draad in het interview. Extra onderwerpen of interessante visies van de geïnterviewden kunnen op deze manier ook uitgebreid aan bod komen. Zo kan een persoonlijker, gedetailleerder en subtieler beeld verkregen worden van wereldburgerschap en de 'sense of place' van Utrecht. In dit onderzoek zullen acht personen geïnterviewd worden. Dit lijkt in eerste instantie misschien niet zoveel maar het verwerken van informatie verkregen door diepte-interviews is vele malen tijdrovender dan de verwerking van informatie verkregen door enquêtes of surveys. In dit licht, en meegenomen de tijdsrestricties van dit vak, zijn acht interviews zeker niet weinig. Vaak wordt er in de sociale wetenschappen met kwalitatieve interviews doorgedaan tot er een zogenaamde verzadiging in de verkregen informatie optreedt. In dit onderzoek wordt deze niet toegepast aangezien het erg waarschijnlijk is dat deze pas na erg uitgebreid onderzoek optreedt. Dit wordt verwacht omdat niet alleen zowel wereldburgerschap als ook 'sense of place' een zeer breed onderwerp is, deze ook nog eens in hoge mate subjectief is (Schofield & Szymanski, 2011). Het selecteren van personen om te interviewen zal gebeuren volgens de sneeuwbalmethode. Berichten zullen zowel mondeling als via de mail, als via de sociale media verspreid worden. Vervolgens zal een keuze worden gemaakt uit de gegadigden, en wel zo dat deze zo verschillend mogelijk zijn qua afkomst, beroep, leeftijd en dergelijke. Ook wordt een langere tijd buiten Europa geprefereerd. Bij deze selecte groep zal een interview worden afgenomen. De verschillende interviews zullen vervolgens worden vergeleken op terugkerende uitspraken en thema's. Deze zullen worden vergeleken met de literatuur aangaande wereldburgerschap en 'sense of place'. Aangezien de onderzoeker de onderwerpen van de interviews kiest en interpreteert hoort deze zeer zorgvuldig om te gaan met deze thematiek. De vraagstelling behoort onbevooroordeeld gebracht te worden. Tevens hoort de onderzoeker zijn eigen mening niet te laten tellen bij het selecteren van belangrijke thema's in het resultatenhoofdstuk. Het accent hoort te liggen bij het juist en onbevooroordeeld weergeven van de gedachten van de geïnterviewden over wereldburgerschap en Utrecht.

4.2 Operationalisering

Een aantal termen zullen veelvuldig in dit onderzoek terug komen. Het is daarom van belang dat deze helder en duidelijk gedefinieerd worden. De termen die afbakening nodig hebben staan hieronder:

Reizen: Zich op welke manier dan ook fysiek buiten Europa bevinden, zij het zich verplaatsend of wonend.

Deze term is zo gedefinieerd omdat er in dit onderzoek vanuit wordt gegaan dat het zich bevinden op ruimtelijk en cultureel zeer verschillende plekken (plekken buiten Europa), kan zorgen voor een bepaalde kosmopolitische denkwijze. De manier waarop er verbleven wordt

buiten Europa heeft zoveel verschillende mogelijkheden en kan voor iedereen zo anders zijn dat er in dit onderzoek voor gekozen is dit niet verder te definiëren. Het woord reizen is gekozen omdat deze in de volksmond wordt gebruikt om het zich bevinden buiten Europa aan te geven.

Wereldburgerschap: De uitleg die de geïnterviewden geven aan wereldburgerschap en hun houding tegenover dat wereldburgerschap.

Aangezien de literatuur over wereldburgerschap zeer verdeeld is over de definitie van de term, is het erg interessant om te achterhalen wat de geïnterviewden nu zelf vinden van wereldburgerschap. Dit beeld wat er heerst binnen de geïnterviewden zal dan samengevat worden en vergeleken met de stromingen en uitleggen van wereldburgerschap zoals die zich in het wetenschappelijke veld voordoen.

'Sense of Place' van Utrecht: De karakteristieke eigenschappen die geïnterviewden toeschrijven aan Utrecht, gecombineerd met de mate waarin zij zich voelen toebehoren tot Utrecht.

Beide uitleggen worden gebruikt in onderzoek naar 'sense of place'. Zie voor een onderzoek naar de karakteristieken van een specifieke plaats: 'Making Place: Identity Construction and Community Formation through "Sense of Place" in Westland, New Zealand' geschreven door Sampson & Goodrich en voor een onderzoek naar de mate van toebehoren tot bepaalde plaatsen: 'Sense of Place: an Empirical Measurement' geschreven door Shmuel Shamai. De reden dat in dit onderzoek wordt gekeken naar 'mate van' en 'de karakteristieke eigenschappen' van de 'sense of place' van Utrecht heeft mede te maken met de manier van onderzoek doen. Zoals eerder vermeld wordt er kwalitatief onderzoek gedaan; er worden diepte-interviews afgenomen. Hierin is het erg interessant om te kijken naar de mate van wereldburgerschap en de mate van toebehoren tot Utrecht, maar zou het zonde zijn om niet naar de achterliggende redenen hiervoor te kijken. Vooral omdat de kracht van dit onderzoek erin ligt deze achterliggende redenen te achterhalen en te verklaren. Bij het onderzoeken van de mate van vereenzelviging met Utrecht en de wereld wordt de indeling van hechting van Shamai gebruikt. De verschillende fases van hechting gebruikt in dit onderzoek zijn daarbij:

1. Knowledge of being located in a place.
2. Belonging to a place.
3. Attachment to a place.
4. Identifying with the place goals.
5. Involvement in a place
6. Sacrifice for a place.

Omdat in dit onderzoek gekeken wordt naar verbanden tussen wereldburgerschap en 'sense of place' sluit de definitie van deze 'sense of place' aan bij de 'global sense of place' die door Massey wordt verdedigd in haar boek *Space, Place and Gender* (1994).

Utrechters: Personen die op het moment van interview geregistreerd staan als woonachtig in Utrecht en daar minimaal een jaar van hun volwassen leven gewoond hebben.

Deze definitie is zo gekozen omdat het voor dit onderzoek noodzakelijk is dat de proefpersonen een redelijk uitgebreid en recent beeld hebben van hun woonplaats, Utrecht. Wat betreft plaatsdefinities zijn gemeenten erg handig om onderzoek naar te doen. Ze zijn goed gedefinieerd en officieel geadmistreerd, waardoor data op gemeenteniveau gemakkelijk met elkaar te vergelijken is, mocht dit onderzoek door anderen gebruikt worden. Dit onderzoek sluit aan bij de indeling op gemeenteniveau.

5. Resultaten

5.1 De geïnterviewden

Er zijn in dit onderzoek acht personen geïnterviewd. De meeste daarvan die aan de eisen voor dit onderzoek voldeden, bleken studenten aan het einde van hun studie te zijn. Het gebruik van de sneeuwbal methode kan hier mede verantwoordelijk voor zijn. Studenten waren door hun grote sociale netwerk gemakkelijk te bereiken. Niet alle geïnterviewden waren echter student, één geïnterviewde was zorgcoördinator, één was arts, en één was al bezig met zijn Ph. D. De manier van verblijven in het buitenland verschilde sterk van persoon tot persoon. Twee van de geïnterviewden hebben in hun vroege jeugd meerdere jaren buiten Europa gewoond, anderen hebben vooral gestudeerd in het buitenland en weer anderen hebben verschillende rondreizen gemaakt. Ook de totale lengte van verblijf verschilde sterk per geïnterviewde. Sommigen waren net over een half jaar weggeweest, en anderen hadden jaren buiten Europa doorgebracht. Zodoende verschillen de geïnterviewden toch zeer sterk wat betreft hun ervaringen buiten Europa. Aangezien de resultaten voortgekomen zijn uit de diepte-interviews die met de geïnterviewden gehouden zijn, worden hun achtergronden wat betreft het verblijf buiten Europa en andere eventueel belangrijke factoren aangaande dit onderzoek hieronder kort toegelicht per persoon.

Annemarie Schachtschabel

26 jaar

Arts

7 jaar woonachtig in Utrecht

Annemarie is net afgestudeerd in de geneeskunde. Zij komt uit Amsterdam en is voor haar studie verhuisd naar Utrecht. Haar eerste verre reis was op haar zestiende, ze ging toen met haar ouders naar Thailand. Ze is ook nog naar Canada en de Verenigde Staten geweest, maar haar langste en meest uitzonderlijke reizen waren naar Midden Amerika (Nicaragua, Costa Rica, Guatemala) en Sudan. Ze heeft in Leon, Nicaragua, drie maanden stage gelopen voor de opleiding die zij toen deed, geneeskunde. Voordat die stage begon heeft ze rondgereisd in Guatemala en na de stage nog in Costa Rica. Ze is ook nog een maand naar Sudan geweest voor een geneeskunde project. De verschillen daar in levensstijl en cultuur vielen haar erg op.

Eeke van der Wal

21 jaar

Studente Liberal Arts & Sciences

2 jaar woonachtig in Utrecht

Eeke woont nu in een gezellig studentenhuysje bij de Croeselaan in de buurt. Van haar derde tot haar achtste heeft Eeke echter met haar ouders in Sri Lanka gewoond. In die tijd heeft ze met haar ouders gereisd naar Australië en Samoa. Op haar achttiende is ze gelijk met een vriendin naar India gegaan. Tevens heeft ze vrijwilligerswerk gedaan in Zuid Afrika en daar rondgereisd. Al met al zat zij daar drie en een halve maand. Zij heeft Sri Lanka een aantal keer herbezocht na haar verhuizing terug naar Nederland.

Esther Verheijen

22 jaar

Studente Sociale Geografie

3 jaar woonachtig in Utrecht

Esther is voor haar studie naar Mexico, Guadalajara, gegaan. Zij heeft daar vier en een halve maand gezeten. Ook heeft zij aansluitend rondgereisd in Midden Amerika. Na Mexico

kwamen ook Guatemala en el Salvador aan de beurt. Tevens heeft zij verscheidene kleine reizen gemaakt, onder andere naar Colombia.

Martijn Bosveld

24 jaar

Student Psychologie

7 jaar woonachtig in Utrecht

Martijn komt uit de provincie, hij is voor zijn studie van Vleuten naar Utrecht vertrokken. Hij is nu aan het einde van zijn studie psychologie. De afgelopen jaren heeft hij twee lange perioden buiten Europa gewoond. Zijn eerste lange verblijf buiten Europa was in Florida, waar hij op de campus woonde voor een half jaar. Maar zijn langste tijd buiten Europa heeft hij doorgebracht in Latijns Amerika. Hij heeft in de maanden dat hij daar zat Guatemala, Mexico, Belize, Nicaragua, Honduras, Costa Rica, Colombia, Peru, Chili, Bolivia en Puerto Rico aangedaan. In Peru heeft hij twee maanden gewerkt in een jeugdgevangenis. Martijn heeft een grote passie voor reizen en is zeker van plan om nog meer plekken op de wereld te bezoeken.

Mirjam Frantzen

22 jaar

Studente Engels

3,5 jaar woonachtig in Utrecht

Mirjams moeder heeft tijdens haar ontwikkelingswerk in Afrika haar man ontmoet. Mirjam heeft dan ook een groot deel van haar jeugd, van haar derde tot en met haar achtste in Kenia gewoond. Daarna is het gezin naar Nederland verhuisd. Mirjam heeft daarna nog een half jaar doorgebracht in Australië. Ze heeft daar gestudeerd en rondgereisd.

Ruben van Hoof

24 jaar

Student Liberal Arts and Sciences

5,5 jaar woonachtig in Utrecht

Ruben woont vanwege zijn studie in Utrecht. Hij heeft met zijn ouders China en de Verenigde Staten bezocht. In zijn eentje heeft hij echter de meeste tijd doorgebracht buiten Europa. Allereerst twee maanden in India, waar hij les heeft gegeven en heeft rondgereisd en een half jaar in Australië. In Australië heeft Ruben gestudeerd en rondgereisd.

Rutger Luteijn

26 jaar

Ph. D., onderzoeker in opleiding binnen medische microbiologie

9 jaar woonachtig in Utrecht

Rutger vindt Utrecht een prachtige stad waar hij nu al een tijd woont. Dit heeft hem echter niet weerhouden van het maken van vele reizen buiten Europa. Voor de studie heeft hij een half jaar in Boston gewoond, hij vond het daar zo leuk dat hij toen vier maanden langer is gebleven. Dit was de langste reis maar zeker niet de enige reis. Rutger heeft een fietstocht van drie maanden door Afrika gemaakt, hij is twee keer naar Indonesië geweest en heeft Syrië, Jordanië en Libanon bezocht. Vanwege relaties in het buitenland is hij meerdere keren op en neer geweest van Utrecht naar Zuid Afrika en Israel.

Susan Mittendorff
29 jaar
Zorgcoördinator
6 jaar woonachtig in Utrecht

Susan woont nu al zes jaar in de wijk Lombok in Utrecht, een wijk die haar bevalt en die volgens haar veel te bieden heeft. Susan heeft meerdere reizen buiten Europa gemaakt. Ze heeft samen met een vriendin voor vier maanden gereisd in Azië, en heeft toen Thailand, Vietnam, Laos en Cambodja aangedaan. Later heeft zij nog een reis naar Cuba gemaakt en een reis naar Bali en Lombok. Susan heeft een groot hart voor haar medemens. In Azië heeft zij een voorliefde voor het Boeddhisme gekregen

5.2 Wereldburgerschap

De definities die de geïnterviewden gaven aan wereldburgerschap

In de diepte-interviews is uitgebreid ingegaan op het beeld dat de verschillende geïnterviewden hadden van wereldburgerschap. Verschillende punten werden vaak door hen genoemd. De definities van wereldburgerschap verschilden enigszins van persoon tot persoon, maar vaak werden toch wel drie van de onderstaande vijf voorwaarden genoemd in het beeld dat zij hadden. In deze voorwaarden om aan wereldburgerschap te voldoen lijken verscheidene gradaties aan te geven te zijn. Deze zullen benoemd worden en verder uitgewerkt per thema. De definities van wereldburgerschap zijn gerangschikt in de meest logische volgorde beginnend bij wat men als basisvoorwaarden kan zien, en eindigend bij de meest extreme voorwaarden voor wereldburgerschap. De definities zijn niet volledig uitsluitend maar geven wel een algemene richting aan.

1. Dat je het gevoel hebt dat je onderdeel bent van deze hele wereld

(Annemarie, Eeke, Esther, Mirjam, Susan) Dit thema kwam veelvuldig terug. Er werd vaak aangehaald dat een wereldburger zich betrokken hoort te voelen bij andere individuen en de wereldproblematiek. *“Dat je onderdeel bent van deze hele wereld waarbij je ook deel uitmaakt van iedereen, niet alleen van je landje. En als dat het is dan ben ik ook zeker wel wereldburger want ik ben ook betrokken bij wat er in allerlei delen van de wereld gebeurt dat vind ik interessant. En ook bij milieu bijv dat is een wereldwijd probleem en daar voel ik me ook betrokken bij.”* (Eeke).

2. Dat je openstaat voor andere culturen

(Esther, Martijn, Mirjam, Rutger, Susan) Volgens vele geïnterviewden behoort je open te staan voor andere culturen. En ook te kijken wat je daar goed aan vindt. Vaak werd er ook genoemd dat je deze andere culturen behoort te spiegelen aan je eigen cultuur en je zo voor jezelf van deze culturen kan gebruiken wat je er mooi uit vindt. Een kanttekening hierbij is dat vele geïnterviewden wel aangaven weer snel te vervallen in het oude patroon hier in Nederland. *“Ik denk, dat je jezelf ook een bepaalde identiteit toekent, dat je jezelf niet ziet als alleen maar Nederlander bijvoorbeeld, of als iemand die behoort tot een lokale subgroep, maar dat je jezelf ook ziet als iemand die openstaat voor andere werelddelen, voor de culturen daar.”*(Mirjam)

3. Dat je je goed kan redden in het buitenland, in andere culturen

(Ruben, Rutger, Susan) Deze definitie gaat in op het gemak waarmee je je aanpast aan andere gebieden, aan cultureel andere personen. Het is een definitie die goed samenvalt met de praktijk van reizen. *“..iemand die zich makkelijk kan aanpassen in het buitenland. Als je je niet kan aanpassen dan zal het ook niet zo snel iets worden daar natuurlijk. Als je je alleen maar in Nederland snel op je gemak voelt.”* (Rutger)

4. Dat je veel kennis hebt van de wereld, zodat je haar beter begrijpt

(Esther, Rutger, Susan) Dit thema kwam verscheidene malen terug. Een wereldburger hoort ook wat van de wereld te weten. Hierdoor ziet hij dingen in perspectief, de verbanden tussen verschillende gebieden en culturen worden duidelijker voor hem of haar. *“Ik denk dat wereldburgerschap is dat mensen ook meer van andere culturen weten, dat ze daar ook wel meer geïnteresseerd in zijn, dat ze ook wel iemand anders kant van het verhaal weten en vanuit hun perspectief kunnen kijken en meer vanuit een anders geloofsovertuiging of*

achtergrond snappen wat anderen doen. Dat je daardoor ook wel meer van elkaar begrijpt en meer van elkaar accepteert”.(Esther)

5. Dat je het gevoel hebt dat je in cultureel erg andere gebieden kan gaan wonen

(Annemarie, Martijn, Susan) Een aantal geïnterviewden gaven deze invulling aan wereldburgerschap. Het ook daadwerkelijk ergens anders een leven kunnen opbouwen. Dit is het laatste punt omdat deze de grootste potentiële impact heeft op iemands leven. Het suggereert ook een grote onafhankelijkheid van de lokale omgeving en een goed aanpassingsvermogen. *“En dat je overal zou kunnen wonen. Als je met iedereen overal zou kunnen wonen dan zou je denk ik echt een wereldburger zijn.”*(Annemarie). *“Iemand die overal wel kan leven. Die zich in elke cultuur wel kan nestelen.”* (Martijn)

In deze indeling is een tweedeling te maken, de gevoelskant en de praktische kant van wereldburgerschap. Een, twee en vijf zijn meer de gevoelszijde van het verhaal, terwijl drie en vier een duidelijker praktische invulling hebben.

Nog enkele andere punten werden aangehaald, zij het maar één keer. Een wereldburger is *“..iemand die zichzelf wil ontplooien, en zodoende ook naar het buitenland gaat.”* (Rutger). Deze definitie is echter wel, net zoals de anderen, een die een wereldburger beschrijft als een open persoon. Het is een positieve benadering van de term. Eén iemand noemde dat een wereldburger iemand is die *“..zich niet verwant voelt met zijn eigen cultuur, maar uit de verscheidenheid van culturen kiest wat er bij hem past.”* (Martijn). Dit sloot wat hem betreft echter niet uit dat deze persoon wereldburgerschap kan combineren met een grote waardering voor het eigen land, maar *“Ik denk dat het wel minder voorkomt want mensen die heel erg van hun eigen land houden hebben vaak ook sneller een afkeer van andere landen”*(Martijn). Annemarie plaatste de kanttekeningen dat wij als Europeanen wel heel makkelijk het gevoel kunnen hebben om wereldburger te zijn. Dit had volgens haar te maken met de verdeling van welvaart in de wereld. *“Alle grenzen zijn voor een Europeaan redelijk open. Dus het gevoel wereldburger te zijn is gewoon veel duidelijker dan voor iemand die in Afrika zit, want de grenzen zijn daar gewoon dicht. Als je als Afrikaan naar Europa wilt dan vragen ze, wat kom je hier doen dan?”* (Annemarie). Een gedeelde wereldtaal en gezamenlijke problemen werden genoemd als bevorderlijk voor een gevoel van wereldburgerschap voor iedereen.

Wereldburgerschap volgens de geïnterviewden vergeleken met verschillende standpunten uit de wetenschap

Cultureel wereldburgerschap of politiek wereldburgerschap?

Wereldburgers werden door iedereen gezien als open, ontwikkelde personen met een interesse in hun medemens. Wereldburgerschap werd gezien als een aanvulling op het leven en niet als een leeg, koud gevoel wat af en toe in de literatuur terug komt; wereldburgerschap als een rationeel ethisch standpunt dat iemand zodanig van alles onthecht dat het als leeg en koud gevoeld wordt *“Nowadays thereis no point in arguing over whether patriotism, although practical, is too petty, whereas cosmopolitanism, by contrast is splendid, but cold and unliveable”* (Beck, 2006, p1.) Wereldburgerschap wordt alleen op deze koude manier omschreven door aanhangers van het politieke wereldburgerschap, die stellen dat gevoelens van lokale hechting en wereldburger tegengesteld zijn aan elkaar en elkaar uitsluiten. Deze stelling werd echter door alle geïnterviewden verworpen. Wat dat betreft corresponderen alle meningen gegeven in dit onderzoek met het standpunt van ‘cultureel wereldburgerschap’, dat wereldburgerschap en hechting aan het lokale niet met elkaar in strijd zijn. Hoewel sommigen (Annemarie, Martijn, Esther,) wel aanhaalde dat het te ver doorschieten in identificatie met lokale eenheden wereldburgerschap in de weg kan staan. Men kan wel gehecht zijn aan de eigen cultuur en het eigen land maar men moet hierin niet doorslaan. Eerder moet de eigen cultuur kritisch beschouwd kunnen worden. *“Als je gereisd hebt en in meerdere landen bent geweest en meerdere culturen hebt meegemaakt, dan weet je meer over anderen. En dus ook*

over je eigen cultuur en je eigen plaats. En op een gegeven moment kom je er ook achter dat.. Dit is ook maar een cultuur en een landje. Dat komt wel door het reizen denk ik. En dat hoort ook wel bij wereldburgerschap. Dat bewustzijn van, wij zijn maar een van vele landen en ik ben misschien wel gehecht aan dit land, en vindt het een prima land, maar we blijven wel maar een land met een cultuur." (Ruben). De ideeën van de geïnterviewden komen zo dus het meest overeen met de stroming 'cultureel wereldburgerschap'. Er wordt in het buitenland wel vaak een grotere bewustheid van lokale identiteit gevoeld. (Rutger, Ruben, Eeke, Annemarie, Martijn). Door de andere cultuur om hen heen, vertellen geïnterviewden dat ze vaak naar hun eigen cultuur keken. *"en op reis ben je nog meer Nederlander omdat je merkt dat alles daar anders is"* (Eeke). Sommigen haalden aan dat als je buiten Europa komt je juist een visitekaartje bent van je land omdat je daar gezien wordt als dé Nederlander en de gesprekken, juist omdat de culturen zo anders zijn, vaak gaan over cultuurverschillen. *"Je kunt jezelf ook als een soort vertegenwoordiger van Nederland zien in het buitenland"* (Rutger). Wel vertellen sommigen dat ze zichzelf niet helemaal een wereldburger kunnen vinden omdat ze teveel gehecht zijn aan Nederland. Deze geïnterviewden definiëren wereldburgerschap echter wel als een vaardigheid, om je ergens anders helemaal thuis te kunnen voelen. Wat betreft de houdingscomponent van wereldburgerschap zouden zij deze tweestrijd misschien niet ervaren. *"Ik zou het wel leuk vinden om te kunnen zeggen dat het me niet uitmaakt waar ik woon, ik ga gewoon waar ik zin in heb, maar mijn wortels zitten eigenlijk toch te vast in Nederland merk ik dat ondanks dat ik andere landen misschien wel mooier vind om te wonen en qua leefcultuur beter bij mij zou kunnen passen, houdt zoveel mij hier toch in Nederland, dat ik niet meteen kan zeggen dat ik een wereldburger ben."* (Annemarie).

Wereldburgerschap als een mix van houding en vaardigheden

De vijf gradaties voor wereldburgerschap zoals gegeven door de geïnterviewden zijn in te delen in de categorieën van de indeling van Vertovec & Cohen. Deze categorieën waren:

(1) Wereldburgerschap als een sociaal-culturele toestand, (2) als een filosofie of wereldvisie, (3) als een politiek project aangaande het opbouwen van transnationale instituties zoals de Verenigde Naties, of (4) de verschillende verbindingen van burgers, (5) wereldburgerschap als een houding of standpunt en als laatst (6) als een gebruik of vaardigheid (Söderstrom, 2006, p555 door auteur vertaald uit het Engels).

Het gevoel dat je onderdeel bent van deze hele wereld, is een voorbeeld van wereldburgerschap als een houding, net als het gevoel te kunnen emigreren naar cultureel andere gebieden en het openstaan voor andere culturen. Het zich goed kunnen redden in andere culturen echter is een voorbeeld van wereldburgerschap als een vaardigheid, net zoals het hebben van veel kennis over de wereld. De geïnterviewden hebben dus wereldburgerschap gedefinieerd als een mix tussen vaardigheden en houdingen, welke samen de volledige wereldburger omvat. Het lijkt volgens hen niet genoeg om de juiste houding te hebben; om een echte wereldburger te zijn moet men ook de juiste vaardigheden en eigenschappen bezitten. Volgens veel van de geïnterviewden (Rutger, Ruben, Mirjam, Martijn) weet je pas of je deze bezit nadat je gereisd hebt. Reizen vormt zo een 'test' voor een ieder om te zien of zij echt een wereldburger zijn. *"Iemand die overal wel kan leven. Die zich in elke cultuur wel kan nestelen.. ..Je kan jezelf misschien wel zo voelen, maar als je nooit ergens bent geweest dan kan je dat niet ervaren."* (Martijn)

Ethiek in de praktijk

Veel literatuur over wereldburgerschap is idealistisch en abstract (Schueth & O'loughlin). Daarom werden aan de geïnterviewden een aantal thema's voorgelegd. Hun mening over als persoon een ethische verantwoording aan de hele mensheid hebben, en over supranationale organisaties zoals de Verenigde Naties werd gevraagd. Als geïnterviewden gevraagd werd naar de ethische stelling dat de morele ethische verantwoording van elk individu ligt bij de

hele mensheid, zoals Nussbaum dat ook stelt, dan wordt deze stelling wel als goed en geldig gezien maar zagen de geïnterviewden dit niet zo snel terug komen in de praktijk voor individuen. De mens werd vaak toch als inherent te egoïstisch en hebberig gezien om dit ook in de praktijk te laten gelden. *“Ik vind het een hele mooie grens. Ik zou willen dat iedereen dat zou doen. Maar ik denk dat ieder mens ook weer een soort egoïsme in zichzelf heeft of niet weet wat er gebeurt in een achtergesteld land of dat niet wil weten. Want willen we echt gelijkheid met Afrika en Nederland bijvoorbeeld, dan betekent dat ook dat wij iets zouden moeten inleveren. Zijn we daar wel toe bereid, je hoort ons nu al steigeren over Griekenland. Ik vind eigenlijk wel dat we daaraan zouden moeten voldoen, maar in de praktijk is het moeilijker.”* (Annemarie). Wel vonden ze vaak dat het beleid van staten mede rekening hoort te houden met iedereen op deze aarde. Hoewel er wel werd aangehaald dat ook staten vaak aan hun eigen hachje eerst denken. Ontwikkelingssteun wordt in de praktijk bijvoorbeeld toch snel ingetrokken. *“Ze trekken zo hun steun weer in of geven alleen maar hulp onder bepaalde voorwaarden. Het gaat altijd wel om jezelf met beleid denk ik.”* (Esther)

De Verenigde Naties werd gezien als een goed instituut, maar tegelijkertijd werden er veel kanttekeningen geplaatst bij de werking en effectiviteit ervan. De hedendaagse problematiek rond Syrië werd vaak genoemd. *“..omdat Rusland en China gewoon kunnen vetoën en dan gaat het geweld in Syrië gewoon door. En uiteindelijk kijkt de hele wereld ernaar terwijl er op dit moment ook weer honderd mensen worden afgeslacht. Dus ik vind de VN een goed instituut. Maar ik denk dat zo lang we diplomatieke spelletjes spelen dat soort instanties geen zin hebben, want uiteindelijk gaat het nog steeds om het geld en niet om de mensen.”* (Susan). Wel werden dergelijke instanties uiteindelijk als noodzakelijk gezien om vrede en stabiliteit te bewaren (Annemarie, Eeke, Mirjam, Martijn, Ruben).

5.3 De ‘sense of place’ van Utrecht

De centrale studentenstad van Nederland

Van de ondervraagde personen zijn de meeste in Utrecht gaan wonen vanwege de aanwezigheid van een Universiteit. Dit kan mede zijn dankzij het feit dat zes van de acht proefpersonen nu student is of bij de universiteit werkt. Het lijkt er echter op dat de universiteit een grote trekpleister is voor nieuwe mensen in de stad. *“Utrecht sprak me toen ik ging studeren zeker aan. Gewoon omdat het een studentenstad was, niet al te groot en met een goede universiteit en een mooie binnenstad.”* (Ruben). Niet alleen komen mensen in Utrecht wonen omdat er een universiteit is, ze hebben via de universiteit ook de mogelijkheden om gemakkelijk het buitenland in te gaan. Zes van de acht geïnterviewden hebben gestudeerd buiten Europa (Mirjam, Martijn, Ruben, Esther, Annemarie, Rutger). De universiteit heeft dus ook een rol bij het integreren van het lokale in het globale, van Utrecht in de wereld. Zij is een essentieel onderdeel van de ‘global sense of place’ van Utrecht. *“Ik ben naar Florida geweest voor een half jaar om te studeren met een exchange program.”* (Martijn)

Tevens speelt de centrale ligging van Utrecht een grote rol bij de keuze om ook daadwerkelijk in de stad te gaan wonen. Geïnterviewden noemden vaak de waarde die zij hechten aan het kunnen bereiken van een groot deel van het land. *“Utrecht vond ik wel een hele mooie sfeer hebben en centraal gelegen en een leuke stad en daarom ben ik er heen gegaan.”* (Esther).

Utrecht tegen Amsterdam

Amsterdam werd frequent met Utrecht vergeleken. Zoveel zelfs dat letterlijk iedereen Amsterdam noemde in de interviews. Niet in het minst werd de stad ook bij het zoeken naar een nieuwe studeer-/werkstad vergeleken met Utrecht. *“Nou, het werd Amsterdam of Utrecht en ik kon in Amsterdam niks vinden.”* (Susan). Er kwam naar boven dat de relatief rustige dorps sfeer voor velen een reden is om in Utrecht te wonen. Vaak wordt Utrecht op dit aspect met Amsterdam vergeleken, waarbij Amsterdam wordt aangemerkt als zijnde te toeristisch, te massaal, te groot en te onpersoonlijk, en Utrecht als een stad die groot genoeg is om alles nog te fietsen en die persoonlijk, knus en rustig is. *“Ik ben verhuisd vanuit Nijmegen om hier te komen studeren. En het leek me een hele leuke stad, net iets groter dan Nijmegen maar ook weer niet zo massaal als Amsterdam. Amsterdam leek me te individualistisch en je woont hier in een gezellige nog een beetje dorps sfeer.”* (Mirjam)

Typisch Utrechts

Kerntermen over Utrecht die vaak terugkwamen in interviews waren de sfeer (knus, gezellig, rustig, dorps), het aanwezig zijn van vrienden en de universiteit. Ook spelen symbolen zoals de Dom een belangrijke rol in het beeld wat mensen hebben van de stad. *“Als ik ‘s ochtends opsta, dan doe ik de gordijnen open en kijk ik recht tegen de Dom aan. Dat is gewoon fantastisch en waarom weet ik niet maar het maakt gewoon een gevoel los.”* (Rutger). Tevens werd door alle geïnterviewden de kroegjes, de gezelligheid en het knusse van de stad benadrukt. Utrecht wordt gezien als een stad waar je veel kleine horecagelegenheden en veel cultuur hebt. Dit gezellige wordt benadrukt door het feit dat de stad niet als erg groot wordt beschouwd, alles is fietsend gemakkelijk te bereiken. *“Ja, al die kleine grachtjes en cafeetjes dat maakt Utrecht wel.”* (Esther). *“Knus, gezellig, overzichtelijk, niet zo hip, beetje down to earth, veel te bieden, muzikaal, creatief, ja goede avonden, goede festivals, goede avonden.”* (Susan).

Hechting aan Utrecht

De binding met Utrecht verschilt erg van geïnterviewde tot geïnterviewde. Meerdere personen geven aan vooral om Utrecht te geven omdat hun vriendenkring hier ook zit. Ze

waarderen Utrecht heel erg, maar de mensen om hen heen zijn belangrijker voor hen dan een fysieke plaats. Het gevoel van verbondenheid met Utrecht is voor hen dan ook direct gekoppeld met de mensen die zij er hebben wonen. *“..ik denk dat als ik zou verhuizen naar Den Haag of Timboektoe dat ik me daar evengoed thuis zou voelen. Het zijn meer de mensen waardoor ik met thuis voel dan de plek.”* (Eeke). *“.. op dat moment was het heel erg fijn om daar te wonen, maar daar is niks meer. Ik bedoel daar zijn geen vrienden meer, geen familie. Ja, dat gevoel dat je dan met die stad hebt wordt dan wel minder.”* (Mirjam) Deze twee geïnterviewden hadden allebei vanaf hun derde tot hun achtste buiten Europa gewoond. Anderen zien het vooral als een leuke stad voor nu tijdens de studie. Zij sluiten het zeker niet uit later ergens anders te wonen. Amsterdam wordt vaak genoemd, maar ook het buitenland wordt vaak gezien als eventuele woonbestemming. *“Ik wil wel wat groter, naar Amsterdam.”* (Ruben). *“..er zijn zoveel andere opties om heen te gaan. Eerst voordat ik op reis ging dacht ik echt van Utrecht is wel supermooi, een van de leukste steden van Nederland, daar zou ik me wel kunnen settelen, misschien Amsterdam nog wel. Maar als je dan een paar keer op reis bent geweest dan gaat de wereld een beetje voor je open en dan denk je: Ik zou eigenlijk ook wel heel graag ergens anders willen wonen.”* (Martijn). Utrecht wordt wel door iedereen genoemd als hun thuis. Veel geïnterviewden hechtten zich vooral aan Utrecht vanwege de veelzijdigheid en gezelligheid die de stad te bieden heeft. De stad heeft veel kroegjes, cultuurgelegenheden, een mooi oud centrum en is goed bereikbaar. De meeste geïnterviewden zien het als een veilig, rustig en vertrouwd heenkomen. Utrecht is een plek waar zij zich over weinig dingen zorgen hoeven te maken, alles is er toch wel goed geregeld. *“Rust en regelmaat, alles is lekker geregeld, je kan in Utrecht lekker fietsen.”* (Annemarie)

De schaal van Shamai

Op de schaal die Shamai heeft ontworpen om hechting van personen aan een bepaalde plaats te meten kozen alle geïnterviewden uit

3. ‘Attachment to a place’

This stage involves an emotional attachment to a place at a higher level. A place has a meaning; it is a centre of a personal and collective experience and that identity combines with the meaning of the place and its symbols to create a ‘personality’ of the place. The place is emphasized through its uniqueness and through its difference from other places.

óf

4. ‘Identifying with the place goals’

When the majority of the people of the place recognize the goals of the place and are in conformity with them. This level implies a fusion and blending with the place interests and needs. It means that there is a devotion, allegiance, and loyalty to a place. People are deeply attached to their place.

De meerderheid van de geïnterviewden vond dat zij het beste in schaal drie thuishoorden, ‘attachment to a place’. (Susan, Ruben, Annemarie, Esther) Zij voelden zich gehecht aan Utrecht door de persoonlijke ervaringen met de stad. *“Omdat ik toch wel echt een band met Utrecht gekregen heb. Het is wel zo dat ik het echt als meer zie dan alleen maar een mooie stad. Ik heb een persoonlijke band met de stad gekregen door dingen die ik hier heb meegemaakt.”* (Ester). Zij vonden de stap naar zich identificeren met de doelen van Utrecht echter te ver gaan. Twee geïnterviewden vonden wel dat zij het beste bij schaal vier, ‘involvement in a place’ thuishoorden. (Rutger, Mirjam). Zij voelden zich betrokken bij waar de stad voor staat en zeer verbonden met de plek. *“Waarde nummer vier: omdat ik me diep betrokken voel en emotionele banden heb met de stad, maar me daar niet actief voor inzet.”* (Rutger). Twee andere kandidaten twijfelden tussen de twee (Martijn, Eeke), sommige aspecten vonden zij wel representatief voor hun gevoel, andere weer niet. *“Bij vier klopt alles, behalve dat laatste. People are deeply attached to a place.”* (Martijn)

5.4 Het effect van reizen op wereldburgerschap en de ‘sense of place’ van Utrecht

Iemand die gereisd heeft buiten Europa voelt zich meer een wereldburger

Vier geïnterviewden vonden zichzelf op het moment van interviewen inderdaad een wereldburger (Eeke, Mirjam, Esther, Rutger), een persoon (Susan) vond zichzelf geen wereldburger omdat ze niet in een metropool woonde, en drie geïnterviewden antwoordden gedeeltelijk bevestigend. (Annemarie, Martijn, Ruben). Veel geïnterviewden zagen wereldburgerschap dan ook in gradaties. *“Ik ben zelf wel gedeeltelijk zo, maar ik zou mezelf wel graag zo willen zien later in mijn leven, maar ik ben nog niet op zo veel plekken geweest dat ik dat echt kan zeggen.”* (Martijn). Dit is ook wel goed te verklaren als men kijkt naar de definities die zij van wereldburgerschap gaven. Deze zijn goed in gradaties te zien. Niemand kan alles weten over de wereld, en het gevoel verbonden te zijn en open te staan voor anderen kan ook in meerdere of mindere mate gevoeld worden.

Wat echter wel zeer spreekt voor het effect van reizen op wereldburgerschap, is dat alle geïnterviewden beweerden zich meer wereldburger te voelen na het reizen. Zij beschreven een breder, genuanceerder beeld dat zij hadden gekregen van de wereld door het reizen, en zagen dit als iets positiefs in hun leven. *“Maar ik ben wel blij dat ik zo'n ervaring heb gehad want je leert wel op een andere manier kijken naar verschillende culturen. Want ik heb bij mensen vaak het idee dat ze alleen maar naar hun eigen land kijken, naar hoe het er hier aan toe gaat. En ik vind het wel mooi om te zien dat je vergelijkingen kunt trekken en dat je ook het besef kunt hebben dat je het hier best wel goed hebt en dat het in sommige landen zoals Kenia wel minder is.”* (Mirjam). Ook werd een verhoogd gevoel van zich op hun gemak voelen in andere landen door het reizen veelvuldig genoemd. *“Ik denk op zich wel veel. Je hebt meer met andere culturen te maken gekregen en ook meer met andere mensen waardoor ze meer als thuis aan voelen.”* (Annemarie). Eén geïnterviewde noemde ook de contacten die zij had overgehouden aan haar reizen als factor voor een verhoogd gevoel van wereldburgerschap. *“Ja, dat heeft wel effect gehad, want ik heb nog heel veel contact met allemaal vrienden over de hele wereld.”* (Susan).

Het beeld van Utrecht veranderd door het reizen

Alle geïnterviewden hadden het over een beter overzicht door het reizen, waardoor zij Utrecht ‘in perspectief’ konden plaatsen. Het verblijven buiten Europa had zodoende Utrecht in een ander daglicht geplaatst; een daglicht dat echter per geïnterviewde verschilde. Vaak wordt Utrecht bijvoorbeeld erg klein gevonden na een reis, dit gevoel gaat samen met het besef van diegene dat hij/zij zich goed kan redden in grote steden of andere plaatsen tijdens het reizen. *“..maar ik realiseer me wel dat Utrecht echt heel klein is. En dan begin ik me toch te bedenken dat ik op zich ook wel naar Amsterdam had gekund want dat was nog kleiner dan Melbourne en in Melbourne redde ik me ook prima.”* (Mirjam). Andere waardeerden verschillende aspecten, zoals de rust en het aanzicht van de stad meer. *“Rust en regelmaat, alles is lekker geregeld, je kan in Utrecht lekker fietsen.”* (Annemarie). Vaak gaat een verandering in de houding ten opzichte van wereldburgerschap dus hand in hand met een heroverweging van de woonplaats. Meerdere proefpersonen gaven aan Utrecht anders te waarderen nu ze zich meer wereldburger voelen. Deze verandering kan zowel positief als negatief zijn. *“Normaal toen ik in Utrecht woonde, voordat ik op reis ging als ik ergens liep was het eigenlijk gewoon functioneel. Ik ga naar de stad, ik ga naar de winkel en je gaat er eigenlijk gewoon op af. Maar als je reist dan loop je rond en ervaar je de stad. Je kijkt om je heen naar de gebouwen. Als je terugkomt dan ben je dat gewend. Je kijkt opeens op die manier naar je stad, je kijkt om je heen en ik vond hier echt wel mooie grachtenpanden, veel mensen een fijne sfeer en het is toch echt wel een mooie stad om te zijn dat ben ik wel echt gaan waarderen.”* (Martijn). Niet iedereen had een ander gevoel van Utrecht gekregen (Eeke,

Susan), hoewel ze daar beide de kanttekening bij maken dat als ze in een andere plaats zijn ze deze dan wel vergelijken met Utrecht.

De eigen cultuur onder de loep

Na gereisd te hebben volgt er vaak een bepaalde waardering voor de rijkdom hier als er contact is geweest met regio's waar de mensen het beduidend slechter hebben. *“Of mensen groeien op in zo'n situatie en die kunnen er dan zelf ook vrij weinig aan doen. Dus met hen heb ik wel meer medeleven en dan ga je je ook wel realiseren dat je toch wel rijk bent en dat alles je toch ook wel toegereikt wordt in Nederland.”* (Martijn). Het uitzetten van verschillende culturen tegen elkaar kan ook zorgen voor een wat negatiever beeld van de woonplaats. Vaak wordt de Nederlandse cultuur toch wel als erg individualistisch gezien. Ook rust, regelmaat en discipline zijn termen die geïnterviewden vaak gebruiken om de cultuur in Nederland te beschrijven. *“In Mexico heb je veel meer dat mensen om elkaar geven heb ik het idee. En in plaatsen zoals winkeltjes maken mensen een praatje in plaats van dat ze gewoon winst willen maken. Je hebt daar veel minder dat streverige winstgerichte van de westerse wereld.”* (Esther). De houding van iemand tegenover zijn wereldburgerschap gaat dus gepaard met een reëvaluatie van de woonplaats. *“maar ik denk dan dat ik door het reizen wel relativistisch ben over Utrecht. Reizen heeft ervoor gezorgd dat je Utrecht minder de stad vindt. Je hebt meer opties.”* (Ruben). Bijna alle geïnterviewden verklaarden op een zekere manier een subtielere kijk te hebben op de wereld en op de woonplaats. De eigen cultuur, de eigen woonplaats konden ze beter 'van een afstandje' bekijken. Iedereen heeft dit als een verrijking van hun leven ervaren. *“Ik denk dat het heel goed is om voor een tijdje te onthechten voor je ontwikkeling zodat je meer gaat nadenken over jezelf, over alles. Als je de hele tijd op dezelfde plek blijft conformeer je je alleen maar naar waar je bent, aan je studie, je werk, maar je bent niet bezig met wie je eigenlijk bent of wat je eigenlijk wilt. Dus ik denk dat het heel goed is om te reizen en te onthechten.”* (Martijn).

6. Conclusie & discussie

6.1 Conclusie

Alle geïnterviewden vonden zich door het reizen meer wereldburger geworden. Verder zagen zij wereldburgerschap ook allemaal als een verrijking. Ze hadden allemaal een positief beeld van de term. Alle geïnterviewden zagen wereldburgerschap als verenigbaar met lokale banden. Zij steunen zo het idee van een 'rooted cosmopolitan' van Appiah in de traditie van het culturele wereldburgerschap (Appiah, 1997). Het samengaan van lokale hechting en wereldburgerschap strookt ook met de onderzoeksgegevens. Bijna elke respondent zag zichzelf namelijk als een wereldburger of gedeeltelijk een wereldburger, en elke respondent gaf aan zich sterk te hechten aan Utrecht en een persoonlijke band te hebben met de stad. De hechting aan Utrecht correspondeerde met schaal drie en vier op de indeling van Shamai. De precieze definitie van wereldburgerschap verschilde echter van persoon tot persoon. Uit de verschillende interpretaties die personen gaven van de term zijn vijf definities die vaak terugkomen te ontdekken:

1. Het gevoel dat je onderdeel bent van deze hele wereld.
2. Het openstaan voor andere culturen.
3. Het zich goed kunnen redden in andere culturen.
4. Het hebben van kennis over de wereld, en zo de cultureel andere kunnen begrijpen.
5. Het gevoel te kunnen emigreren naar cultureel andere gebieden.

Deze vijf gradaties van wereldburgerschap zijn een menging van de categorieën, wereldburgerschap als een houding en wereldburgerschap als een vaardigheid in de indeling van Vertovec en Cohen. Reizen werd door de meeste geïnterviewden gezien als noodzakelijk voor een gevoel van wereldburgerschap, omdat als je reist je pas echt in contact komt met andere culturen en je je in de praktijk van deze andere cultuur moet zien te redden. Zonder te reizen zou je er nooit achter komen of je dat kan. Geïnterviewden gaven aan door het reizen een breder overzicht te hebben over verschillende culturen en perspectieven die mensen kunnen hebben. Ze konden door dit overzicht genuanceerder naar hun eigen cultuur kijken. Dit sluit aan bij het pleidooi van Nussbaum voor educatie die gegeven wordt vanuit een kosmopolitisch oogpunt (Nussbaum, 1994). Door dit overzicht kwam Utrecht ook in een ander daglicht te staan. Een deel van de geïnterviewden vond de stad veranderd na het reizen. Veranderingen waren zeer divers, dat geïnterviewden de stad kleiner vonden dan eerst, dat de rust hen meer opviel, dat ze het uiterlijk meer waardeerden of dat ze nu wisten dat er meer opties waren om te wonen dan Utrecht. Utrecht wordt over het algemeen gezien als een gezellige, mooie, culturele stad die niet al te groot is. Deze kenmerken definiëren de stad en zijn door het vergelijken van uitspraken verkregen net zoals onderzoeken van Sampson in 2009, Orange in 2011 en Billig in 2005. De universiteit en de centraliteit van de stad trekken veel mensen. Veel van de geïnterviewden waren buiten Europa gaan studeren. Uitwisseling van studenten tussen universiteiten speelt hier een grote rol in. De universiteit van Utrecht kan gezien worden als een component die het lokale met het globale verbindt en is zo een uiting van een 'global sense of place' zoals die door Doreen Massey genoemd wordt. (Massey, 1994). Geïnterviewden vergeleken Utrecht altijd met Amsterdam, waarbij Amsterdam staat voor de grote, drukke, individualistische stad, en Utrecht voor de kleine, rustige, knusse stad.

6.2 Discussie

In dit onderzoek zijn acht personen geïnterviewd over het effect van hun reizen op hun gevoel van wereldburgerschap en op de 'sense of place' van Utrecht. Er kunnen wel een paar kritische kanttekeningen geplaatst worden bij deze aanpak. Allereerst is acht geïnterviewden niet erg veel. Bovendien is er slechts één interview per persoon afgenomen, namelijk na het gereisd hebben van diegene. Dit houdt in dat de persoon dus terugblijkt in zijn denkwijze van

voor het reizen. Idealiter zouden er twee interviews per proefpersoon afgenomen zijn, een interview voor het reizen buiten Europa en een interview na het reizen. Gezien de tijdsrestricties van dit vak was dit echter simpelweg onmogelijk, net zoals het afnemen van significant meer interviews onbegonnen werk geweest zou zijn. Een nadeel van een interview voor het reizen en een interview na het reizen is wel dat de personen die een groot gedeelte van hun jeugd buiten Europa hebben doorgebracht niet meer geïnterviewd zouden kunnen worden. Ook zou het gezien de beschikbare tijd voor een onderzoek moeilijk worden personen die langer buiten Europa zouden gaan verblijven op te nemen in het onderzoek. De personen die geïnterviewd zijn in dit onderzoek zijn, gezien de duur en intensiteit van de interviews, allemaal via de sneeuwbal methode benaderd. Hierdoor is een groot gedeelte van de geïnterviewden student. Dit moet tijdens het lezen van de resultaten in gedachte gehouden worden. Volgens Schueth & O’loughlin voelen milieubewuste, minder patriottische, politiek actieve, hoogopgeleide, jeugdige personen met een positieve houding richting immigranten zich namelijk eerder wereldburger (2006, p.926). Deze klasse is hoog vertegenwoordigd onder de geïnterviewden. Men kan zich dus af vragen in hoeverre de resultaten ook opgaan voor een representatieve afspiegeling van de burgers van Utrecht. Desalniettemin zijn de resultaten redelijk helder, zij zijn makkelijk te bevatten en geven een praktisch houvast aan het verband tussen reizen, wereldburgerschap en Utrecht. Dit is in de onderzoeksgebieden van wereldburgerschap en ‘sense of place’ vaak anders. De term wereldburgerschap is uiteindelijk in zoveel verschillende contexten gebruikt dat de term dreigde inhoud te verliezen. Ook de term ‘sense of place’ wordt op verschillende manieren in verschillende onderzoeken benaderd. Dit maakte de literaire onderbouwing enigszins ingewikkeld. Het zou voor de onderzoeksterreinen van wereldburgerschap en ‘sense of place’ goed zijn als de termen duidelijker afgebakend werden. In dit onderzoek is getracht dit zo praktisch mogelijk te doen, mede door de geïnterviewden zelf te vragen naar hun definitie van wereldburgerschap. Zo kon de term in dit doelhof richting krijgen, en kon er meer lading aan de term gegeven worden. Al met al is het dus belangrijk om dit onderzoek te beschouwen in context. Er is in dit onderzoek indirect informatie verkregen door te vragen naar meningen uit het verleden en de representativiteit van de geïnterviewden is twijfelachtig. Dit betekent echter niet dat dit onderzoek geen inzicht kan bieden in de verbanden tussen reizen, gevoel van wereldburgerschap en ‘sense of place’ van Utrecht. Men moet alleen de context van dit onderzoek goed in het achterhoofd houden.

6.3 Suggesties voor verder onderzoek

In de wetenschap is nog bijna geen onderzoek gedaan naar het effect van reizen op wereldburgerschap. Dit onderzoek heeft aangetoond dat dit effect er wel degelijk is en deze de denkwijze, houding en, niet in de laatste plaats, ook de ‘sense of place’ van de woonplaats van de geïnterviewden verandert. Het zou interessant zijn om een dergelijk onderzoek als dit op een grotere schaal uit te voeren, scherper afgebakend, met een representatievere afspiegeling van de doelgroep en met een interview voor en na het reizen. Interessant is ook om onderzoek te doen naar het vergroten van een gevoel van begrip en respect tussen culturen door reizen. Eventueel zou overheidsbeleid hierop kunnen inspelen. Het verband tussen reizen en wereldburgerschap is redelijk onderbelicht, vervolgonderzoek is dus gewenst!

7. Bronnenlijst

- Appiah, K.A., 1997, *Cosmopolitan Patriots*, Critical Inquiry, Vol. 23, No 3, pp 617 t/m 639
- Beck, U., 2006, *Cosmopolitan Vision*, Cambridge: Polity Press
- Berger, P.K., A.J. Grimes, *Cosmopolitan-Local: A Factor Analysis of the Construct*, Administrative Science Quarterly, Vol.18, No2, 1973, pp. 223 t/m 235
- Billig, M., 2005, *Sense of place in the neighborhood, in locations of urban revitalization*, Geojournal Vol.64, pp. 117 t/m 130
- Cosgrove, D., 2003, *Globalism and Tolerance in Early Modern Geography*, Forum: The Lowenthal Papers, pp. 852 t/m 870
- Devadason, R., 2009, *Cosmopolitanism, Geographical Imaginaries and Belonging in North London*, Urban Studies Journal Limited, December 2010, pp. 2945 t/m 2963
- Harvey, D., 2000, *Cosmopolitanism and the Banality of Geographical Evil*, Public Culture 12(2), pp. 529 t/m 564
- Lowenthal, D., 1961, *Geography, Experience and Imagination: towards a Geographical Epistemology*, Annals of the Association of American Geographers, Vol.51 pp. 241 t/m 260
- Massey, D., 1994, *Space, place and gender*, Cambridge: Polity Press
- Nussbaum, M., 1996, *Patriotism and Cosmopolitanism*, Uit: For Love of Country: Debating the Limits of Patriotism, pp. 3 t/m 17
- Orange, H., 2011, *Exploring Sense of Place: An Ethnography of the Cornish Mining World Heritage Site*, Uit: Local Heritage, Global Context pp. 99 t/m 117
- Osler, A., Starkly, H., 2003, *Learning for Cosmopolitan Citizenship: Theoretical debate and young people's experiences*, Educational Review Vol. 55 No 3, pp 243 t/m 254
- Popke, J., 2007, *Geography and ethic; spaces of cosmopolitan responsibility*, Progress in Human Geography 31 (4) pp. 509 t/m 518
- Sampson, K.A., C.G. Goodrich, 2009, *Making Place: Identity Construction and Community Formation through "Sense of Place" in Westland, New Zealand*, Society & Natural Resources: An International Journal, pp. 901 t/m 915
- Schofield, J., R. Szymanski, 2011, *Sense of place in a Changing World*, Uit: Local Heritage, Global Context pp. 1 t/m 11
- Schueth, S., J. O'loughin, 2008, *Belonging tot the World: Cosmopolitanism in geographic contexts*, Geoforum 39, pp. 926 t/m 941
- Shamai, S., 1991, *Sense of Place, an Empirical Measurement*, Geoforum Vol.22, No3, pp. 347 t/m 358
- Sobré-Denton, M., 2010, *The emergence of cosmopolitan group cultures and its implications for cultural transition: A case study of an international student support group*, Uit: International Journal of Intercultural Relations 35, pp. 79 t/m 91

Söderstrom, O., 2006, *Studying cosmopolitan landscape*, Progress in Human Geography 30, pp. 553 t/m 558

Tuan, Y.F., 1979, *Space and place, Humanistic perspective*, Philosophy in Geography, pp 387 t/m 427

Nawoord

Nu ik bijna op het punt sta deze thesis in te leveren, besef ik me toch wel wat een precies werkje onderzoek doen nu eigenlijk is. Zeker met onderwerpen als wereldburgerschap is vooral de voorbereiding toch erg moeilijk en tijdrovend. Je leest veel stukken door maar meer dan de helft is niet om door te komen en minder dan de helft is ook daadwerkelijk bruikbaar. Ikzelf ben er altijd voor om stukken zo leesbaar mogelijk te schrijven zonder betekenisverlies. Deze hobby wordt af en toe niet gedeeld door wetenschappers die schrijven over wereldburgerschap. Desalniettemin denk ik erg veel geleerd te hebben van deze scriptie. Ik heb gemerkt dat je de keuze's die je maakt erg bewust moet maken anders wordt je er later mee geconfronteerd en op afgerekend. Hiervoor heb je echter overzicht nodig en die heb je in het begin van je scriptie vaak nog niet. Ik hoop dat degenen die dit stuk hebben gelezen het interessant hebben gevonden. Ik denk dat hoewel wereldburgerschap vaak idealistisch en theoretisch benaderd wordt, deze daadwerkelijk van belang is in een wereld die globaliseert. Zonder dat veel mensen het door hebben zijn wij op zoveel verschillende manieren met zoveel verschillende gebieden verbonden en zij met ons. Ik denk dat het van belang is in zo'n wereld om personen uit andere culturen te kunnen begrijpen en waarderen. Uiteindelijk helpt een houding van wereldburgerschap zo, als deze door veel mensen gedeeld wordt, om conflicten te voorkomen. Ik denk dat het voor veel mensen een goede ervaring is om te reizen en zodoende een genuanceerder beeld van zichzelf en de wereld te krijgen. Voor mij persoonlijk is dit onderzoek een inspiratie geweest voor de master International Development Studies waaraan ik volgend jaar begin.

Bijlagen

Topiclijst

Hoofdvraag van dit onderzoek:

Wat voor een effect heeft het voor minimaal een half jaar verblijven buiten Europa op de houding van Utrechters wat betreft hun eigen wereldburgerschap en hun 'sense of place' van Utrecht?

Wereldburgerschap

Je bent meer dan een half jaar buiten Europa geweest. Waar ben je allemaal geweest, voor hoe lang en wat vond je hiervan?

Zijn de mensen daar anders qua cultuur en geef eens een paar voorbeelden.

Voelde je je verbonden met de mensen en op je gemak?

Hoezeer trek jij je het lot aan van de mensen die je ontmoette in het buitenland (medewereldbewoners)?

Hoe kijk je naar hen (mensen tijdens verblijf buiten Europa) in vergelijking met mensen die bijvoorbeeld in Utrecht wonen? (Hoe uit dit zich?)

Vind je dat je veranderd bent door het reizen?

Vind jij dat je een wereldburger bent?

Kan iemand die niet gereisd heeft ook wereldburger zijn?

Hoe zou jij (zonder dat ik dit op de een of andere manier heb ingekleurd) wereldburgerschap omschrijven?

Vind jij wereldburgerschap in strijd met patriottische gevoelens/gevoelens van lokale hechting?

Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is de ultieme verantwoording van iedereen de mensheid.. Vind jij dit ook een juiste grens of zou je deze nauwer trekken? (natiestaat, familie etc etc)

Wat is je mening over supranationale organisaties als de VN?

Wat voor effect heeft reizen gehad op je gevoel wereldburger te zijn?

Sense of Place van Utrecht

Omschrijf Utrecht eens met tien woorden.

Waarom woon jij in Utrecht?

Wat betekent Utrecht voor jou?

Wat zijn belangrijke betekenisvolle plekken voor jou in Utrecht en waarom?

Welke plekken (maakt niet uit waar in de wereld) zou je jou thuis noemen?

Is jou gevoel voor Utrecht veranderd door je reizen?

Hechting Utrecht adhv Shamai?

Naam geïnterviewde

Leeftijd

Geslacht

Tijd woonachtig in Utrecht

Beroep

Interviews

Interview met Annemarie Schachtschabel op 17-03-2012

ONDERZOEKER: Je bent meer dan een half jaar buiten Europa geweest. Waar ben je allemaal heen geweest, voor hoe lang en wat vond je ervan?

Ik ben in Guatemala geweest, Nicaragua, Costa Rica, Sudan, Thailand, VS, Canada..

ONDERZOEKER: Wat is de volgorde?

Eerst Thailand voor een maand, ik ging daarheen met mijn ouders. Ik was toen zestien. Dat was wel de eerste ervaring met andere culturen. Ik stond naast die mensen en dacht, is mijn arm nou echt zo groot? Ja, ze zijn wel echt veel kleiner dan dat wij zijn zeg maar. En warm, en ze hebben een andere cultuur. Als je hier naar het strand gaat en je doet een rokje en topje aan loop je niet voor gek, maar daar moet je een lange rok aan, lange mouwen. Je hebt toch het gevoel dat iedereen meer aangekleed is. Dus denk je wel dat het misschien netjes is om ook lange kleren aan te doen. En dat terwijl het zo warm is.

ONDERZOEKER: En na Thailand?

Canada en New York ben ik geweest, maar dat is best wel westers. Dat heeft misschien wat minder indruk op me gemaakt qua mensen. Nou, in New York merk je wel dat Amerikaanse overenthousiaste, van Hey how are you, so nice to meet you, where you from? In Canada hebben we vrienden van mijn ouders ontmoet, maar die waren niet echt anders dan Nederlanders. Mijn langste reis was naar Midden Amerika, naar Nicaragua, Guatemala en Costa Rica. Ik ben daar Coschappen gaan lopen. Ik heb eerst een maand Guatemala bekeken, toen 3 maanden in Leon gezeten voor mijn studie, en daarna Costa Rica bekeken.

ONDERZOEKER: Is het daar erg anders qua mensen, de cultuur?

Nou, het is natuurlijk veel warmer. In Guatemala zijn de mensen wat geslotener vond ik. Wat meer hun eigen cultuur behoudend en volgens mij hielden ze ook niet zo van westerlingen. Dat gevoel kreeg ik een beetje dus het was moeilijk om contact met ze te maken. Ze zien er wat anders uit zijn wat donkerder wat kleiner en wat dikker. Ze hebben vaak hun traditionele kledij aan. Nicaragua vond ik echt wel heel latino, heel veel nafluiten, heel veel nakijken. Het draaide veel meer om seks en eten. Ik had in Leon wel het gevoel dat je geleefd werd. Alles wat er om je heen gebeurde, er was muziek op straat, het is warm, iedereen is druk. Ze zijn wel heel hartelijk, hebben een hele positieve instelling vond ik. Hun revolutie was tientallen jaren geleden, maar ze hadden heel erg het gevoel van hierna wordt het beter, het wordt allemaal beter. Dat straalden ze uit, maar ze hadden ook veel criminaliteit toch. Als je in de slechtere wijken over straat liep kon je worden beroofd, en ja je moet gewoon goed op je spullen passen. In Costa Rica vond ik het wat meer verwesterd, erg veel regels, in Nicaragua kon je gewoon dronken achter het stuur zitten, alles wat je wilt is bijna mogelijk. Als je telefoon het niet meer doet en je komt hem terugbrengen dan zeggen ze, ja jammer gisteren is net je garantie verlopen, maar dat zullen ze na een maandje zeggen maar ook na een week. Redelijk informeel, niks werkt ook eigenlijk zoals het hoort. Costa Rica is wat dat betreft toch wel veel beter georganiseerd, je merkt wel dat de Amerikanen daar wel veel meer invloed hebben, dat je al die regeltjes hebt. Ook als je bijvoorbeeld in een jeugdhostel bent, dan zie je al je mag niet dit, niet dat, en dan denk je wel, oh ja, in Nicaragua was dat helemaal niet aan de orde ofzo. Wel hele mooie natuur, hele aardige mensen zeker als je Spaans kunt. Ik vond ze aardiger dan de Nicaraguanen zeiden over ze.

ONDERZOEKER: Hebben ze vooroordelen over en weer?

Ja, de Nicaraguanen vinden de Costa Ricanen, arrogant, gesloten en veramerikaniseerd. Een beetje van, die zijn niet zo vrolijk en gezellig als wij zijn. En de Nicaraguanen waren in Costa Rica een beetje die arme gastarbeiders. Een beetje de Turken en Marokkanen bij ons. Die niet geletterd zijn en dom. Wel grappig om dat over en weer te horen.

ONDERZOEKER: En Sudan?

Ja, poeh wat een land zeg.. Ik ben er een maand geweest. Ik heb daar een soort tropische stage gedaan met IMSA (International Medical Science Academy).

ONDERZOEKER: Zat je trouwens in N of Z Sudan?

Noord Sudan in de hoofdstad Khartoem. En we waren met een grote groep geneeskundestudenten uit de hele wereld, veel Nederlanders wel. En een grote groep geneeskundestudenten uit Sudan begeleidde ons daar met lessen in ziekenhuizen, dingen om te doen. Dus dat was echt iets wat ze daar hadden georganiseerd voor ons. Maar wel echt zo'n raar land. Ten eerste moet je je voorstellen je zit in de woestijn, de hoofdstad ziet eruit alsof het net gebombardeerd is, overal gaten en half afgebouwd. Ik dacht dat wij in een slechte wijk zaten, en toen bleek dat een van de betere wijken te zijn. Later zie je dan slechtere wijken en dan snap je ook wel waarom inderdaad. Er is geen natuur, helemaal niks alleen maar zand, het is heet. De regering heeft alcohol verboden, nou ja, alle drugs zijn sowieso verboden. Vrouwen en mannen mogen niet hand in hand op straat lopen. Man man en vrouw vrouw mag dan weer wel dus die zie je ook op elkaars schoot zitten en hand in hand over straat.

ONDERZOEKER: Ook mannen?

Mannen is heel normaal, met je vrienden, want ja met je vrouw mag dat niet. Feestjes mogen niet langer duren dan tot elf uur. We hebben nog eens stenen van de burens echt op ons gegooid gekregen toen we de muziek wat te hard hadden staan. En vrouwen zijn sowieso gesluiert of helemaal in Boerka. Ik vond ze niet echt onderdrukt zoals je dat denkt. Tenminste, ja en nee, zij voelen zich niet onderdrukt, maar stiekem worden er wel meer privileges gegeven aan de man dan aan de vrouw. We waren op een medische missie naar de woestijn, al die dorpjes. De slaappleatsen van de mannen daar zaten vlak bij het centrale meldpunt en hadden stromend water waarmee ze zich konden douchen en vrouwen moesten dan een kwartier lopen naar de plek waar ze sliepen en hadden dan een waterton, waar ze moesten scheppen om zichzelf te kunnen wassen. En ik dacht in Nederland zouden we dat andersom doen, omdat we weten dat vrouwen meer gesteld zijn op hun douche en mannen denken nou die paar dagen kom ik wel door met een beetje water. Dus dat vond ik wel typisch. En we werden ook nog de volgende dag uitgejouwd dat we teveel water van de ton hadden gebruikt. Dus ik dacht van, nou ja hallo, het is hier snikheer en we willen onszelf ook een beetje schoon maken. We hadden een keertje een vrouwenmomentje waar mannen niet bij mochten, en toen deden die vrouwen die normaal altijd gesluiert door de gangen gingen alles af en ineens dansen en gek doen. We raakten toen ook in gesprek met die vrouwen en we vroegen hen van ja we zien hier af en toe vrouwen met boerkas rondlopen en waarom is dat?, waarom zij wel en jullie niet? En zij zeiden van ja wij ook. Maar zij hadden dat dan zelfstandig bedacht omdat Allah dan nog blijer is met hen dan als ze alleen een sluiert zouden omdoen. Dat vond ik wel apart, dat ze dat helemaal niet vanuit hun man hoefden of vanuit hun ouders maar puur vanuit hun eigen geloof. Als vrouw mag je gewoon niet te sexy zijn, teveel met je heupen wiegen. Met je heupen wiegen mag eigenlijk ook al niet je moet zo met je schouder dansen. En de mannen mogen wel helemaal los. En ik merkte echt dat ik daar helemaal gefrustreerd van werd.

ONDERZOEKER: Voelde je je verbonden met de mensen en op je gemak tijdens je reizen?

Dat verschilt per land. In Thailand vond ik dat er hele lieve warme mensen waren. Omdat je de taal niet kent is het wel moeilijker om contact te maken, maar ik had met de mensen die ik daar leerde kennen wel erg veel lol. In Canada en de Verenigde Staten voel je je sowieso wel op je gemak, dat verschilt niet zoveel met hier. En in Guatemala ietsje minder, daar vond ik ze wel wat geslotener, en je hoort dan van die verhalen, ja ik vond dat land toch wel ietsje bedreigender. In Nicaragua voelde ik me heel erg op mijn gemak. Costa Rica ook. En ik vond de Sudanese qua mensen heel warm, ze geven echt alles aan iedereen. Ze nodigen je uit op wat dan voor hen een kerstfeest is. Daar mag je gewoon bij hun familie aansluiten en je krijgt er te eten en ik denk niet dat dat in Nederland zomaar kan. Maar het land zelf, de regering en het gevoel wat het ademde qua wat je allemaal niet mag daarbij voelde ik me niet thuis en ik was ook wel blij toen ik daar wegging.

ONDERZOEKER: Hoezeer trek jij je het lot aan van mensen in het buitenland die het slechter hebben dan wij hier?

Nou in Nicaragua meer dan in Sudan denk ik, alhoewel ik merk dat ik meer betrokken ben bij het nieuws van het land. Dus dat toen ik terugkwam uit Nicaragua merkte ik dat ik echt wel even wilde volgen hoe het met de verkiezingen ging en hoe de situatie was in het land. Als ik dan weer filmpjes zie dan denk ik van oh ja dat was ook zo. Ik merk dan wel dat ik me nog een beetje Nicaraguaans voel om het zo maar te zeggen, en je daar wel betrokken bij voelt. En uit Sudan spreek ik dan ook mensen op facebook en dan hoor ik dat ze honderd dagen niet naar de universiteit mogen omdat ze bang zijn voor dezelfde oproer als in Egypte dus dan proberen ze zoveel mogelijk angst te zaaien onder de studenten om ze maar niet samen te laten protesteren en demonstren. Dan denk ik weer terug aan mijn tijd daar in de woestijn waar je niks mocht en dan denk ik arme jongens daar zitten jullie dan, je kunt jezelf moeilijk vermaken en dan is de universiteit ook al dicht. En met die armoede in andere landen, ze beseffen het zich misschien zelf niet maar ik heb niet het idee dat ze daardoor ongelukkig zijn. Ik had niet het gevoel van ik moet ze geld geven of hadden ze maar meer. Ze hebben zelf wel een beetje het gevoel van, oh konden we maar naar het westen want daar heb je zo makkelijk een laptop e.d., terwijl hun leven al rijk genoeg is door andere zaken, het mooie weer, lekker eten, familie etc.. Ze staan allemaal wel dicht bij elkaar daar.

ONDERZOEKER: Vind jij dat je veranderd bent door het reizen?

Ja, dat denk ik wel. Ik denk dat ik volwassener ben geworden daardoor, je gaat ook tijdens reizen met mensen die je ontmoet heel veel praten over culturen, dus je leert heel veel over je eigen cultuur, hoe wij dingen doen en waarom eigenlijk en je leert ook meer dingen waarderen van je eigen land omdat je die mist. Een simpele boterham met kaas mis je ineens. Wat ik echt wel eens miste was de frisse wind in je haar en dan een boterhammetje met kaas eten, zonder dat je je zorgen maakte om dat er iets gestolen zou kunnen worden in Nicaragua, of dat je dingen niet kan maken zoals in Sudan. Dat waardeer je ineens heel erg van je eigen land. En sommige dingen waardeer je juist meer van die cultuur daar. Ik denk ook wel dat de mensen die je daar ontmoet je ook wel veranderen omdat je ook wel veel van hun ervaringen deelt. Je maakt nieuwe vriendschappen, en dat veranderd je volgens mij altijd wel. Je verblijft buiten je vaste klikje hier in Nederland.

ONDERZOEKER: Hoe zou jij, zonder dat ik dat op de een of andere manier inkleur wereldburgerschap omschrijven?

Ik denk het gevoel van dat de hele wereld jouw land is, dat je met iedereen het gevoel kan hebben dat je daar hoort. En dat je overal zou kunnen wonen. Als je met iedereen overal zou kunnen wonen dan zou je denk ik echt een wereldburger zijn denk ik. Ik vind het zelf wel mooi, een vriendin van mij heeft een vriendje uit Colombia en als je met zo iemand besluit om in Japan te gaan wonen, dan vind ik je wel een wereldburger. Je hebt dan al twee culturen bij elkaar en je gaat dan ook nog in Azië wonen. Dan komen alle culturen wel samen in jouw

huis. Misschien als we allemaal bijv. Engels zouden spreken dat het ook wel zou helpen, dat maakt het veel makkelijker om met elkaar te kunnen communiceren. En als we allemaal een wat gelijkere verdeling hadden van voorzieningen dan zouden we ons allemaal wat meer wereldburger kunnen voelen. Ik denk dat wij ons meer wereldburger kunnen voelen omdat wij overal makkelijk naar toe kunnen gaan. Alle grenzen zijn voor een Europeaan redelijk open. Dus het gevoel wereldburger te zijn is gewoon veel duidelijker dan voor iemand die in Afrika zit, want de grenzen zijn daar gewoon dicht. Als je als Afrikaan naar Europa wilt dan vragen ze, wat kom je hier doen dan? Jij wilt zeker blijven hè, jij wilt zeker hier werken. We zijn wat dat betreft niet heel hartelijk voor mensen die uit een ander land komen. Kijk hier naar het meldpunt Oost-Europeanen, nou we zijn hier dan wel erg ver verwijderd van wereldburgerschap als we zo moeten gaan doen.

ONDERZOEKER: Ben jij een wereldburger?

Nou ja, ik kwam er eigenlijk wel achter dat als ik in het buitenland was ik mezelf wel weer heel Nederlands voelde, dus in die zin nee. Ik zou het wel leuk vinden om te kunnen zeggen dat het me niet uitmaakt waar ik woon, ik ga gewoon waar ik zin in heb maar mijn wortels zitten eigenlijk toch te vast in Nederland merk ik dat ondanks dat ik andere landen misschien wel mooier vind om te wonen en qua leefcultuur beter bij mij zou kunnen passen, houdt zoveel mij hier toch in Nederland, dat ik niet meteen kan zeggen dat ik een wereldburger ben.

ONDERZOEKER: Kan iemand die niet gereisd heeft een wereldburger zijn?

Ja, als die dat gevoel heeft dan..., ik weet niet of die zich zo kan voelen.

ONDERZOEKER: Vind jij wereldburgerschap in strijd met patriottische gevoelens/gevoelens van lokale hechting?

Nee, ik vind dat je nog steeds heel goed je eigen cultuur kan behouden en .. Nou ja en nee, je hebt ook nog Nederlandse Australiërs die dan nog Koninginnedag vieren en zo Hollands zijn als de pest dan denk ik ja dan zit je in Australië en dan ben je toch nog zo Hollands bezig en dan zoek je elkaar allemaal op, dan ben je toch niet echt een wereldburger. Aan de andere kant kom je er wel vandaan dus om dat nou helemaal overboord te gooien vind ik ook weer zowat. Ik vind dat je moet kunnen combineren, dus dat je een deel van je eigen cultuur behoud maar wel open staat voor het land waarin je woont. Als je kijkt naar de Turken en Marokkanen in Nederland, degenen waar we ons aan storen zijn degenen die gewoon echt niks van de cultuur meenemen maar er zijn ook mensen waar het bij hun binnen wel heel Turks is maar die op het moment dat ze de straat uitlopen gewoon Nederlands spreken en een wat meer Nederlandse uitstraling hebben. Ik vind wel dat om wereldburger te zijn, om ergens anders te wonen dat je je wel moet kunnen aanpassen aan een ander land, maar dat je wel een deel van je cultuur binnenshuis kan bewaren.

ONDERZOEKER: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is de ultieme morele verantwoording van iedereen de gehele mensheid. Ben je het met deze stelling eens of zou je deze nauwer trekken op natiestaat, familie o.i.d.?

Ik vind het een hele mooie grens. Ik zou willen dat iedereen dat zou doen. Maar ik denk dat ieder mens ook weer een soort egoïsme in zichzelf heeft of niet weet wat er gebeurt in een achtergesteld land of dat niet wil weten. Want willen we echt gelijkheid met Afrika en Nederland bijvoorbeeld, dan betekent dat ook dat wij iets zouden moeten inleveren. Zijn we daar wel toe bereid, je hoort ons nu al steigeren over Griekenland. Ik vind eigenlijk wel dat we daaraan zouden moeten voldoen, maar in de praktijk is het moeilijker.

ONDERZOEKER: Wat is je mening over supranationale organisaties als de Verenigde Naties?

Ja, ik vind dat wel goed. Ik heb er nooit zo erg over nagedacht om er een mening over te vormen. Ik denk dat het wel goed is dat je als landen allemaal bijeenkomt om wat meer eenheid te vormen. Je moet dan weer niet je macht gaan misbruiken ten opzichte van andere landen, maar in principe is de VN zoals ik het ken bedoeld om juist weer rust en vrede en meer stabiliteit in de wereld te brengen.

ONDERZOEKER: Wat voor effect heeft reizen gehad op jouw gevoel wereldburger te zijn?

Ik denk op zich wel veel. Je hebt meer met andere culturen te maken gekregen en ook meer met andere mensen waardoor ze meer als thuis aan voelen. Je kent ze veel beter, je begrijpt hun gewoontes en als ik nu een bakbanaan in de supermarkt zie liggen dan denk ik ook van, hé, een platano!, echt Nicaraguaans en voor een deel is dat dan ook wat van mij geworden. Wat dat betreft neem je van elke cultuur toch wel een klein beetje iets mee. Dat je woorden of anekdotes, gekke gebruiken kent van daar, ja dat maakt wel dat je dichterbij hen staat. Ik ben nog nooit in China of Japan geweest, voor mij zijn dat nog hele rare mensen. Dus ja je komt er wel dichterbij. Maar ik denk dat als je in Nederland gaat eten bij Turkse of Marokkaanse burens dat je dan ook al meer het gevoel kan krijgen dat ze bij je horen ofzo. Misschien moeten wij Nederlanders eerst naar Turkije gaan om het gevoel te krijgen van oh wat leuk en dat we het dan bij onze burens zien en denken hé ik herken het!

ONDERZOEKER: Kan jij een aantal kerntermen noemen die jij bij Utrecht vindt passen?

Karakteristiek, Hollands, romantisch, de dom, kanalen, student, kroegjes, sfeervol, veilig.

ONDERZOEKER: Waarom woon jij in Utrecht?

Omdat ik daar ben gaan studeren en ik wilde niet mijn hele leven in Amsterdam wonen.

ONDERZOEKER: Wat betekent Utrecht voor jou?

Ja, studentenstad. Wel een thuisgevoel, gezellig. Ik vind het een prettige plek om te wonen. Wel een beetje een kleine binnenstad. Er is op zich niks mis mee.

ONDERZOEKER: Wat zijn belangrijke betekenisvolle plekken voor jou in Utrecht?

De tok tok, eerste date met mijn vriend. De rit richting de uithof omdat ik die zo vaak gefietst heb. Iedig erf, omdat ik dat gewoon een heel mooi stukje van Utrecht vind. De Maarseveense plassen omdat ik dat een prettige plek vind om in het zonnetje te zitten en te zwemmen en het is redelijk dichtbij.

ONDERZOEKER: Welke plekken op deze wereld zou je jouw thuis noemen?

Londen, Utrecht, Amsterdam, Barcelona een beetje, Leon, en dat is het eigenlijk.

ONDERZOEKER: Is jouw gevoel voor Utrecht veranderd door je reizen?

Nou, ik heb daarvoor al gereisd en toen vond ik Utrecht al wel klein t.o.v. wereldsteden. Sommige mensen uit Nederland vinden Utrecht al heel groot, dan denk ik nou ga eens naar Londen dan vind je Amsterdam ook een dorp. Nou misschien de grootte van de steden in Nederland überhaupt, die is voor mij daardoor wel veranderd. De rust valt je wel meer op als je de drukte van andere steden hebt meegemaakt of geweest bent in andere landen. Rust en regelmaat, alles is lekker geregeld, je kan in Utrecht lekker fietsen. The booming excitement is niet karakteristiek aan Utrecht zeg maar. Utrecht is lekker op je gemakje door de straten

fietsen en het ergste wat je kan doen en bij wijs van spreke door het rood fietsen en dan door de politie worden aangehouden. Wat dat betreft is het een veilige, goede plek.

ONDERZOEKER: Welke hechting op de schaal van Shamai zou je aan Utrecht geven?

Drie, omdat ik me wel emotioneel verbonden voel met Utrecht, maar niet zo sterk als bij de rest, fusion en blending, dat je dat gevoel hebt, people are deeply attached nee dat heb ik nou weer niet. Ik vind het een hele mooie stad en ik waardeer hem heel erg maar mijn hart zit nog steeds in Amsterdam. Daar kom ik echt vandaan en dat gevoel heb ik ook meer dat ik daar meer hoor. Amsterdam zou meer een 4 zijn. Ik voel me meer verbonden met Amsterdam. Ik waardeer die stad ook meer. Ik vind Utrecht leuk, ik waardeer heel erg dat Utrecht echt uniek en Hollands is maar Amsterdam is toch meer een wereldstad. In Amsterdam kom je alle culturen tegen, het is echt zo'n mix van nationaliteiten. Er gebeurt gewoon heel veel, ook op straat. Ik denk gewoon dat ik dat ook heel leuk vind, dat ik het gevoel heb dat ik nog steeds verbonden ben met de wereld. Het is leuk dat je mensen uit landen waar je geweest bent tegenkomt in jouw stad. En in Utrecht is dat wel veel minder, in Utrecht heb je wel je vrienden en je hebt je dingetjes maar je verbondenheid met de wereld is er niet zo sterk.

Interview met Eeke van der Wal op 08-03-2012

ONDERZOEKER: Vertel eens, je bent meer dan een half jaar buiten Europa geweest, waar ben je allemaal geweest en hoe was het?

Buiten Europa, heb ik een tijd in Sri Lanka gewoond, van mijn derde tot mijn achtste. Dus toen was ik nog piepjong.

ONDERZOEKER: Heb je daar nog iets van meegekregen denk je?

Jawel, maar vooral beelden, ideeën. Je gaat daar naar school, dus daar krijg je nog wel wat van mee. Maar niet zo bewust dan als je nu naar het buitenland gaat.

ONDERZOEKER: Kan je een voorbeeld geven van zo'n beeld en idee?

In Sri Lanka? Nou, ik weet nog hoe mijn school eruit zag. Ik ging heel vaak zwemmen bij mijn school, dus dat zwembad, daar had ik zwemles. Het zijn een beetje van die losstaande dingen. Ik weet nog dat er eens per jaar heel veel regen was en dan konden we niet met onze normale auto naar school, dus dan werden we met een jeep opgehaald.

ONDERZOEKER: Maar vertel eens, je bent ook nog op andere plekken buiten Europa geweest?

Nou, ik ben sowieso twee keer teruggeweest naar Sri Lanka. En ik ben op mijn achttiende naar India geweest. Daar heb ik gereisd voor een maand.

ONDERZOEKER: Voordat we doorgaan, hoe was het om terug te komen in Sri Lanka?

Ja Sri Lanka is voor mij heel herkenbaar. In ieder geval de laatste keer nog. Geuren en wat je daar ziet is nu niet heel erg schokkend of anders. Ik vond het heel leuk om terug te zijn. Sowieso lekker weer en lekker lopen, het was toen vakantie. Ik was met mijn ouders en broertje.

ONDERZOEKER: Hoe kwam je te wonen in Sri Lanka?

Mijn vader die werkt in de ontwikkelingshulp. Daarom zijn we daar heen gegaan, en mijn moeder heeft daar toen ook een baan gevonden. Na vijf jaar kon hij of nog vijf jaar blijven of terug en toen heeft hij er voor gekozen om terug te gaan. Ik zou in die vijf jaar van de basisschool af gaan en de middelbare beginnen en mijn ouders vonden dat dat toch wat beter kon in Nederland.

ONDERZOEKER: Ok, maar je was ook nog in India geweest?

Nou eerst zelfs nog in Australië. Met mijn ouders ook, we hebben met de caravan van Melbourne naar Sydney gereisd. Daar wonen mijn nichtjes dus die hebben we ook gezien. En toen zijn we ook nog naar Samoa gevlogen voor twee weken. Om daar bij kennissen van mijn ouders te slapen, dus het was een hele uitgebreide vakantie.

ONDERZOEKER: En toen naar India dus?

Ja, op mijn achttiende ben ik naar India gegaan met een vriendinnetje. Dat was de eerste reis die ik zonder mijn ouders heb gemaakt. Vooral het zuiden hebben we gezien, dat is nog steeds de beste reis die ik ooit gemaakt heb. Ik vond India en Sri Lanka wel vergelijkbaar.

ONDERZOEKER: Is het heel anders qua cultuur, kun je dat een beetje omschrijven?

Ja, het leven is sowieso heel anders. De gedragingen, mensen zijn heel hartelijk, je bent echt welkom op een bepaalde manier. Maar ook wel erg hard af en toe, en sommige hebben een verantwoordelijkheidsgevoel voor mensen. Ik weet nog wel dat er vrienden van mijn ouders waren die niet wilden dat we weg gingen omdat zij zich zo verantwoordelijk voelden over ons. Ze waren wel weer heel zorgzaam op een manier, als je wil eten dan krijg je eten en dan zal je ook eten tot je omvalt ongeveer. Dus dat zijn andere manieren van omgaan. Als je gasten hebt dan eet je ook niet samen maar eten zij in de kamer en eet je zelf achter. Of ze blijven er wel bij zitten als je eet maar dan eten ze zelf niks terwijl jij eet.

ONDERZOEKER: Voelde je je op je reizen verbonden met de mensen en op je gemak?

Ik voelde me wel op mijn gemak. Je bent daar onder nieuwe mensen, maar ze zijn heel geïnteresseerd in je, je hebt een heel ander leven. Vooral in die kleine dorpjes, daar zijn ze wat minder gewend aan je. Op een bepaalde manier voel ik me wel minder verbonden met die mensen, ik voel me meer aangetrokken tot de andere reizigers in zo'n land. Ik heb wel door dat ik er heen reis en geen onderdeel ben van. Ze hebben daar een heel ander leven, als wij bijvoorbeeld naar de club gingen dan waren we daar de enige twee vrouwen. De mannen verbieden hun vrouwen om naar de club te gaan, ze gaan dan wel zelf naar de club met het idee van er zijn vrouwen maar die zijn er dan dus niet. Dat kunnen wel dingen zijn, dat je je een beetje opgelaten voelt. En vooral omdat je weet dat sommige dingen daar in dat land niet in de cultuur zitten, als man zit je daar in het openbaar niet aan een vrouw. Maar dan zit je in een bus en dan zit een man toch met zijn dijen tegen je aan te drukken. Dat klopt niet helemaal, in Nederland zou ik er niet bij stilstaan maar in India.. In dat soort situaties voel je je toch niet zo verbonden omdat je ook wel weet dat zij weten dat we anders zijn.

ONDERZOEKER: Hoezeer trek jij je het lot aan van de mensen die je ontmoette in het buitenland?

Ik denk dat dat heel afhankelijk is van de situatie. In India bijvoorbeeld spreek je mensen even en dan zie je ze daarna niet meer. Op een bepaalde manier krijg je ook wel een resistentie tegen dat bedelen en dat hele zielige, dat je het niet meer zo zielig gaat vinden. Ik ben ook nog in Zuid Afrika geweest een jaar na India, daar heb ik vrijwilligerswerk gedaan met kindjes. Met die mensen daar was ik veel meer betrokken en ik denk heel vaak aan ze terug. Het is daar niet normaal om email en dat soort dingen te hebben dus ik heb nu geen contact meer met die mensen.

ONDERZOEKER: Hoe lang heb je daar gezeten?

Twee maanden vrijwilligerswerk gedaan en toen nog 1,5 maand gereisd. Maar daar denk ik dus wel vaker aan terug. Hoe zou het daar nu zijn en hoe is het met hun gezinnen? Er waren veel alcoholproblemen bij ouders of agressieve ouders. Dat was wel heel heftig en ik vraag me dan wel af hoe het met hen is nu.

ONDERZOEKER: Koppel je dat ook terug naar NL?

Nou ik dacht echt dat ik daar typisch vrijwilligerswerk zou gaan doen, maar de redenen dat kinderen daar zitten zijn dezelfde als waarom ze in Nederland bij hun ouders weggehaald worden. Het verbaasde me ook hoeveel rijke kindjes daar zaten. Maar dat zijn dus wel dingen waar ik me betrokken bij voel, mensen die ik gekend heb.

ONDERZOEKER: Denk je dat je veranderd bent door het reizen?

Ja, je groeit. En als je merkt dat je je kan redden in je eentje, dan kan je je weer helemaal opnieuw opstellen zoals je bent. Ik vind het ook wel heel bijzonder om te merken dat dat mij

eigenlijk best makkelijk afgaat. En in Nederland merk je dat niet omdat je zo vast zit in de kringen die je al hebt. Hier hebt je het al gemaakt en dat is toch wel anders dan als je reist. Ik denk dat als ik reis dat ik me dan meer beseft wat ik allemaal kan. En als je dan terug komt dan neem je die ervaringen wel mee, maar ik denk dat je toch redelijk snel weer terug valt in het patroon wat je al hebt. Ik denk dat je die ervaringen wel met je meedraagt, dat je je wel ontwikkeld hebt maar je verandert hier denk ik niet zozeer daardoor. Want de mensen met wie je omgaat beïnvloeden je toch ook wel heel sterk.

ONDERZOEKER: Hoe zou jij zonder dat ik het op een of andere manier inkleur wereldburgerschap omschrijven?

Dat je onderdeel bent van deze hele wereld waarbij je ook deel uitmaakt van iedereen, niet alleen van je landje. En als dat het is dan ben ik ook zeker wel wereldburger want ik ben ook betrokken bij wat er in allerlei delen van de wereld gebeurt, dat vind ik interessant. En ook bij milieu bijvoorbeeld dat is een wereldwijd probleem en daar voel ik me ook betrokken bij. Ook al ben ik maar een individu, ik denk wel dat je daar als persoon heel bewust mee bezig hoort te zijn. En als je daar over nadenkt dan vind ik toch wel dat je echt een wereldburger bent.

ONDERZOEKER: Kan iemand die niet gereisd heeft ook een wereldburger zijn?

Ja, dat denk ik wel. Misschien minder uit ervaring maar wel uit betrokkenheid, manier van leven. Je kan heel veel kennis opdoen met internet e.d. tegenwoordig. Ik denk dat je dingen anders ervaart als je niet gereisd hebt maar het gaat ook wel om verantwoordelijkheid over deze aarde. Binnen Europa reizen draagt denk ik trouwens ook wel bij.

ONDERZOEKER: Vind jij wereldburgerschap in strijd met patriottische gevoelens? Gevoelens van lokale hechting?

Dat weet ik niet precies. Ik ben zelf niet gehecht aan Nederland als land, maar aan de mensen die ik hier ken.

ONDERZOEKER: Maar denk jij dat die gevoelens tegenstrijdig zijn of kunnen ze ook samen gaan?

Nee, ik heb daar eigenlijk qua gevoel geen strijd in. Die kunnen wel samengaan. Ik ben natuurlijk een Nederlander, en op reis ben je nog meer Nederlander omdat je merkt dat alles daar anders is. Ik denk wel dat Nederland een groter deel van mijn leven zou zijn als ik er langer gewoond zou hebben.

ONDERZOEKER: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is de ultieme verantwoording van iedereen de mensheid. Vind jij dit een juiste grens of zou je deze nauwer trekken op staat, vrienden o.i.d.?

Ik denk dat ik het daar wel mee eens ben. Ik denk ook niet dat je het kan beperken omdat tegenwoordig alles met elkaar verbonden is door globalisering en dergelijke. Ik denk dat dit dan wel een goede verantwoording is.

ONDERZOEKER: En vind je dat deze verantwoording ook hoort te gelden voor staten?

Ja, eigenlijk wel. Als iedereen minder op zichzelf let kunnen we wel grote problemen voorkomen.

ONDERZOEKER: Wat is je mening over supranationale organisaties zoals de verenigde naties?

Goed initiatief, goed begin.

ONDERZOEKER: Goed begin?

Ja, ik denk dat dat wel een beetje is waar we naar toe gaan met NGO's e.d., overschrijdende gehelen die regels opleggen voor iedereen, niet alleen voor jouw landje of jouw groepje. Ik vind dat wel goed ik ben daar wel een voorstander van. Ik denk dat je je toch wel verbonden voelt met je land omdat je daar het grootste deel van de tijd bent maar ik denk dat iedereen wel dezelfde rechten moet kunnen hebben. Dit wordt alleen wel bemoeilijkt doordat niet iedereen dezelfde normen en waarden heeft. Het is moeilijk om goed beleid te maken omdat iedereen andere normen en waarden heeft. Maar ik denk wel dat dat nu geprobeerd moet worden juist omdat iedereen overal is en je het dus niet meer los van elkaar kan zien. Ik denk dat dat wel een goed iets is, wel heel moeilijk, ik weet niet of het kan. De beste oplossing is idealiter toch wel overkoepelende regels maken.

ONDERZOEKER: Wat voor effect heeft reizen gehad op jouw gevoel wereldburger te zijn?

Waarschijnlijk veel, omdat je dan toch andere dingen ziet en meemaakt en ik denk ook wel omdat ik in het buitenland ben opgegroeid dat ik me nooit zo sterk heb gehecht aan Nederland dan als ik hier was opgegroeid. En natuurlijk mijn opvoeding, die was ook heel internationaal.

ONDERZOEKER: Dan gaat we door met wat vragen over Utrecht. Omschrijf Utrecht eens met wat termen die jij bij de stad vindt passen.

Gezellig, centraal, leuk

ONDERZOEKER: Waarom woon je hier?

Ik wou eigenlijk altijd al in Utrecht wonen. Ik had mijn middelbare school in Groningen en Utrecht is veel centraler, veel schattiger, veel leuker. Dus dat. Maar ook omdat ik een studie vond in Utrecht. Die ook nu in Amsterdam bestaat geloof ik maar daar veel later was dan hier in Utrecht dus ja die redenen eigenlijk.

ONDERZOEKER: Wat betekent Utrecht voor jou?

Knus ofzo., vrienden.

ONDERZOEKER: Zou je het ook als je thuis zien?

Ja, nu wel, maar ik denk dat als ik zou verhuizen naar Den Haag of Timboektoe dat ik me daar evengoed thuis zou voelen. Het zijn meer de mensen waardoor ik met thuisvoel dan de plek.

ONDERZOEKER: Wat zijn belangrijke betekenisvolle plekken voor jou in Utrecht en waarom?

Er is een huis waar drie vriendinnen van mij zitten, dat is een hele leuke plek. De munt, daar ga ik af en toe zwemmen, dat park richting de uithof oh ja Wilhelminapark, omdat ik daar vaak heb gezeten met leuke mensen als het zomer is. De oude grachten, die vind ik gewoon heel mooi, en de singel om te wandelen. En de brug op de uithof, die hangbrug, omdat daar allemaal leuke mensen zijn en je lekker koffie kan drinken.

ONDERZOEKER: Welke plekken, en het maakt niet uit waar op de wereld zou je jouw thuis noemen?

Op dit moment Paterswolde vlak bij Groningen, daar wonen mijn ouders. De stad Groningen, Utrecht natuurlijk. En ik denk op een bepaalde manier Colombo ook, in Sri Lanka. En dat huis daar ook.

ONDERZOEKER: Is jouw gevoel voor Utrecht veranderd door je reizen?

Nee, ik heb nog maar een reis gemaakt terwijl ik hier woon. Maar ik was laatst op reis en dat ben je af en toe zo druk, wil je heel veel zien. En toen dacht ik, nou nu in het park in Utrecht liggen zou ik ook niet zo verkeerd vinden. Ik vond het wel fijn om hier weer terug te komen.

ONDERZOEKER: Ik heb nog een vraagje over je hechting aan Utrecht. Welke van de volgende hechtingen past bij jou?

Ik denk dat ik het meest bij drie pas. Omdat ik me het meest verbonden voel door de mensen die ik ken en omdat ik het heel mooi vind hier. En misschien een beetje vier omdat ik toch op de universiteit zit. Maar vooral de mensen die ik hier heb en de plaats.

ONDERZOEKER: Nog een laatste vraag. Voel jij je enigszins onthecht door al je verschillende reizen en woonplekken?

Ja, ik heb minder van, een plek is het echt. Ik voel met in een stad meer verbonden met bepaalde dingen en vooral heel erg met bepaalde mensen. Voor hetzelfde had ik in Amsterdam gewoond en het daar heel erg leuk gehad en daar dit gevoel gehad. Maar ik denk dat het bij mij niet zozeer komt door het reizen maar ook omdat ik..., nou ik ben op mijn derde verhuisd naar Sri Lanka op mijn achtste terug, ik heb in Leiden gewoond in Groningen en nu hier. Het langste waar ik ergens gewoond heb is zes jaar. Ik denk dat je je dan minder hecht aan een plek dan mensen die ergens geboren en getogen zijn en daar willen zitten voor de rest van hun leven. Op die manier heb ik dat nooit gehad. Dus niet per sé door het reizen maar door het vele verhuizen.

Interview met Esther Verheijen op 13-03-2012

ONDERZOEKER: Je bent meer dan een half jaar buiten Europa geweest. Waar ben je allemaal heen geweest, voor hoe lang en wat vond je daarvan?

Nou, ik ben naar Mexico geweest. Ik heb eerst bijna vier en een halve maand in Guadalajara gezeten voor mijn studie. Ik ben er iets eerder heen gegaan om van tevoren Spaans te leren. Een maandje eerder dus ik heb er vier en een halve maand gezeten. Daarna ben ik gaan reizen, ik heb tussendoor trouwens ook veel gereisd, gewoon weekendjes weg en twee, drie weekjes met mijn zus nog weggeweest, maar daarna ben ik naar het zuiden vertrokken. Naar Guatemala, el Salvador en toen weer terug naar Mexico. Dat duurde zo'n twee maanden ongeveer.

ONDERZOEKER: Hoe was het daar wat is je opgevallen qua gebruiken?

In Mexico viel het me op dat het meer een eetcultuur is, en veel minder individueel zeg maar, veel meer sociale controle had ik het idee. Als je over straat loopt zijn er overal van die kleine eettentjes, dat is gewoon veel meer hun cultuur. Als je daar kennis maakt, ga je even mee een hapje eten. Kijk, taco's in Nederland zijn wel echt supergroot maar daar zijn ze superklein. Mensen eten meer, daar zijn ze meer mee bezig, maar ze spreken je ook meer aan. Als je daar gewoon in supermarkt bent spreken mensen je aan, maken ze een praatje met je. Ze zijn ook veel opener en meer gericht op het samenzijn dan op zichzelf. Ik had tegenover me een groenteboertje waar ik heen ging en die mensen praten ook echt met je, ze zijn geïnteresseerd in je, dus toen ik op een gegeven moment wegging gaf die vrouw me ook gewoon een knuffel. Het is daar veel meer zo dat mensen om elkaar geven heb ik het idee. En in plaatsen als winkeltjes dat mensen een praatje maken in plaats van, ik wil gewoon winst maken, veel minder dat streverige winstgerichte van de westerse wereld. En ik weet ook nog wel in Guatemala, we hadden daar een Chileen leren kennen en daar gingen we de omgeving mee verkennen, een tochtje doen. Het was zo grappig dat hij iedereen gedag zei. Echt bij iedereen hé hallo hoe is het, hoe is het? En op het einde van de dag zei die ook, mag ik jullie wat vragen? Hoe doen jullie dat eigenlijk in Nederland? Groeten jullie mensen op straat? Ik zei, nou voor ons is het raar als je mensen groet die je niet kent. Dat doe je eigenlijk niet. Daar is het gebruikelijk dat je iedereen die je tegenkomt even groet dus dat vond ik echt een mooi voorbeeld van een groot cultuurverschil. In de grote stad in een drukke straat is het niet zo extreem maar mensen zijn daar wel heel geïnteresseerd in je en zo kom je snel in contact. Ik had daar ook nog een Mexicaanse jongen leren kennen en zijn ouders wonen in een dorpje dus toen zijn we daar met zijn allen heen gegaan. En toen hebben we daar een verjaardag gevierd. We kwamen binnen in dat huis en er werd gelijk voor ons gezorgd zeg maar, die moeder had meteen een lunch klaargemaakt. Super uitgebreid, en wij dachten we helpen even, even afwassen maar dat wou ze niet, ze deed alles, ook als we wilden opscheppen deed zij dat voor ons. Wij vonden het op een gegeven moment een klein beetje ongemakkelijk omdat we zo uitgebreid bediend werden. Maar daarna had ze zelfs nog avondeten gemaakt terwijl alle vrienden van die jongen mochten komen, en de volgende morgen had ze ook nog helemaal ontbijt voor ons gemaakt.

ONDERZOEKER: Voelde je je verbonden met de mensen en op je gemak?

Ja, ja, door de openheid en vriendelijkheid van de mensen heb ik me wel gelijk op mijn gemak gevoeld. Dat groentevrouwtje vroeg bijvoorbeeld elke keer hoe gaat het en wat heb je gedaan en er komt zoveel liefde en warmte uit die mensen. Ja, ik voelde me wel gelijk op mijn gemak, maar ik ben ook wel iemand die zich snel op zijn gemak voelt en zich snel veilig voelt. Ik heb me ook zeg maar wel altijd veilig gevoeld en dat komt misschien ook wel door mezelf. In Nederland voelde ik me ook niet snel onveilig maar ging ik ook toen ik nog jong was alleen naar huis fietsen in het donker, en dat soort dingen. Dus ik heb er daar absoluut ook geen last van gehad.

ONDERZOEKER: Hoe zeer trok jij je het lot van mensen die het duidelijk slecht hadden aan op je reis?

Bedoel je vooral vrienden of mensen die je tegenkomt op straat maar niet mee gesproken hebt?

ONDERZOEKER: Doe beide maar.

Nou, mijn vrienden daar waren wel mensen die goed terecht zouden komen want ze zaten op de universiteit daar of waren ook aan het reizen. Maar mensen op straat, natuurlijk zie af en toe hele arme mensen of mensen die gewoon veel minder hebben, natuurlijk is het wel erg maar je moet het wel in perspectief plaatsen. Je denkt dan wel ik wil er iets aan doen maar zoveel kan je er niet aan doen. Ik geef wel mensen op straat geld ofzo, maar zoveel help je ze daar ook niet mee.

ONDERZOEKER: Vind jij dat je veranderd bent door het reizen?

Dat vind ik eigenlijk wel meevallen. Iedereen zegt wel dat je door reizen jezelf echt tegenkomt, maar dat vind ik op zich wel meevallen. Ja, misschien dat je wel meer achter je eigen eigenschappen komt van wie je bent dat weet ik niet. Ik denk niet dat ik zoveel veranderd ben eigenlijk. Nee, het heeft me wel goed gedaan, je wordt wat meer open minded, je hebt meer dingen gezien, meer perspectieven gezien hoe mensen dingen doen, maar ik vind nou niet dat ik hier in het dagelijks leven veel veranderd ben, dat ik hier echt andere dingen doe of me anders gedraag. Ik wil wel meer gaan reizen, het werkt een beetje verslavend.

ONDERZOEKER: Hoe zou jij, zonder dat ik dit op de een of andere manier heb ingekleurd, wereldburgerschap omschrijven?

Ik denk dat wereldburgerschap is dat mensen ook meer van andere culturen weten, dat ze daar ook wel meer geïnteresseerd in zijn, dat ze ook wel iemand anders kant van het verhaal weten en vanaf hun perspectief kunnen kijken en meer vanuit een andere geloofsovertuiging of achtergrond snappen wat zij doen. Dat je daardoor ook wel meer van elkaar begrijpt en meer van elkaar accepteert. Misschien dat je daar ook wel dingen van overneemt, dat je niet alleen in je eigen wereldje zit. Dat je alles bij elkaar pakt en van alles wat je hebt mee gemaakt iets meeneemt, iets van die cultuur iets van dat land.

ONDERZOEKER: Vind jij dat je een wereldburger bent?

Ja, ik denk wel dat ik meer van andere culturen weet. Ik ben dan ook wel in het buitenland geweest dan, maar een ander werelddeel dus dat valt dan nog wel mee, maar ik denk dat ik ook wel goed het perspectief van anderen kan inbeelden, een andere geloofsovertuiging en dat ik geen kortzichtig iemand ben die bijvoorbeeld alleen maar vanuit de Nederlandse cultuur denkt. Het is wel zo dat ik andere dingen er ook bij pak.

ONDERZOEKER: En kan iemand die niet gereisd heeft ook wereldburger zijn?

Ja, dat denk ik wel. Ik denk wel dat je door veel gelezen te hebben of veel gehoord te hebben wel veel kunt oppakken. En er wonen hier in Nederland natuurlijk ook veel allochtonen dus daar kan je ook veel van leren.

ONDERZOEKER: Vind jij wereldburgerschap in strijd met patriottistische gevoelens/ gevoelens van lokale hechting?

Ik denk wel dat dat samen kan gaan, je kan wel trots zijn op je land maar het moet niet in het extreme zeg maar. Maar je kunt natuurlijk wel ergens je gevoelens hebben liggen maar wel met begrip voor andere culturen en andere werelddelen. Ik ben wel blij met waar ik vandaan kom en daar ben ik trots op, maar het moet niet te extreem worden want dan denken mensen van mijn cultuur is beter en dan ben je verkeerd bezig maar je kan wel denken van ik ben heel blij met mijn cultuur maar ik heb ook begrip voor anderen.

ONDERZOEKER: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is ieders ultieme morele verantwoording de hele mensheid? Vind jij dit een juiste grens of zou je deze nauwer trekken naar natiestaat/familie o.i.d.?

Dat is natuurlijk in de praktijk niet waar want je hebt wel veel meer over voor je eigen familie of vriendengroep. Kijk maar hoe het gegaan is met het kolonialisme, uiteindelijk denken mensen toch meer aan hun eigen groepje. Als we de verantwoording leggen bij de hele wereld denk ik niet dat het door veel mensen ook wordt uitgevoerd.

ONDERZOEKER: Vind jij deze stelling wel gelden voor het beleid van natiestaten?

Nee, uiteindelijk willen ze toch voor zichzelf meer goed doen dan voor de wereld. Dat zie je ook met ontwikkelingshulp. Ze trekken zo hun steun weer in of geven alleen maar hulp onder bepaalde voorwaarden. Het gaat altijd wel om jezelf met beleid denk ik. Net zoals met de CO2 uitstoot daar heeft Amerika ook niks voor over, uiteindelijk draait het toch om jezelf.

ONDERZOEKER: Misschien ligt die verantwoording er niet in de praktijk. Maar vind je wel dat die er hoort te liggen?

Het zou wel goed zijn, maar ik denk dat dat onrealistisch is. Want niemand kan er iets aan doen als die wordt geboren in een land met minder kansen, natuurlijk zou het goed zijn om daar iets aan te doen maar ik denk dat het redelijk onrealistisch is om dat naar voren te brengen.

ONDERZOEKER: En wat is je idee over supranationale organisaties als de VN, het IMF en de Wereldbank?

Ik denk dat het een heel goed idee is, een heel goed plan, maar uiteindelijk heb je wel bepaalde mensen die erachter staan en bepaalde landen die de overmacht hebben. Dan moet je daarmee dus uitkijken dat zij wel het goede willen. Ook met het IMF en de Wereldbank, ze bedoelen het heel goed maar ik heb toch het idee dat de westerse landen altijd de vinger meer in de pap hebben zitten. Dat het niet altijd even eerlijk gaat. Dat het westen meer de macht heeft en dat het dus niet helemaal objectief is van alle landen die erin zitten.

ONDERZOEKER: Zou het op een andere manier moeten dan?

Er zou meer gelijkheid tussen landen moeten zijn.

ONDERZOEKER: Nog een laatste vraagje over wereldburgerschap. Wat voor effect heeft reizen gehad op je gevoel wereldburger te zijn?

Ja, ik heb denk ik wel veel geleerd over hoe het ook kan in andere culturen. Ik heb veel andere perspectieven meegekregen over hoe andere culturen tegen dingen aan kijken. Dat is ook wel een grappig puntje ook trouwens, daar heeft namelijk iedereen op de Universiteit een relatie bij ons is het zo dat ook veel mensen geen relatie hebben. Ze hebben hele andere waarden daar ook, door het geloof, hun ouders, dat heeft ook zijn redenen. Je kan daar niet zomaar iemand zoenen, het is meer van je krijgt meteen een relatie en dan kunnen zulke dingen pas. Je ziet wel dat dingen er heel anders aan toe gaan en daar krijg je inzichten van en

misschien dat je sommige dingen ook wel mee kan pakken. Ik denk dat dat je wel meer een wereldburger maakt.

ONDERZOEKER: Dan gaan we door naar Utrecht, sense of place van Utrecht. Kan jij Utrecht omschrijven met tien woorden of noem eens een paar belangrijke termen voor jou voor Utrecht.

Studentikoos, er zitten wel veel studenten hier, de grachten, ik denk dat dat wel heel erg de sfeer maakt en de horeca. Ja, al die kleine grachtjes en cafeetjes dat maakt Utrecht wel. Gezelligheid is het voor mij ook wel. Ik denk dat er hier best wel veel buitenlandse studenten rondlopen, dat is wel leuk om te zien. Utrecht is centraal gelegen, altijd handig als je ergens heen wilt. Het is wel een mooie plaats.

ONDERZOEKER: Waarom woon jij in Utrecht?

Nou ik kom uit Nijmegen, en ik wou eigenlijk naar een andere stad toe. Ik had daarvoor natuurlijk mijn hele leven in Nijmegen gewoond. Ik wilde toch iets anders, iets nieuws. De studie die ik nu doe is hier en Utrecht is wel mooi, leuk, centraal gelegen, makkelijk, niet te ver weg van mijn ouders af, zodat ik nog wel vaak naar Nijmegen kan. In Amsterdam heb je dat ook wel maar dat was dan weer iets te ver en op dat moment vond ik het iets te groot, ook iets te toeristisch enzo. Utrecht vond ik wel een hele mooie sfeer hebben en centraal gelegen en een leuke stad en daarom ben ik er heen gegaan.

ONDERZOEKER: En wat betekent Utrecht nu voor jou?

Het betekent nu wel veel meer voor mij. In het begin was het meer van oh mijn studentenstadje en ik ga in het weekend weer naar huis toe, maar nu heb ik er wel een band mee gekregen. Er is veel gezelligheid en het betekent voor mij wel, ja mijn thuis.

ONDERZOEKER: Over thuis gesproken, welke plekken op deze wereld zou je jou thuis noemen?

Ik vind Utrecht wel. Maar bedoel je echt plaats of bedoel je meer..?

ONDERZOEKER: Zoals jij dat voelt.

Utrecht dan wel echt, als stad. Ik woon hier en heb hier mijn kamertje. Maar ook Nijmegen is mijn thuis mijn ouders wonen daar en de hele stad voelt wel als mijn thuis want ik ken die wel echt door en door. Maar ik ben Guadalajara waar ik heb gewoond ook wel echt als mijn thuis gaan zien. Ik heb er best wel lang gewoond ook, vier en een halve maand in de stad en ik heb er wel echt een gevoel bij gekregen en een liefde voor gekregen die daar is opgewekt. Thuis is een plek, denk ik, waar je je veilig voelt, en waar je echt jezelf kan zijn en dat kon ik uiteindelijk daar ook wel. Het is echt een speciaal plekje dus die hoort daar ook bij.

ONDERZOEKER: Denk je dat je je op veel verschillende plekken zou kunnen thuis voelen?

Ja, ik denk het wel. Ik denk als je je er veilig voelt en leuke mensen om je heen opbouwt en echt een eigen plekje hebt dat je het wel echt als je thuis kan gaan voelen. Maar ik denk dat je veilig voelen en jezelf kunnen zijn wel echt een belangrijk punt zijn bij je thuis voelen.

ONDERZOEKER: Wat zijn belangrijke betekenisvolle plekken voor jou in Utrecht en waarom?

Nou mijn kamertje want dat is mijn veilige thuisbasis. Ik heb bij pronto pronto gewerkt dat is ook wel een plekje waar ik me altijd fijn voel.

ONDERZOEKER: Welke schaal van Shamai ben jij?

Drie.

ONDERZOEKER: Waarom?

Omdat ik toch wel echt een band met Utrecht gekregen heb. Het is wel zo dat ik het echt als meer zie dan alleen maar een mooie stad. Ik heb een persoonlijke band met de stad gekregen door dingen die ik hier heb meegemaakt.

Interview met Martijn Bosveld op 07-03-2012

ONDERZOEKER: Je hebt gereisd. Je bent meer dan een half jaar buiten Europa geweest. Waar ben je allemaal geweest? Voor hoe lang en wat vond je ervan?

Ik ben naar Florida geweest voor een half jaar om te studeren via een exchange program.

ONDERZOEKER: Hoe oud was je toen?

Tweeëntwintig jaar.

ONDERZOEKER: Oké, vertel eens iets over Florida.

Het is in Florida erg mooi weer. Het hele jaar subtropisch, veel palmbomen en een Amerikaanse cultuur. Ik leefde daar op de campus. Dus echt het Amerikaanse studentenleven. Veel feestjes, studeren, veel exchange-studenten allemaal bij elkaar. Ik vond het wel interessant om de Amerikaanse cultuur te leren kennen. Vanuit hier heb je natuurlijk veel Amerikaanse media, die je op zekere wijze beïnvloeden door videoclips, muziek, films en vrijwel alles van daar. Ik vond het erg interessant om dat daar mee te maken en om te kijken of de vooroordelen bevestigd werden of niet. Interessant om te zien dat sommige vooroordelen wel bevestigd worden en andere eigenlijk best meevallen. Het is natuurlijk wel een klein deel van Amerika dus misschien niet helemaal representatief, maar toch leuk om te zien.

ONDERZOEKER: Welke vooroordelen dan vooral?

Nou, je hebt natuurlijk het vooroordeel dat Amerikanen dom zijn. En in dat opzicht.., nou ja ik zat natuurlijk op de universiteit. En hier is het niveau toch wel wat hoger dus dat verschil was er wel. Wat me vooral opviel was dat Amerikanen vooral een beetje wereldvreemd waren, dat ze niks wisten van alles buiten Amerika. Maar wat ik wel als positief ervaren heb, en wat eigenlijk nooit genoemd wordt als vooroordeel die in de media gebracht worden is dat ze wel heel vriendelijk zijn, heel open, ook juist heel open naar andere culturen. Vantevoren dacht ik dat Amerikanen zichzelf helemaal geweldig vinden en van andere denken oh dat is maar een landje dat stelt niks voor dat is niet echt waar. Ik had juist het idee dat ze heel erg geïnteresseerd waren in andere culturen.

ONDERZOEKER: Ben je nog ergens anders heen geweest?

Ik ben ook voor acht en een halve maand naar Latijns Amerika geweest.

ONDERZOEKER: Welke landen?

Guatemala, Mexico, Belize, Nicaragua, Honduras, Costa Rica, Colombia, Peru, Chili, Bolivia, Puerto Rico. Ja, dat was ook een interessante ervaring. Ik heb ook Spaans geleerd om wat dichterbij het volk te komen. Om ook kennis te maken met de lokale bevolking want die kunnen natuurlijk niet altijd Engels. Die cultuur daar staat vrijwel haaks op de Nederlandse dus dat was heel interessant om mee te maken. Dat je dan toch ergens leeft wat toch totaal buiten jouw cultuur om is. Hierdoor ga je je heel sterk realiseren hoe je eigen cultuur in elkaar steekt, en hoe het ook op een andere manier kan. Om je daar ook mee te confronteren dat je heel je leven ook best wel geleid wordt door een cultuur.

ONDERZOEKER: Hoe bedoel je dat haaks staan?

Het tegenovergestelde. Nou, Nederland is vol met regeltjes, alles is geregeld, overal is bijna wel een regel voor. En in Latijns Amerika hebben ze voor heel veel dingen geen regels. Bijna

alles is informeel en veel chaotischer. Mensen in Nederland zijn snel en efficiënt en daar zijn ze traag en inefficiënt. Hier over het algemeen zijn mensen wat kouder, in relaties, mensen staan wat verder van elkaar af. Hier raken mensen geïrriteerd als ze tegen elkaar aanstaan, bijvoorbeeld in de bus, mensen hebben veel persoonlijke ruimte nodig. Daar is iedereen heel dicht bij elkaar, heel warm, zit iedereen op elkaar gepropt en het maakt niemand wat uit. Wij hebben meer onderwijs genoten. Ik kwam er daar achter dat we toch echt wel een erg hoogopgeleid land zijn. Dat er daar toch wel veel kennis mist. Ja, het klimaat dat is ook wel anders.

ONDERZOEKER: Voelde je je verbonden met de mensen, en je op je gemak in een andere cultuur?

Zeker. Ik voel me sowieso niet erg gebonden aan een cultuur, of aan mijn eigen cultuur. Ik vind mezelf wel een individualist. Die zich natuurlijk wel aanpast aan de cultuur van de plaats waar je op een moment bent, maar ik kon me daar heel goed aanpassen en ik vond het ook prettig om dat daar mee te maken. Ja, als je een beetje flexibel bent is dat wel te doen. Ik voelde me daar in beide gebieden ook wel welkom. Maar je hebt wel, je hebt toch wel altijd het idee dat je anders bent. Vooral in Latijns Amerika als je dan in gebieden komt waar niet zoveel toeristen komen dan voel je je wel anders. Je ziet er anders uit je komt van een andere cultuur dus mensen die kijken je op zich wel raar aan. Dat is een dubbel gevoel, aan de ene kant voel je je dan speciaal door aandacht, en dat is vaak positief van hé waar kom je vandaan, maar aan de andere kant kan ik me voorstellen dat als je er wat langer bent, je je toch wel erg anders voelt, en dan is het misschien toch wel moeilijker, dat je je niet echt thuis voelt daar. Het is moeilijk om dat nu te zeggen omdat ik me daar al die tijd wel thuis heb gevoeld, maar ik kan me voorstellen dat dat na een tijdje toch wel lastig wordt.

ONDERZOEKER: Was er een groot verschil in plaatsen zonder toeristen en plaatsen met toeristen?

Ja, in plaatsen met toeristen daar zijn ze gewend aan toeristen, dus ze passen zich ook aan toeristen aan. Ze kunnen je ook in het Engels aanspreken. Maar vooral in die gebieden voel je je een beetje een zak met geld. Ze kijken alleen maar naar je van we kunnen geld uit je trekken. Je voelt het meer in die gebieden waar geen toeristen zijn, die zijn heel gul, geven alles, die willen dat je hun land mooi vindt, die zijn heel gastvrij. Ze laten je binnen en zijn heel nieuwsgierig wat je nou hier komt doen. En in die toeristische gebieden is het meer van kopen kopen kopen, en je dingen aansmeren.

ONDERZOEKER: Hoe zeer trek jij je het lot aan van mensen die je ontmoette in het buitenland tijdens je reizen?

Arme mensen bijvoorbeeld? Of ik daar mee meeleef?

ONDERZOEKER: Ja

Ik leef wel met ze mee, soms dan zie je natuurlijk arme mensen op straat bedelen. En op dat moment denk je vervelend, en leef je met ze mee, maar daarna zet ik het wel van me af want het is verder niet echt iets waar je direct iets aan kan doen. Ja, daar heb ik geen problemen mee, ik voel me daar niet verantwoordelijk voor ofzo.

ONDERZOEKER: Is er een verschil in hoe je tegen die mensen aankijkt in vergelijking met mensen die bijvoorbeeld in Utrecht wonen?

Ja, ik heb in Latijns Amerika meer meeleven met die mensen omdat die er nog minder aan kunnen doen, dan mensen in Utrecht. Want hier worden veel meer kansen geboden. En hier moet je het echt wel tien keer fout hebben gedaan willen ze je echt laten vallen en daar sta je

sowieso alleen. Ja, als je geen baan hebt, heb je geen eten en je moet er zelf maar weer voor zorgen dat je weer geld krijgt. Of mensen groeien op in zo'n situatie en die kunnen er dan zelf ook vrij weinig aan doen. Dus met hen heb ik wel meer medeleven en dan ga je je ook wel realiseren dat je toch wel rijk bent en dat alles je toch ook wel toegereikt wordt. We leven toch best wel in een welvarend land waar alles toch best wel goed geregeld is. Ik denk dat je alles toch wel wat meer in perspectief gaat zien daardoor.

ONDERZOEKER: Ja, ben jij ook veranderd door het reizen? En op welke manier?

Op het moment dat je daar bent, dan denk je, ik ben compleet veranderd want ja je komt uit een andere cultuur, je ziet van dingen hoe het ook kan, en je denkt dat ga ik ook toepassen in mijn cultuur, want dat vind ik eigenlijk veel prettiger of fijner. En dan kom je terug en dan is dat toch wel lastiger dan je denkt want je valt toch weer terug in je oude patroon van hoe je je hele leven hebt geleefd. En dat kan je niet zomaar doorbreken, dat houdt je niet vol. Nou ja misschien de eerste paar weken, dat je dan wat dingen probeert mee te nemen, maar de cultuur heeft zo'n grote invloed op je, dat kan je niet negeren. Maar ik heb zeker een paar dingen die ik heb meegemaakt wel meegenomen.

ONDERZOEKER: Wat voor dingen dan vooral?

Ik heb daar geleerd..., ja daar op de werkvloer was heel veel tijd voor informele momentjes.

ONDERZOEKER: Waar had je gewerkt?

In een jeugdgevangenis in Peru, diagnosticus.

ONDERZOEKER: Voor hoeveel maanden?

Twee maanden, en toen ik daar was moest ik daar heel erg aan wennen want als je hier werkt dan heb je de indruk van ja, je moet werken. Ze verwachten dat je productief bent, dat je efficiënt bent en je werk gewoon goed doet. En daar wordt er eigenlijk helemaal niet opgelet en wordt er constant overal een praatje gemaakt. Daar had ik in het begin wel een beetje moeite mee want dan ben je bezig met een informeel momentje maar heb je wel in je hoofd van kut, ik moet wel dingen doen. Maar na een tijdje wen je eraan en vind je het eigenlijk wel veel prettiger werken, om ook gewoon een beetje plezier te hebben op je werk. En niet als een of andere machine de productie maar omhoog zien te werken. Ja, en dan kom je in Nederland en dan kom je er toch wel achter dat dat hier niet echt geaccepteerd wordt. Maar ik heb toch wel daar iets van meegekregen. Met mijn studie bijvoorbeeld denk ik toch wel van ik kan wel wat meer informele momentjes doen. Gewoon als iemand belt van kopje koffie doen ofzo, dat je dat wel wat vaker doet dan. Omdat je merkt dat je daar wel relaxter onder bent, minder gestresst enzo. Ja het kan ook later, morgen, het hoeft niet per se nu af, wat is er nou zo erg aan als ik het morgen afrond?

ONDERZOEKER: Vind jij dat je een wereldburger bent?

Hoe omschrijf je een wereldburger?

ONDERZOEKER: Ja daar wilde ik eigenlijk later pas op ingaan. Laat ik anders eerst de vraag stellen: Hoe zou jij wereldburgerschap omschrijven?

Iemand die overal wel kan leven. Die zich in elke cultuur wel kan nestelen. En zich niet verwant voelt aan zijn eigen cultuur maar meer uit allerlei verschillende culturen de positieve dingen haalt en op die manier leeft. Ik ben zelf wel gedeeltelijk zo, maar ik zou mezelf wel graag zo willen zien later in mijn leven, maar ik ben nog niet op zo veel plekken geweest dat ik dat echt kan zeggen. Maar ik zou het wel graag willen.

ONDERZOEKER: Vind je dat je dit bereikt hebt op de twee plekken waar je geweest bent?

Dat heb ik er wel uitgehaald ja, lang genoeg daar geweest en met die mensen gemengd in die cultuur.

ONDERZOEKER: Vind jij dat mensen die niet gereisd hebben ook wereldburger kunnen zijn?

Nee, ik denk het niet. Je kan jezelf misschien wel zo voelen, maar als je nooit ergens bent geweest dan kan je dat niet ervaren, dus dan kan je het ook niet meenemen. Je kan wel horen van in Latijns Amerika zijn ze heel traag, en dat je denkt nou laat ik hier ook maar wat trager lopen. Daar in Florida liepen ze trouwens ook ontzettend traag, en dat vond ik heel relaxed. Het was heel warm weer daar. Normaal gesproken als je ergens heen loopt loop je best wel door. Maar zij liepen zo traag, ik dacht waarom niet. En dat heb ik ook wel meegenomen en in Nederland ook echt toegepast, als ik dan wat sneller ging lopen dacht ik oh ja wacht even, chill., ik ga gewoon wat trager lopen.

ONDERZOEKER: Oké. Vind jij wereldburgerschap in strijd met patriottische gevoelens?/gevoelens van lokale hechting?

In zekere zin zou het zo kunnen zijn, maar het zou in zekere zin ook wel samen kunnen gaan.

ONDERZOEKER: Hoe zie je dat voor je?

Je zou in principe, als je bijvoorbeeld veel hebt gereisd en je hebt daar positieve dingen uit gehaald, dat meenemen in je eigen leven. Dat zou je kunnen doen, maar daarnaast ook heel erg van je eigen land houden. Waardering hebben voor je eigen land, ik denk dat je dat wel kan combineren. Ik denk dat het wel minder voorkomt want mensen die heel erg van hun eigen land houden hebben vaak ook sneller een afkeer van andere landen. Dus het is wel zeldzaam maar dat betekent niet dat het niet mogelijk is.

ONDERZOEKER: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap over wereldburgerschap is de ultieme verantwoording van iedereen de mensheid. Vind jij dit een juiste grens of zou je deze nauwer trekken? In de zin van natiestaat, familie o.i.d.

Persoonlijk of voor iedereen?

ONDERZOEKER: Doe maar alle twee

Ja, ik weet wel waarop je doelt dat je met ontwikkelingswerk als hele wereld verantwoordelijk bent voor iedereen maar ik vind het een beetje lastig om daar iets over te zeggen want je kan niet met zijn allen zorgen voor iedereen. Je kan niet in je eentje zorgen voor alle mensen, dat werkt niet. Dus kan je ook niet van mensen verwachten dat ze dat doen. Je kan het wel van iedereen verwachten maar als een groot deel het niet doet dan kan je het ook niet van de rest verwachten. Want dan werkt het niet meer.

ONDERZOEKER: Vind jij dat de stelling wel opgaat voor natiestaten?

Ja, ik vind dat dat wel opgaat.

ONDERZOEKER: En wat is je mening over supranationale organisaties als de verenigde naties?

Wel goed, die zijn wel nodig. Anders gebeurt het niet.

ONDERZOEKER: Wat voor effect heeft reizen gehad op je gevoel wereldburger te zijn?

Ik had er nooit echt over nagedacht voordat ik weg ging. Maar met dat reizen ben ik wel gaan nadenken en dat heeft me zeker veranderd. Van niet naar wel, enigszins.

ONDERZOEKER: Dan gaan we door met Utrecht. Geef eens tien woorden die je bij Utrecht vindt passen.

Studentenstad, centraal, hoog opgeleid, gezellig, klein centrum, vrouwenstad, multicultureel,

ONDERZOEKER: Waarom woon jij in Utrecht?

Omdat ik daar studeer.

ONDERZOEKER: Maar heb je het ook bewust uitgekozen?

Ik moet eerlijk bekennen, toen ik op de middelbare school zat was ik al een paar keer in Utrecht geweest en ik vond het wel mooi, wel leuk en meerdere mensen zeiden dat het een leuke stad was en ik moest kiezen en het was dichtbij en toen ben ik er gewoon heengegaan. Ik heb daar niet echt een hele overwogen keuze gemaakt, niet echt andere steden bekeken. Ik was toen zeventien, ik had geen zin om helemaal naar de andere kant van Nederland te gaan, waar je niemand kent om daar te gaan studeren. Ik kende al mensen in Utrecht dus ik dacht, ga ik gewoon daar heen.

ONDERZOEKER: Wat betekent Utrecht voor jou?

Ja..., dat heeft ook wel wat te maken met dat reizen. Dat je er wat minder iets mee krijgt. Want er zijn zoveel andere opties om heen te gaan. Eerst voordat ik op reis ging dacht ik echt van Utrecht is wel supermooi, een van de leukste steden van Nederland, daar zou ik me wel kunnen settelen, misschien Amsterdam nog wel. Maar als je dan een paar keer op reis bent geweest dan gaat de wereld een beetje voor je open en dan denk je, ik zou eigenlijk ook wel heel graag ergens anders willen wonen. Maar om je vraag te beantwoorden wat betekent Utrecht voor mij, ja: De stad waar ik woon en ik vind het een prettige stad om te wonen. Ik zou er voorlopig nog wel willen wonen. Ja, het is gewoon een prettige stad. Maar na het reizen raak je ook sneller verveelt van een stad en dan wil je weer iets nieuws.

ONDERZOEKER: Je kijkt er nu anders tegenaan?

Ja, na het reizen kijk ik er wel anders tegenaan ja. Je ziet bepaalde dingen die je eerst niet waardeerde dingen nu wel, en dingen die je eerst waardeerde vindt je nu niet zo speciaal meer.

ONDERZOEKER: Kan je van alle twee een voorbeeld geven?

Wat ik nu meer waardeer is het uiterlijk van de stad, ik vind het echt heel erg mooi, de grachten en de gebouwen. Normaal toen ik in Utrecht woonde, voordat ik op reis ging als ik ergens liep was het eigenlijk gewoon functioneel. Ik ga naar de stad, ik ga naar de winkel en je gaat er eigenlijk gewoon op af. Maar als je reist dan loop je rond en ervaar je de stad. Je kijkt om je heen naar de gebouwen. Als je terugkomt dan ben je dat gewend. Je kijkt opeens op die manier naar je stad, je kijkt om je heen en ik vond hier echt wel mooie grachtenpanden, veel mensen, een fijne sfeer en het is toch echt wel een mooie stad om te zijn, dat ben ik wel echt gaan waarderen.

ONDERZOEKER: En wat ben je minder gaan waarderen?

Niet echt iets specifiek maar gewoon het algemene plaatje. Dat je denkt ergens anders is het ook mooi.

ONDERZOEKER: Wat zijn belangrijke betekenisvolle plekken voor jou in Utrecht en waarom?

Stilte.. hmm heb ik eigenlijk niet. Nee, ik heb niet echt iets waarvan ik zeg dat ik er echt veel waarde aan hecht.

ONDERZOEKER: Welke plekken in de wereld zou je jouw thuis noemen?

Thuis, ja ik heb momenteel weinig behoefte aan een thuis. Ik vind het ook lastig om te zeggen wat nou echt thuis is. Ik heb altijd de drang om iets nieuws te zien dus ja ik waardeer thuis ook niet echt heel erg, dus ik kan ook niet echt zeggen wat nou echt mijn thuis is. Waar ik ben opgegroeid was wel mijn thuis, als je klein bent voel je dat wel echt als je thuis, maar nu nergens eigenlijk. Ik zou eerder zeggen dat ik me overal denk ik wel kan thuis voelen. Het maakt niet uit in welke cultuur, in elke cultuur heb je mensen waarmee het klikt. En je kan overal, ik in ieder geval kan overal wel mijn thuis maken omdat ik overal wel voor open sta. Dat zeg ik nu hè, misschien dat ik in cultuur kom en me daar niet kan thuis voelen, maar waar ik ben geweest, in Latijns Amerika zou ik me wel thuis kunnen voelen, in Amerika misschien iets minder maar ook.

ONDERZOEKER: Voel je een soort onthechting door het reizen?

Ja, dat zou je zeker kunnen zeggen. Maar dat ervaar ik als iets positiefs, ik denk dat het heel goed is om voor een tijdje te onthechten voor je ontwikkeling zodat je meer gaat nadenken over jezelf. Over alles en als je ergens de hele tijd op dezelfde plek blijft conformeer je je alleen maar naar waar je bent, aan je studie, je werk, maar je bent niet bezig met wie je eigenlijk bent of wat je eigenlijk wilt. Dus ik denk dat het heel goed is om te reizen en te onthechten.

ONDERZOEKER: Oké, nog een vraag over je hechting aan Utrecht. Welke vorm van hechting in het volgende stuk past het meest bij jou?

Bij vier klopt alles, behalve dat laatste. People are deeply attached to a place.

Interview met Mirjam Frantzen op 06-03-2012

ONDERZOEKER: Je bent buiten Europa geweest voor meer dan een half jaar. Waar ben je allemaal heen geweest?

Ik heb een half jaartje in Guinee Bissau gewoond als baby'tje omdat mijn vader daar vandaan komt. En daarna zijn we naar Kenia verhuisd waar we ook nog zes jaar hebben gewoond. Ik denk dat ik bijna twee was toen we daar heen gingen, en net voor mijn zevende verjaardag kwamen we terug uit Kenia naar Nederland.

Daarnaast heb ik ook nog een half jaar in Australië gestudeerd en gebackpacked en dat was een half jaar geleden.

ONDERZOEKER: Waar heb je gezeten?

In Melbourne voor vier maanden en toen ben ik rond gaan reizen. Ik heb ongeveer twee maanden rondgereisd.

ONDERZOEKER: Even terug naar Afrika, weet je nog wat van die periode?

Van Guinee Bissau niet, maar wel van Kenia. Dat ik daar op school zat, speelde. Toen sprak ik ook Swahili met de kinderen. En Engels op de kleuterschool en later zijn we van een klein dorpje verhuisd naar de hoofdstad, Nairobi. En daar zat ik op een Nederlandse school dus daar werd gewoon Nederlands gesproken.

ONDERZOEKER: Hoe zou jij wereldburgerschap omschrijven? Als je het zelf mag definiëren?

Uhm, heel lastig begrip eigenlijk..., omdat ik zelf niet een idee heb wat het nou precies betekent. Maar ik denk, dat je jezelf ook een bepaalde identiteit toekent, dat je jezelf niet ziet als alleen maar Nederlander bijvoorbeeld, of als iemand die behoort tot een lokale subgroep ofzo, maar dat je jezelf ook ziet als iemand die openstaat voor andere werelddelen, voor de culturen daar. Vooral door het reizen en door in het buitenland te wonen heb je denk ik wel meer inzichten gekregen in hoe het is om eigenlijk een wereldburger te zijn.

ONDERZOEKER: Ben jij een wereldburger?

Ja, dat denk ik wel. Ik denk dat ik wel opensta voor andere culturen, ik denk dat ik wel weet hoe het is om te reizen en hoe meerdere culturen aan kunnen voelen. Ik heb wel het gevoel dat ik deel uitmaak van meerdere culturen.

ONDERZOEKER: Oké. Vind jij wereldburgerschap in strijd met patriottische gevoelens of gevoelens van lokale hechting?

Nee, want ik denk dat het gewoon naast elkaar kan ontstaan of kan bestaan. Nou, je kan natuurlijk hele nationale gevoelens hebben over het Nederlands zijn, maar je kunt je natuurlijk ook wel onderdeel voelen van een andere cultuur, tegelijkertijd. Vaak met mensen die ouders hebben die uit andere landen komen zie je dat ze zich eigenlijk verschillende identiteiten aanmeten, dat ze zich Nederlander voelen, maar ook Marokkaans bijvoorbeeld.

ONDERZOEKER: Je had het net over je reizen, dat je doordat je gereisd hebt wel weet wat het is om ergens anders te zijn. Denk je dat iemand die niet gereisd heeft ook wereldburger kan zijn?

Ik denk dat dat heel lastig is. En ik denk dat ook al reis je dan kan je misschien ook nog niet eens wereldburger zijn omdat je dan niet per sé open hoeft te staan voor bepaalde culturen. Je kunt ook naar een ander land gaan en je eigenlijk heel erg vast houden aan je eigen gebruiken, waardoor ik vind dat je dan niet behoort tot het begrip wereldburger. Maar mensen die in hun eigen land blijven en nooit verder komen dan dat vind ik sowieso niet behoren tot de term wereldburger.

ONDERZOEKER: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is de morele ultieme verantwoording van iedereen de mensheid in zijn geheel. Vind jij dit ook een juiste grens of zou je deze nauwer trekken en in welke situaties dan?

Dus dat je een morele verplichting hebt aan ieder medemens? Ja, daar geloof ik wel in. Ik vind dat je..., je leeft allemaal op deze wereld en je moet allemaal er het beste van maken dus je hebt elkaar wel nodig om te overleven.

ONDERZOEKER: En ook regeringen? Het beleid dat die voeren, hoort hun verantwoording ook bij de hele mensheid te liggen? Of bij de burgers van dat land?

In eerste instantie bij de burgers die zij vertegenwoordigen, maar als je kijkt naar het grotere geheel, dan zullen de regeringen wel verantwoording moeten afleggen aan alle burgers van de wereld.

ONDERZOEKER: Wat is je mening over supranationale organisaties als de Verenigde Naties?

Wel goed dat ze er zijn, maar ik vraag me af in hoeverre het eigenlijk zin heeft. Ze horen de vrede te bewaren in gebieden waar conflicten zijn, maar in het verleden is het ook wel vaak negatief in het nieuws geweest. Dat ze heel vaak vredeshandhavers zijn en geen militairen die dan ook echt in actie mogen komen dus ik vraag me af of dat wel zin heeft.

ONDERZOEKER: Wat voor effect heeft reizen gehad op het gevoel om wereldburger te zijn? En in jouw geval kan ik misschien de vraag meer toespitsen op a. Het effect dat je tijd in Kenia heeft gehad en b. Het effect dat Australië heeft gehad.

Nou toen ik terug kwam uit Kenia was ik natuurlijk nog best wel jong dus ik hield me nog best wel vast aan de Keniaanse cultuur. Toen ik in Nederland was begon ik ook Swahili te spreken met de kinderen omdat ik dacht dat zij ook wel allemaal Swahili zouden spreken. Dat het allemaal hetzelfde zou zijn dus dat was wel wennen. Maar ik ben wel blij dat ik zo'n ervaring heb gehad want je leert wel op een andere manier kijken naar verschillende culturen. Maar ik heb bij mensen vaak het idee dat ze alleen maar naar hun eigen land kijken, naar hoe het er hier aan toe gaat. En ik vind het wel mooi om te zien dat je vergelijkingen kunt trekken en dat je ook het besef kunt hebben dat je het hier best wel goed hebt en dat het in sommige landen zoals Kenia wel minder is. Minder goed geregeld dan in Nederland.

Wat Australië betreft voordat ik er heen ging, toen had ik niet echt bepaalde verwachtingen van het land. Nou ja, ik had misschien wel het idee dat het wel westers zou zijn en dat was het eigenlijk aanvankelijk ook wel. Het deed me ook wel veel aan Kenia denken eigenlijk.

ONDERZOEKER: Waarom?

Nou niet qua cultuur, ze hebben een westerse cultuur die best wel vergelijkbaar is met die van Europa, meer richting de Amerikaanse nog eigenlijk. Qua natuur en qua vrijheid, de immense grote ruimte die je daar had, die had je in Kenia ook. Dus dat was vergelijkbaar. Toen ik terug kwam van Australië toen was ik ook wel weer erg blij dat ik in Nederland was. Want in Australië begon je ook wel van die vergelijkingen te trekken tussen Nederland en Australië.

Sommige dingen waren beter in Nederland, goed geregeld; sommige in Australië. Dus ik was wel weer blij dat ik terug kon. Ik denk dat ik daar niet mijn hele leven zou willen blijven wonen.

ONDERZOEKER: Hoezeer trek jij je het lot aan van medewereldburgers in vergelijking met mensen die in Utrecht wonen?

Ik weet het niet precies, het gaat bij mij meer om vrienden. Ik zou het niet op Utrecht gooien, ik heb wel iets met deze stad maar deze stad wordt leuk gemaakt door de mensen die hier zijn. En ik denk dat de band met de stad daar ook uit ontstaan is.

ONDERZOEKER: Oké, dat is wel interessant. Laten we dan doorgaan op Utrecht. Kan jij tien woorden noemen waarvan jij vindt dat ze met Utrecht te maken hebben?

Dorp, gezelligheid, de dom, grachten, vrienden, universiteit, studeren, zelfstandig wonen, nieuw leven, huisgenoten.

ONDERZOEKER: Waarom woon jij in Utrecht?

Ik ben verhuisd vanuit Nijmegen om hier te komen studeren. En het leek me een hele leuke stad, net iets groter dan Nijmegen maar ook weer niet zo massaal als Amsterdam. Amsterdam leek me te individualistisch en je woont hier in een gezellige nog een beetje dorpse sfeer. Je kan hier gemakkelijk met de fiets overal komen. En ik vind het ook een mooie stad omdat het historisch ook nog wel wat heeft en daar houd ik wel van.

ONDERZOEKER: Wat betekent Utrecht voor jou?

Ja, wel thuis eigenlijk want ik kan mezelf hier meer thuis noemen dan in Nijmegen waar ik vandaan kom.

ONDERZOEKER: Over dat thuis, dat is wel interessant. Welke plekken zou jij op deze wereld thuis noemen?

Ik denk toch waar ik het meest heb gewoond en waar ook familie en vrienden wonen, dus Utrecht en Nijmegen.

ONDERZOEKER: Niet ook Melbourne en Nairobi?

Nee, want ik bedoel, op dat moment was het heel erg fijn om daar te wonen, maar daar is niks meer. Ik bedoel daar zijn geen vrienden meer, geen familie. Ja, dat gevoel dat je dan met die stad hebt wordt dan wel minder. Het gevoel dat je daar echt thuishoort wordt minder als je er niet meer bent en niet jaarlijks terugkomt.

ONDERZOEKER: Wat zijn in Utrecht betekenisvolle plekken voor jou?

Ik denk wel plekken in het centrum. Niet zozeer een bepaalde plek maar meer het centrum. Nou wel de Mick o Connells, dat was onze stamkroeg van mijn studie Engels en daar kwamen we in het eerste jaar echt vaak bijeen en dat is eigenlijk het begin van mijn studentenleven dus ik vind het altijd nog wel heel leuk om daar naar toe te gaan. Verder de dom, want dat staat wel heel erg symbool voor Utrecht.

ONDERZOEKER: Is jouw gevoel voor Utrecht veranderd door je reizen?

Ja, ook wel. Utrecht is zo klein en Melbourne was echt zo'n fantastische grote stad. Daar was zoveel te doen, zoveel musea zoveel cafeetjes, heel veel parken. En Utrecht is heel erg klein

en je hebt het eigenlijk als je hier een tijdje woont wel weer gezien. Er valt altijd wel iets nieuws te ontdekken omdat je hier natuurlijk bent met vrienden, er op uitgaat en altijd wel weer iets leuks doet, maar ik realiseer me wel dat Utrecht echt heel klein is. En dan begin ik me toch te bedenken dat ik op zich ook wel naar Amsterdam had gekund want dat was nog kleiner dan Melbourne en in Melbourne redde ik me ook prima. Maar het verschil was wel dat het echt een immens grote stad was dus je voelde je wel een beetje een heel klein persoontje in zo'n hele grote stad. Maar dat had ook wel weer een mooie kant vond ik. Beetje zo op jezelf en anoniem, iets wat je hier wat minder hebt.

ONDERZOEKER: Ik heb nog een vraag wat betreft je hechting hier. Als je mag kiezen uit de hechtingsgraden van Shamai met Utrecht welke kies je dan?

Ik denk vier.

ONDERZOEKER: En waarom?

Ja, omdat ik toch wel gehecht ben aan deze stad. En dat ik ook wel loyaal ben aan Utrecht. Als ik ergens ben in een internationale setting bijvoorbeeld en mensen zeggen dat ze nog nooit in Utrecht zijn geweest of naar Nederland gaan op vakantie, dan zeg ik wel van oh je moet echt naar Utrecht, want daar is het wel heel gezellig en heel erg leuk. Dus ik vind het een leuke stad om in te wonen en dat zal ik ook wel bij andere mensen op de kaart brengen.

Interview met Ruben ten Hoof op 14-03-2012

ONDERZOEKER: Eerst een paar vragen over je reizen. Je bent meer dan een half jaar buiten Europa geweest.

Dat klopt

ONDERZOEKER: Waar ben je heen geweest, voor hoe lang en wat vond je ervan?

Ik ben allereerst een half jaar naar Australië geweest, naar Melbourne. Ik heb daar gestudeerd. Vier maanden gestudeerd, twee maanden gereisd. Dat was wel vet, zeker! Het was zeker anders dan Europa, de mensen waren heel anders. Aan de ene kant heel relaxed allemaal iedereen was wat chiller, wat minder gestrest dan hier in Nederland, Europa, aan de andere kant vond ik ze wel oppervlakkiger want het gesprek ging niet verder dan sport en barbecues. Dat was wel een andere mentaliteit, maar gelukkig waren er ook wel internationals met wie ik veel omging. Die kwamen allemaal uit Europa en daarmee heb ik ook wel veel feestjes gehad en gereisd.

ONDERZOEKER: En je had ook nog andere reizen gemaakt dan Australië?

Ik ben naar Amerika geweest en naar China. China ben ik een maand geweest met mijn ouders en mijn broer. Ik ben alleen geweest in India, twee maanden om daar te reizen en les te geven. En in New York ben ik maar een weekje geweest want mijn vader die moest daar werken en toen mocht ik mee.

ONDERZOEKER: Werken er mensen in je familie in het buitenland?

Mijn vader, hij is psychiater en geeft les.

ONDERZOEKER: Waren de mensen op je reis anders qua cultuur en kan je daarvan een paar opvallende voorbeelden geven?

Wat ik al zei, in Australië is iedereen wat meer laidback. Je kent het wel, ook in Amerika, van hoe gaat het met je? Wat doe je? Terwijl je die mensen helemaal niet zo goed kent, wel geïnteresseerd en relaxed. En dat merk je wel in snel contact. Mensen zijn wat vriendelijker in de zin van.. ,oh ja dit is wel een goed voorbeeld: We hebben in Australië ook gelift en heel vaak gebeurde het dat we bij mensen die we niet kenden werden uitgenodigd om te eten, slapen, en een keer zelfs mochten we een week blijven in een of andere villa. We mochten hun auto lenen, allemaal van die vriendelijkheid die je niet in Nederland vindt.

ONDERZOEKER: En in India?

Daar heb je een beetje free for all. Het is daar helemaal vol mensen dus een beetje het recht van de sterkste geldt daar. Daar is het eigenlijk een beetje het tegenovergestelde, iedereen dringt voor en er wordt heel weinig rekening met je gehouden en iedereen kijkt van wat kan ik bij elkaar halen. Een beetje een wat vijandiger sfeer. Aan de andere kant heb je in India meer religie en cultuur die een rol spelen dan in Australië, daar is het allemaal wat oppervlakkiger, in India hebben ze allemaal rituelen en dan zijn ze ineens wel open minded allemaal, erg raar. Er is een groot verschil tussen hoe ze normaal zijn, heel onvriendelijk en heel concurrerend, en als er dan rituelen worden uitgevoerd zijn ze veel vriendelijker en hartelijker.

ONDERZOEKER: Voelde je je verbonden met de mensen en op je gemak op je reizen?

Nou ik vond die vriendelijkheid in Australië echt cool, daardoor heb ik echt wel leuke mensen ontmoet. En in India vond ik het toch wel lastig. Ik heb daar ook leuke mensen ontmoet maar omdat je toch een rijke toerist bent daar, was er toch wel altijd dat wantrouwen van jij wil iets van mij hebben, het was daar nooit zo gelijkwaardig.

ONDERZOEKER: Hoezeer trek jij je het lot aan van de mensen die je ontmoette daar die het toch wel echt iets slechter hadden?

Nou in Australië was dat sowieso niet, daar hadden ze het niet slechter, eerder beter. Dat is echt een rijk land. En in India, weet je wat het is met India het is zo massaal daar, overal waar je komt ziet het zwart van de mensen. Het is zo druk daar en iedereen heeft het gewoon een stuk slechter dan jij. En op een gegeven moment wordt je daar een beetje verdoofd voor. Dus ik trok het me wel aan, vooral in het begin maar daarna was het er gewoon.

ONDERZOEKER: Vind jij dat je veranderd bent door het reizen?

Ik denk het wel. Zowel Australië als India heb ik alleen gedaan. En dat viel aan de ene kant best wel tegen, het was best wel zwaar. Natuurlijk ontmoet je wel mensen, maar in Australië had ik ook nog een vriendinnetje thuis. En of ik ben veranderd, ik denk gewoon dat ik een stuk zelfstandiger ben geworden, wat makkelijker.

ONDERZOEKER: Makkelijker in wat voor zin?

Ja, als je in India gewoon allemaal rotzooi hebt gezien, en je bent in staat geweest om van de ene naar de andere kant te gaan in bussen die rijden tussen allemaal zooi en je ziet allemaal gedoe, dan schrik je minder snel in Nederland, het wordt wat makkelijker.

ONDERZOEKER: Hoe zou jij, zonder dat ik dat op een of andere manier heb ingevuld, wereldburgerschap omschrijven?

Dat het niet uitmaakt waar je bent, maar je je toch thuis kan voelen. Dat je voor jezelf dat gevoel hebt.

ONDERZOEKER: Vind je dat je zelf een wereldburger bent?

Gedeeltelijk

ONDERZOEKER: Op welke manier?

Nou ik denk dat ik me overal wel thuis voel, dus ik kan overal naar toe, en me overal wel op mijn gemak voelen. Maar ik voel me tot nu toe het meeste thuis in Nederland. Dus dat is nog wel een verschil bij mij.

ONDERZOEKER: Kan iemand die niet gereisd heeft dan ook een wereldburger zijn?

Nee

ONDERZOEKER: En waarom niet?

Nou als je mijn definitie aanhoudt van dat je je overal thuisvoelt. Dan kan je dat niet weten als je alleen in Nederland bent gebleven. Dus misschien ben je wel wereldburger maar je kan dat nooit zeggen als je nog niet gereisd hebt.

ONDERZOEKER: Vind je wereldburgerschap in strijd met patriottische gevoelens of gevoelens van lokale hechting?

Nee, want lokale hechting vind ik wel heel gezond snap je. Mensen hechten zich sowieso aan hun omgeving en hun plaats. En wereldburgerschap is alleen dat je denk ik open staat om ook ergens anders te leven en hun cultuur ook ziet als een cultuur, net zoals jij er een hebt. Je mag je wel blijven hechten daaraan. Je hoeft niet gevoelloos te worden om overal heen te kunnen gaan.

ONDERZOEKER: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is de ultieme verantwoording van iedereen de hele mensheid, dus alle personen op deze aarde. Vind jij dit ook een juiste grens of zou je deze nauwer trekken? Naar natiestaat, familie of dergelijke?

Dat vind ik een goede grens.

ONDERZOEKER: En vind je dat ook voor het beleid van Natiestaten?

Ja

ONDERZOEKER: En wat vind je dan van supranationale organisaties als de VN?

Ja, die vind ik goed. Die zijn er toch juist om de mensheid te vertegenwoordigen dus daar kan ik alleen maar voor zijn.

ONDERZOEKER: Wat voor effect heeft reizen gehad op je gevoel wereldburger te zijn?

Ja, ik voel me nu wel meer wereldburger. Gewoon omdat, als je gereisd hebt en in meerdere landen bent geweest en meerdere culturen hebt meegemaakt, dan weet je meer over anderen. En dus ook over je eigen cultuur en je eigen plaats. En op een gegeven moment kom je er ook achter dat..., kijk als je jong bent denk je dat je ouders de beste ouders zijn ofzo, maar na een tijd denkt je het zijn maar ouders, je hebt zoveel miljoen andere ouders en die doen het misschien wel veel beter, daar kom je dus ook achter van je eigen cultuur als je veel reist. Dit is ook maar een cultuur en een landje. Dat komt wel door het reizen denk ik. En dat hoort ook wel bij wereldburgerschap. Dat bewustzijn van, wij zijn maar een van vele landen en ik ben misschien wel gehecht aan dit land, en vind het een prima land, maar we blijven wel maar een land met een cultuur.

ONDERZOEKER: Vind je dat je onthecht bent, een betere overview hebt gekregen door het reizen?

Nou, wel een betere overview maar niet onthecht. Ik hecht me nog wel aan Nederland.

ONDERZOEKER: Nou dan gaan we door met Utrecht. Kan jij Utrecht omschrijven met tien woorden. Of noem eens wat termen die je bij Utrecht vind passen.

Klein, midden, ABN, Internationaal, studenten, universiteit, de dom, gemoedelijk, gezellig en wel openminded.

ONDERZOEKER: En waarom woon jij in Utrecht?

Nou, ik wou sowieso niet meer in de buurt van mijn ouders wonen. Utrecht sprak me toen ik ging studeren zeker aan. Gewoon omdat het een studentenstad was, niet al te groot maar gewoon wel een stad. Goede universiteit, wel mooie binnenstad.

ONDERZOEKER: Waar kwam je vandaan?

Nijmegen.

ONDERZOEKER: Wat betekent Utrecht voor jou?

Ik voel me nu wel meer thuis in Utrecht dan in Nijmegen. Dus Utrecht is wel een beetje mijn huis.

ONDERZOEKER: Wat zijn in Utrecht belangrijke betekenisvolle plekken voor jou?

Mijn huis, ook wel de uithof want daar kom ik heel vaak, en de binnenstad, sowieso de singel, Lepelenburg, daar loop ik gewoon vaak hard.

ONDERZOEKER: Welke plekken op de wereld zou je jouw thuis noemen?

Utrecht en Nijmegen.

ONDERZOEKER: En is jouw gevoel voor Utrecht veranderd door je reizen?

Ik denk het niet, maar ik denk dan dat ik door het reizen wel relativistisch ben over Utrecht. Reizen heeft ervoor gezorgd dat je Utrecht minder de stad vindt. Je hebt meer opties.

ONDERZOEKER: Shamaï?

Attachment to place, drie dus. Utrecht is een stad waar ik me thuisvoel. Ik woon er en heb er vrienden. Het is meer dan dat ik er pas. Maar ook niet zo ver dat ik me met de doelen vereenzelvig. Ik zal hier denk ik ook niet altijd wonen.

ONDERZOEKER: Oké, waar wil je heen dan?

Ik wil wel wat groter, naar Amsterdam.

Interview met Rutger Luteijn op 14-03-2012

ONDERZOEKER: Je bent meer dan een half jaar buiten Europa geweest. Waar ben je geweest, voor hoe lang en wat vond je hiervan?

Ik zou eerst zes maanden in Boston zitten. Maar ik vond het toen zo leuk dat ik nog vier maanden extra ben gebleven. Ik heb daar af en toe road trips gemaakt, maar de stage was in Boston.

ONDERZOEKER: Voornamelijk daar gebleven of ook nog iets van het land kunnen zien?

Aan de oostkant hebben we vooral New York nog gezien. New York was vier uur rijden, we zijn ook nog naar Mains geweest.

ONDERZOEKER: Heb je vooral Amerika gedaan of ben je ook nog op andere continenten geweest?

Jazeker, drie maanden in Afrika. Dat was een tocht, een fietstocht. Daarnaast voor een vriendinnetje nog een paar keer naar Zuid Afrika. In Israel heb ik twee keer een maand gezeten vanwege een Israëliisch vriendinnetje. Ik heb in Indonesië gezeten, ben in Syrië geweest, Jordanië, Libanon, nou dat is het wel..

ONDERZOEKER: Is het erg verschillend van hier, al die andere plekken?

In bepaalde opzichten wel. Het is anders omdat mensen op een andere manier leven. Het is niet zozeer minder of beter, het is meer een manier van leven en als je je daaraan aanpast kan je net zo makkelijk leven als je hier in Nederland doet.

ONDERZOEKER: Wat was er vooral anders?

In Afrika zag je wel echt dat mensen van dag tot dag leefden. Blij waren als ze 's avonds te eten hadden zeg maar. Indonesië is ook niet heel erg rijk natuurlijk. Verschillen zijn heel erg groot tussen arm en rijk. Dat is in het algemeen wel anders daar. Maar er zijn ook veel dezelfde dingen. Mensen vinden het fijn om vrienden om zich heen te hebben, blij als het goed gaat met het gezin. Mensen zijn ook heel erg hetzelfde eigenlijk.

ONDERZOEKER: Heb je nog een aantal opvallende cultuurvoorbeelden misschien?

Dat de mensen uit Afrika, waar ik heen ben geweest dan in ieder geval, wel veel meer met hun geloof bezig zijn. Dat is een heel verschil in cultuur en religie ten opzichte van hier natuurlijk. Je hebt vast wel mensen hier die gelovig zijn maar ik ken ze niet. Daar is vrijwel iedereen gelovig. Mensen die zijn nog meer bezig om in hun basisbehoeften te voorzien. Daar is daar geen goede scholing. Maar nu kijk ik vooral naar Afrika omdat de verschillen daar het grootst mee zijn.

ONDERZOEKER: Het was anders in Amerika?

Aan de oostkust was dat wel anders ja, veel Europeser. Je kan je daar wel iets meer met mensen identificeren, je snapt hoe ze denken. Zij zijn misschien wel wat meer consumptie gericht.

ONDERZOEKER: Voelde je je verbonden met de mensen en op je gemak tijdens je reizen?

In het algemeen wel, bijna overal wel. Het is een paar keer voorgekomen dat ik me niet heel erg op mijn gemak voelde, maar dat lag misschien meer aan mijn eigen onzekerheid. Zo heb

ik een keer toen we aan het fietsen waren..., we zijn dus een keer van Nairobi naar Kaapstad gefietst. Maar eerst gingen we naar het Noorden en daar heb je een berg, Mount Kenia. We reden daar heen om te kijken of alles werkte en dan zouden we weer terug gaan naar Nairobi gaan om het anders te fiksen. We hadden geen spatborden die heel erg functioneel waren, en daar kwam modder tussen, dus de wielen zaten heel erg vast. Onze fietsen zaten onder de modder. Dat viel locals daar natuurlijk op, we vielen sowieso op, dus op den duur stond het halve dorp om ons heen om ons te helpen. Dat vond ik toen wel bedreigend maar achteraf denk ik dat zij ons ook echt alleen maar wilde helpen. Maar je bent toch meer op je hoede omdat je weet dat ze je zien als een rijke Europeaan. Dus toen voelde ik me niet heel veilig en op mijn gemak maar in het algemeen heb ik nooit een gevoel van onveiligheid gehad of dat ik me oncomfortabel voelde.

ONDERZOEKER: Ook niet door cultuurverschillen?

Nou, weet je, we waren een keer uitgenodigd bij een of andere gast die we in het lab hadden leren kennen in Tanzania in Tanga. En toen moesten we bij hem thuis want hij was heel erg christelijk, tanga is 90% moslim en 10% christelijk, en die gast zag ons en zag dat we uit west europa kwamen, dus die dacht dat we wel christelijk moesten zijn, dus die wou ons gelijk meenemen naar de kerk en bij hem thuis. Dat deden we ook, en dat we met hem allerlei christelijke liederen gingen meezingen. Dus dat was wel, nja, je zou het een cultuurbotsing kunnen noemen, maar het was wel apart.

ONDERZOEKER: Ja, dat begrijp ik. Hoezeer trek jij je het lot aan van mensen die je ontmoette op je reis, die het toch wel wat minden hebben?

Zoals ik al zei ik zie hun cultuur niet zozeer als minder of beter, omdat ze het arm hebben. Wat ik me zou kunnen aantrekken is dat ze minder kansen hebben om zichzelf te ontplooiën en om goed onderwijs te genieten, en dat hun gezondheidszorg niet heel erg goed is, maar dat ze daar geen auto hebben of een fancy huis met airco, de nieuwste gadgets en dat soort dingen, daar houden die mensen zich überhaupt niet mee bezig. Tenzij ze zien van westerse mensen dat die het hebben en dan willen zij het ook gelijk hebben. Maar anders zijn ze net zo gelukkig als jij en ik hier, althans dat idee heb ik, of misschien nog wel gelukkiger omdat ze al die zoi niet hebben. Dus ik vind het erg om te zien dat mensen..., dat er kindjes met hiv geboren kunnen worden wat voorkomen had kunnen worden bijvoorbeeld, dat soort dingen dat mensen sterven omdat ze honger hebben. Ik ben begaan met die mensen zoals ik met iedereen begaan ben, maar ik vind ze niet zielig omdat zij niet de welvaart, tussen aanhalingstekens, hebben zoals wij die hier zien.

ONDERZOEKER: Vind jij dat je veranderd bent door het reizen?

Ja, ik denk het wel. Ik heb heel veel van de wereld gezien. Ik weet dat Nederland niet het enige land is in de wereld waar je kan wonen, waar je je plek kan leren en op je gemak kan zijn, maar dat er veel meer plekken zijn en dus ook plekken waar mensen anders in het leven staan, en misschien niet die welvaart hebben maar wel in staat zijn om te leven. En aan andere kant denk ik dat ik ook wel door het reizen weet wat hier goed is. En dat dat iets is om blij over te zijn.

ONDERZOEKER: Hoe zou jij, zonder dat ik dat verder inkleur, wereldburgerschap omschrijven?

Ik denk als iemand die misschien wel patriottistische gevoelens heeft, maar waarbij andere drijfveren een belangrijker rol spelen dan dat. Dus niet per sé dat hij niet in het land van herkomst wil zijn, maar dat hij zich wil ontwikkelen en ontplooiën, en daarvoor misschien dus naar het buitenland moet gaan. In mijn geval is dat zeker zo. En iemand die zich makkelijk

kan aanpassen in het buitenland. Als je je niet kan aanpassen dan zal het ook niet zo snel iets worden daar natuurlijk. Als je je alleen maar in Nederland snel op je gemak voelt.

ONDERZOEKER: Je zei net dat je naar het buitenland was gegaan om jezelf te ontplooien ook?

Ja, voor wetenschappers denk ik dat het heel belangrijk is dat je connecties opdoet. En het vak waar wij inzitten is heel erg internationaal, we publiceren ook in internationale tijdschriften, mensen doen bijvoorbeeld niet alleen hier onderzoek naar hiv maar je moet in de gaten houden wat mensen over de hele wereld voor onderzoeken doen. Het is belangrijk om die contacten te onderhouden, dat je samen naar een oplossing kan komen. Voor mij is dat heel belangrijk, ik vind het ook heel erg leuk om andere culturen te zien.

ONDERZOEKER: Vind jij ook dat je zelf een wereldburger bent? Of in welke mate vind jij dat je zelf ook een wereldburger bent?

Ik vind dat ik volgens mijn definitie dus wel een wereldburger ben. Ik houd van Nederland maar het is niet zo dat ik hier per se moet wonen. En mocht de mogelijkheid zich voordoen, dan zou ik het helemaal niet erg vinden om naar het buitenland te gaan. Omdat ik weet dat ik me wel kan aanpassen aan de cultuur daar en me daar ook op mijn gemak zou kunnen voelen. En daarbuiten mezelf nog eens kan ontplooien ook.

ONDERZOEKER: En denk jij dat mensen die niet zoveel gereisd hebben en ook niet buiten Europa wel wereldburger kunnen zijn?

Misschien is het een soort virus. Dat je ermee besmet moet raken en dat je in eerste instantie dus moet gaan reizen en ook ergens gaan wonen om te zien dat het helemaal niet eng is. Maar dat het in plaats daarvan heel erg leuk kan zijn om juist te zien hoe andere mensen leven en kunnen leven. Dus ik weet zeker dat mensen die niet buiten Europa zijn geweest een wereldburger zouden kunnen zijn eventueel.., misschien hebben ze er erg veel over gelezen maar zijn ze er nooit aan toegekomen om ook daadwerkelijk naar het buitenland te gaan. Voor mijn achttiende was ik ook nog nooit buiten Europa geweest, dat heb ik op mijn achttiende wel gelijk gedaan, maar je moet ervoor open staan, je moet jezelf wel kunnen aanpassen. Je moet wel een soort van primaire belangstelling hebben voor wat er buiten jouw straatje gebeurt. Als je dat überhaupt niet hebt, als je gewoon blij bent dat je in een boerendorp leeft en dat je de komende dertig jaar nog daar kan leven, als jou dat gelukkig maakt, dan denk ik niet dat je een wereldburger bent.

ONDERZOEKER: Ik vond het erg interessant dat je in je definitie van wereldburgerschap gelijk die patriottistische gevoelens noemde. Hoe denk je over dat 'conflict' daartussen?

Het hoeft dus geen conflict te zijn. Je kunt jezelf ook als een soort vertegenwoordiger van Nederland zien in het buitenland. Ik ben die Nederlander en daar kan je trots op zijn. Ik kan je vertellen hoe goed of leuk we het hier hebben maar ook de dingen die wat minder zijn. Ik denk dat het helemaal niet confronterend is.

ONDERZOEKER: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is de ultieme morele verantwoording van iedereen de gehele mensheid. Ben je het hiermee eens of zou je deze grens nauwer trekken? Op natiestaat, familie..

Nou, wat ik heb gezien bij het reizen is dat mensen heel verschillend kunnen zijn maar ook bepaalde waarden belangrijk vinden. Dus dat ze gezond zijn, gelukkig zijn, en dat hun naasten het goed hebben. Volgens mij zie je dat in iedere cultuur. Dus wat dat betreft denk ik dat de wereld een zou kunnen zijn. Misschien als we zouden worden aangevallen door een buitenaardse planeet is dat wel echt de mogelijkheid om ons een te maken.

ONDERZOEKER: Denk je dat gezamenlijke problemen..

Dat die wel die gevoelens versterken. Van gezamenlijke identiteit. Als je allemaal dezelfde problemen heb dan ga je wel kijken hoe je samen voor oplossingen kan zorgen en dan ga je misschien eens kijken naar de overeenkomsten die je hebt in plaats van de verschillen.

ONDERZOEKER: Wat is jouw mening over supranationale organisaties als de VN en het IMF.?

Ik heb daar niet heel erg een mening over eigenlijk. Ja, ze doen hun best, leuk dat ze bestaan. Werkt in bepaalde opzichten wel, in andere opzichte weer niet zo goed.

ONDERZOEKER: In welke opzichte wel en in welke opzichte niet?

Ik denk dat als een staat of land zo eigenwijs is dat hij toch wel doet wat hij wilt, dat ze dan niet naar een VN resolutie gaan luisteren. Syrië bijvoorbeeld, Israël, Iran, dat soort landen.

ONDERZOEKER: Wat voor effect heeft reizen gehad op jouw gevoel wereldburger te zijn?

Groot, ja, ik zei wel dat je wel wereldburger kan zijn als je niet gereisd hebt, omdat je dan toch misschien die interesses hebt maar het maakt het wel wat levendiger. Niet zo uit een boekje lezen, maar echt daar zijn en ervaren hoe dat is. Dat kan je alleen maar doen als je er ook daadwerkelijk bent.

ONDERZOEKER: We gaan door met wat vragen over Utrecht. Kan jij Utrecht omschrijven met tien woorden, een aantal kerntermen die in Utrecht belangrijk zijn voor jou?

Mijn heimat, stadsie, knus, veilig, makkelijk, studentikoos, cultureel.

ONDERZOEKER: Waarom woon jij in Utrecht?

Omdat ik me niet zou kunnen voorstellen dat ik in een andere stad in NL zou kunnen wonen. Als ik in Nederland woon zou ik in Utrecht willen wonen.

ONDERZOEKER: Want wat maakt Utrecht zo speciaal?

Als ik 's ochtends opsta, dan doe ik de gordijnen open en kijk ik recht tegen de dom aan. Dat is gewoon fantastisch en waarom weet ik niet maar het maakt gewoon een gevoel los. Ik vind zeker de binnenstad heel mooi, heel gezellig en niet zoals Amsterdam wat heel erg groot en toeristisch is, misschien wel ietsje individualistisch. En het is ook niet zoals Groningen wat ook een mooie stad is maar gewoon te ver weg ligt van de rest van wat er gaande is in Nederland. Utrecht is een goede combi.

ONDERZOEKER: Oké, een vraag die hier dicht aan gerelateerd is: Wat betekent Utrecht voor jou?

Thuis, vrienden. Ik heb natuurlijk ook wel mensen op mijn reis leren kennen maar het gros van mijn goede vrienden zit toch hier. Dat is ook belangrijk.

ONDERZOEKER: Over thuis gesproken, als je naar de hele wereld kijkt. Zou je dan alleen Utrecht je thuis noemen of ook andere plaatsen?

Ik voel me thuis in Boston, Johannesburg voelde ik me ook wel thuis. Maar ik zou het niet.., je hebt maar een thuis denk ik. Echt een thuis-thuis. Je hebt heel veel thuisen maar maar een waar je altijd naar terug keert. Een soort spil.

ONDERZOEKER: Waarom zou je niet meerdere thuisen kunnen hebben?

Dat kan ook wel, maar ik denk dat ik toch altijd terug zou keren naar Utrecht. Ik heb meerdere thuisen maar als ik een thuis zou moeten aanwijzen dan zou ik Utrecht aanwijzen. Maar dat kan over tien jaar anders zijn. Maar op dit moment is dit mijn thuis.

ONDERZOEKER: Wat zijn belangrijke betekenisvolle plekken in Utrecht voor jou?

De Dom, mijn huis, de oude gracht, de Uithof, het Wilhelminapark,

ONDERZOEKER: Is jouw gevoel voor Utrecht veranderd door je reizen?

Ja, want als je ergens anders bent dan pas weet je hoe het is om iets te missen. Natuurlijk ook hoe het is om Utrecht te missen. Dus zo is het ook altijd leuk om na een lange tijd weer terug te komen. Omdat het een soort gevoel van thuis is. Nu zit ik al weer twee jaar hier en ik vind het echt geweldig maar ik merk wel dat ik er wel weer graag tussenuit zou willen trekken. En op den duur kom ik dan wel weer in Utrecht terug, dat sowieso, maar ik merk wel dat als je weggaat datje dan pas merkt wat er belangrijk is.

ONDERZOEKER: Welke schaal van Shamai past bij jou aangaande Utrecht en waarom?

Waarde nummer vier: omdat ik me diep betrokken voel en emotionele banden heb met de stad, maar me daar niet actief voor inzet. Nee, ik heb geen actieve rol in de samenleving hier behalve dat ik hier werk, neuk en zuip.

Interview met Susan Mittendorff op 09-03-2012

ONDERZOEKER: Je bent al met al meer dan een half jaar buiten Europa geweest. Waar ben je allemaal heen geweest en hoe was dat?

Ik ben in Thailand, Vietnam, Laos en Cambodja geweest, Bali en Lombok en Cuba.

ONDERZOEKER: Wat kwam er eerst?

Eerst kwamen Thailand, Vietnam en Cambodja, later ben ik naar Cuba geweest. En weer twee jaar later naar Bali.

ONDERZOEKER: En die eerste reis hoe beviel die, wat heb je allemaal gezien?

Ja, leuk, ik had geen plan. Ik had tien euro per dag, dat is alles wat ik kon sparen. Samen met een vriendin gegaan en gewoon gezien wat de dag ons bracht, eigenlijk. We wisten niks, ik wist ook helemaal niet dat we in het regenseizoen op reis gingen. Gewoon een lonely planet gekocht, daar alles geregeld op heel korte termijn.

ONDERZOEKER: En hoe lang weggeweest toen?

Toen iets meer dan vier maanden, vier en een halve maand ofzo..

ONDERZOEKER: En dat was de langste reis?

Ja

ONDERZOEKER: Ben je vooral langs toeristische dingen geweest of juist niet?

Nou ja, je kan natuurlijk altijd wel toeristische dingen meenemen, zoals in Cambodja. Dan kan je naar Ankor Wat. Dat is wel heel toeristisch, ook wel heel mooi. Maar verder, ja ik heb nooit tours gedaan, omdat we heel weinig geld hadden, dus ik heb altijd alles op mijn eigen manier gedaan. En we hebben wel juist ook omdat we weinig geld hadden bij locals thuis geslapen. Zeker in Cuba sliepen we alleen maar bij de mensen thuis. Ik probeer altijd wel het grote toerisme te ontwijken, daarom vind ik steden ook nooit zo leuk op reis, terwijl ik in Nederland echt niet in een dorp zou willen wonen. Op reis kom ik meer in van die kleine plaatsjes, dus ook waar weinig toeristen komen.

ONDERZOEKER: Hoe regel je dat eigenlijk, dat je bij iemand thuis slaapt?

Ja, in Cuba is dat gewoon een systeem, casa verhuur, en in Thailand en Laos, daar zijn van die mensen die hebben dan een hostel aan huis, omdat ze arm zijn en wat willen bijverdienen. En als je er dan 's nachts in wilt slapen, dan slapen zij daar op de gang. Dus het is niet echt een huis, het is wel een hostel, maar het zijn niet de luxere hostels waar tien, vijftien mensen kunnen slapen.

ONDERZOEKER: Is de cultuur daar erg anders en kan je daar voorbeelden van geven?

Bedoel je anders in vergelijking met Nederland of onderling?

ONDERZOEKER: Vind ik allebei wel interessant.

Ja, sowieso is een groot gedeelte van Azië boeddhistisch. Dat is erg anders dan de Nederlandse cultuur, een hele andere mind set, een andere manier van leven, andere manier van kijken naar hoe dingen zijn. Het gaat veel meer over leven uit dankbaarheid. Ik denk dat

we in Nederland vaak leven uit wat we eigenlijk niet hebben terwijl we erg veel hebben. Cuba is ook weer een erg andere cultuur. Alles speelt zich buiten af op straat, seksualiteit is daar veel meer open omdat mensen weinig hebben. Muziek speelt daar een grote rol. Ja, en Thailand en Vietnam zijn natuurlijk heel erg anders omdat daar nog wat invloed is van het communisme, zeker in het noorden merk je nog communistisch invloeden, meer dan in het zuiden. En daar merk je ook nog wel de weerstand en haat tegen de Amerikanen. Elk land heeft zo weer zijn eigen cultuur. Cambodja neemt weer de geschiedenis mee van de rode khmer, de grote genocide in de jaren zeventig. Waar zo'n land nu van aan het opknappen is, dus dat heeft ook een heel grote invloed op hoe de mensen zijn. Dus, ja cultuur is zo'n breed gegeven dat is niet zomaar uit te leggen.

ONDERZOEKER: Nee, dat sowieso niet. Op je reizen, voelde je je verbonden met de mensen? Voelde je je op je gemak waar je was?

Altijd als ik ergens ben, na twee minuten voel ik me thuis. Geen aanpassingstijd nodig.

ONDERZOEKER: Hoezeer, trok jij je het lot aan van de mensen die je ontmoette buiten Europa?

Ja, dat trek ik me wel aan. Zoals in Cuba, daar ben ik in een orkaan terecht gekomen. Die heeft vrij heftige schade aangericht. Wij zaten toen vast in een hotel en daar mocht je niet uit. Toen met die vriendin van mij hebben we een backpack leeggemaakt. Daarmee zijn we het hele hotel ingegaan, om kleding in te zamelen en geld in te zamelen. Dat hebben we naar de juiste mensen gebracht, want heel veel mensen waren hun huizen kwijt. Delen van huizen dreven in de zee, maar dat komt hier niet op het journaal want dat is Cuba. Maar dat was toen wel de situatie, er waren hele dorpen aan de kust gewoon meegenomen in de zee. En in Cambodja heb ik ook wel veel geprobeerd om melk te kopen., ja Cambodja is sowieso veel schrijnender, ouder mensen zonder benen, en kinderen op straat, heel veel straatkinderen, heel veel armoede, prostitutie. Veel misbruik, ook in Vietnam, dus ja daar probeer je wel wat aan te doen maar je kan het natuurlijk niet oplossen.

ONDERZOEKER: Hoe ging dat in Cuba, want je kwam aan en er was een orkaan maar dat is niet in het journaal geweest?

Nou het is wel op het journaal geweest, maar je ziet dan geen beelden van de gevolgen want ja, Cuba vraagt natuurlijk niet om hulp.

ONDERZOEKER: Hoe kijk jij naar mensen buiten Europa, in vergelijking met mensen die in Utrecht wonen? Wat valt je op, wat vind je verschillend?

Hoe bedoel je?

ONDERZOEKER: Nou hum ja, de vraag was eerst hoe trek je je het lot van de mensen buiten Europa aan in vergelijking met de mensen hier in Utrecht?

Oh zo, nou ik voel me ook wel verbonden met de mensen die het hier slecht hebben. Ik koop altijd wel een straatkrant, daar probeer ik wel wat mee te doen. Of je het nou hier slecht heb, of daar, dat is even erg. Iedereen zegt wel in Nederland hoef je het niet slecht te hebben, nou dat is niet zo. Er zijn altijd wel mensen die tussen wal en schip vallen die komen voor geen enkele regeling in aanmerking. Of mensen die hier echt op straat leven, ja die lijden ook echt.

ONDERZOEKER: Vind je dat jij veranderd bent door het reizen?

Nee, ik denk niet dat ik echt veranderd ben. Ik denk wel dat er meer momenten zijn waarop je je realiseert hoe goed je het eigenlijk hebt. Het boeddhisme fascineert me nu ook wel. Ik heb

daar toch best veel over gelezen en een meditatiecursus gevolgd. Ik ga af en toe naar een boeddhistische bijeenkomst. Dus ja, ik zie het reizen meer als een verrijking. Ik denk niet dat het echt levensveranderend is geweest. Want ook na zo'n orkaan dan denk je van jeetje ik had al die kleren eigenlijk helemaal niet nodig, en vier weken lang na die vakantie denk je dan nou wat heb ik het goed, maar daarna dacht ik van nou ik moet toch wel weer nieuwe kleding hebben. Weet je het is natuurlijk ook hoe je bent grootgebracht. Er zitten wel accent verschillen in maar niet.., ik denk dat het je ook wel laat zien dat het leven niet zo zwart wit is. Een land is niet alleen maar bijvoorbeeld de glimlach van Thailand maar het heeft ook een andere kant. Het reizen nuanceert dingen.

ONDERZOEKER: Vind jij dat je een wereldburger bent?

Nou nee, want ik woon in Utrecht, in vind een wereldburger als je in Londen woont ofzo., een metropool.

ONDERZOEKER: Nou dit heeft ook te maken met hoe jij wereldburgerschap ziet. Wat versta jij onder wereldburgerschap?

Heb ik eigenlijk nooit over nagedacht. Nou, ik denk dat je veel van de wereld weet. Dat je je betrokken voelt met allerlei culturen, en dat je je openstelt voor allerlei culturen. Dat je goed met verschillende culturen kan omgaan en dat je daar je eigen waarden uit kan halen. En dat je ook wel flexibel bent met reizen. Dat je jezelf bijvoorbeeld wel een tijdje in Londen ziet wonen, ik noem maar iets.

ONDERZOEKER: Kan iemand die niet gereisd heeft.. Kan die dan ook wereldburger zijn?

Ik denk feitelijk gezien wel maar voor mijn eigen gevoel zeg ik nee.

ONDERZOEKER: Wat bedoel je met feitelijk gezien wel?

Nou feitelijk kan je contact hebben met, flexibel zijn met, openstaan met andere culturen zonder er te zijn geweest. Maar gevoelsmatig zeg ik nee, je moet wel gereisd hebben. Om de wereld een beetje te kunnen begrijpen.

ONDERZOEKER: Want anders zit je te veel vast of.., hoe bedoel je dat?

Nou, dan heb je alleen maar de visie van hier die je meeneemt. Op het moment dat je in Azië komt en je spreekt daar met mensen, die bijvoorbeeld het regime in Cambodja hebben overleefd, dan snap je al waarom er verschillende dingen daarna zijn ontstaan. Nu op papier denk je jongen jongen, wat maken jullie er een puinhoop van. Maar als je daar bent en je praat met een leraar die zijn kinderen een toekomst wil geven maar je hoort dat een beetje een school zo'n tweehonderd dollar per jaar kost terwijl het gemiddelde inkomen tweehonderd dollar per jaar is, dan snap je wel waarom er daar zoveel ellende op ellende is, want er is eigenlijk geen kans op ontsnappen. Ik ben ook een jaar geweest na de tsunami op Thailand en daar ben ik ook op plekken geweest waar je de verwoestingen nog zag, daar waren geen hotels alles was nog barakken. En wij zeggen hier wel ja veel van dat ontwikkelingsgeld gaat er toch niet heen maar als je daar verhalen hoort dan denk je, oké van die twintig euro die ik heb gegeven is toch twaalf euro goed terecht gekomen. Dat is dan waardevol genoeg geweest. En dan zie je ook dat het misschien nooit zonder corruptie kan gaan zo'n grote ramp, maar dat je dus niet moet denken mijn vijftig euro is vijftig euro. Ja, goed, misschien gaat er veertig daadwerkelijk naar toe maar ook een corrupte politieagent heeft kinderen. Dus die profiteren dan toch dat hun vader corrupt is. En dat is ook waardevol en dat zijn dan weer twee kinderen die dan toch eten hebben gehad. Daardoor plaats je denk ik toch wel dingen beter in perspectief.

ONDERZOEKER: Vind jij wereldburgerschap in strijd met patriottische gevoelens/ gevoelens van lokale hechting?

Trots van het land?

ONDERZOEKER: Ja, of regio's of een stad.

Nee, ik denk dat dat heel goed samen kan gaan. Ik denk dat je op het moment dat je op reis gaat ook een ambassadeur kan zijn van je eigen land. Dat kan heel goed samen gaan.

ONDERZOEKER: Een wat diepere vraag: Volgens bepaalde stromingen in de wetenschap is de ultieme verantwoording van iedereen de hele mensheid, alle medemensen, vind jij dit ook een juiste grens of zou je deze nauwer trekken?

Nou, ik zou niet de grens leggen op de mensheid ik zou meer de grens leggen op volgens de mensenrechten met elkaar omgaan. Je kan het hebben over de mensheid maar ik vind mensenrechten heel belangrijk. Ja, want je kan het hebben over mensheid maar je hebt nog steeds Guantanamo Bay, waar elke dag mensen worden gemarteld en mishandeld. Dat is gewoon een niemandsland daar is geen wet. Dus dan kan je wel zeggen de mensheid is de norm, maar wat is de mensheid dan, wat is de betekenis daarvan, wanneer ben je mens, wat zijn de rechten van een mens?
Of is dat niet wat je bedoelt?

ONDERZOEKER: Ja ja, nou je hebt aan de ene kant de werkelijkheid maar dit is meer een ethisch vraagstuk.

Dat is toch ethiek mensenrechten?

ONDERZOEKER: Ja, maar je zegt de grens moet wel liggen bij de mensenrechten maar niet bij de mensheid..?

Nou jij zegt de grens in de wetenschap wordt gelegd op de mensheid?

ONDERZOEKER: Uhm, ja in die zin dat je moet handelen naar ieders welzijn.

Dat zei je er niet bij, je zei mensheid. Nou daar ben ik het mee eens, maar ik wil hem strakker trekken, want mensheid zegt niks. Wat zegt nou mensheid? Voor de een is mensheid je eigen leven zo goed mogelijk doen en materiële toevoegingen bieden aan de wereld, maar voor mij is die gewoon erg volgens fatsoen en als ik het dan strak moet trekken volgens de mensenrechten. Er zijn een aantal grondregels die daar in staan, ik vind mensheid te breed.

ONDERZOEKER: En wat is dan je mening over supranationale organisaties als de VN?

Ja, heel belangrijk, maar het heeft niet zo heel veel zin op dit moment.

ONDERZOEKER: Waarom niet?

Nou omdat Rusland en China gewoon kunnen vetoën en dan gaat het geweld in Syrië gewoon door. En uiteindelijk kijkt de hele wereld ernaar terwijl er op dit moment ook weer honderd mensen worden afgeslacht. Dus ik vind de VN een goed instituut. Maar ik denk dat zo lang we diplomatieke spelletjes spelen dat soort instanties geen zin hebben, want uiteindelijk gaat het nog steeds om het geld en niet om de mensen. Want anders hadden we Syrië niet gehad op dit moment als dat niet zo was. Dan waren we daar al wel binnen gevallen.

ONDERZOEKER: Dus we moeten eerst nog andere dingen veranderen?

Ja, maar dat gaat nooit veranderen.

ONDERZOEKER: Waarom denk je dat?

Nou zolang Putin weer gewoon aan de macht kan komen door fraude, nou ja we hebben Metvedev gehad maar dat was gewoon een handlanger van Putin. Zolang dat soort dingen bestaan kan je nooit een eerlijke wereld creëren. Want het zit gewoon te corrupt en smerig in elkaar. Zolang als je dat gedoe hebt met die olie.

ONDERZOEKER: Oké, nou nog een vraag over wereldburgerschap voor we door gaan naar Utrecht. Wat voor effect heeft reizen gehad op jouw gevoel wereldburger te zijn?

Ja, dat heeft wel effect gehad, want ik heb nog heel veel contact met allemaal vrienden over de hele wereld. Ik heb vanavond nog geskyped met een meisje uit Zwitserland, ik ken een meisje uit Bali waar ik naar toe was geweest, die woont nu in Australië. Ik ben vorig jaar naar Londen geweest naar een jongen die ik ook in Indonesië heb ontmoet. Nou over een tijdje komt er een Ierse vriend langs met wie ik in Cambodja heb gereisd, die woont in Ierland nu, die komt hiernaartoe. Dus ik heb meer contact met de wereld nu, zeker ook op facebook. Ik zie als ik wakker wordt wat een kennis van me in Darwin aan het doen is. En dat geeft mij wel het gevoel dat Nederland, Australië, Alaska, dat dat allemaal bij elkaar ligt, dat dat verbonden is. Daardoor voel ik me wel wereldburger.

ONDERZOEKER: Door naar Utrecht. Kan jij Utrecht omschrijven met tien woorden. Noem eens tien dingen die belangrijk zijn voor Utrecht voor jou.

Knus, gezellig, overzichtelijk, niet zo hip, beetje down to earth, veel te bieden, muzikaal, creatief, ja goede avonden goede festivals, goede avonden.

ONDERZOEKER: Waarom woon jij in Utrecht?

Nou, het werd Amsterdam of Utrecht en kon in Amsterdam niks vinden.

ONDERZOEKER: En wat betekent Utrecht voor jou?

Nou nu.., Ik dacht eerst dat ik naar Amsterdam wilde, wil ik misschien ook nog wel. Ik woon hier nu al vijf jaar, dat is best lang voor mij op een plek. Maar ik vind Utrecht eigenlijk wel heel leuk, om dat het, nou Utrecht heeft echt veel meer te bieden dan mensen denken. En ik vind het ook gewoon gezellig want je komt hier ook vaak dezelfde mensen tegen waardoor je ook wat meer een band krijgt met de stad. Ik vind dat er in Utrecht ook wel leuke mensen wonen, in Amsterdam is het een beetje.., ik kom vaak in Amsterdam want veel vrienden van me wonen daar, het is toch wel vaak een beetje hip, een beetje trendy, ja ik weet niet, een beetje wannabees. Ik kom uit Twente en ik houd toch wel van feest, ik zou nooit in een dorp willen wonen, maar het moet toch ook wel een beetje normaal blijven. Je moet niet op stap gaan om te zien en gezien te worden.

ONDERZOEKER: Wat zijn belangrijke en betekenisvolle plekken voor jou in Utrecht? En waarom?

Lombok, kanaalzicht, Lombok is voor mij een heel belangrijke plek, ik vind Lombok heel leuk omdat het zo multicultureel is. Het heeft altijd wat te bieden, het is altijd open. Ook in de straat leuke contacten, je kan even daar wat halen, hier wat halen. Kopi susu, dat is ook zo'n plek waar veel mensen even in hun eentje komen en kanaalzicht of café west, de molen het muntplein, het heeft eigenlijk alles. Ik vind het wel een wereldje op zich, echt top. Maar als je wil hardlopen dan loop je ook zo even wat meer de natuur in. Langs het kanaal, park oog in al

is ook wel mooi. Ja verder, de stad, ledig erf enzo. Echt van die plekken. 't Neude, daar heb ik helemaal niks mee. Café tilt, of daar bij Overvecht of Reinouwen het is gewoon wel chill. Van die gewone plekken, en Tivoli vind ik echt heel leuk, Tivoli is voor mij echt zo'n bewijs dat Utrecht werkt want er komt van alles. Ouder publiek, er komen ook jonge studenten, er komen kakkers, hockeyers, alto's er komt van alles. En het gaat altijd goed, zijn nooit vechtpartijen ofzo, tenminste niet dat ik weet.

ONDERZOEKER: Tivoli oude gracht?

Ja, de helling is ook gezellig maar heeft toch minder sfeer.

ONDERZOEKER: Oké, welke plekken over de wereld zou je jouw thuis noemen?

Cambodja, daar zou ik wel kunnen wonen.

ONDERZOEKER: Het hele land of specifieke steden?

Nee niet het hele land. Ik zou niet in een dorpje kunnen wonen. Laos, Bali, ja maar hoe bedoel je voor altijd kunnen wonen, voor tachtig jaar?

ONDERZOEKER: Ja, dat is natuurlijk erg subjectief. Maar ik bedoel voor jou dat je je daar echt thuis voelt.

Ja, daar voel ik me wel echt thuis. Londen voel ik me ook wel thuis. Hoewel ik me afvraag hoe snel je daar mensen ontmoet, maar het lijkt me een hele leuke stad waar je van alles kan doen. Maar ik weet niet hoe makkelijk het is om daar een nieuw bestaan op te bouwen als je helemaal geen aanknopingspunten hebt. Ik denk dat ik in Bali en Cambodja misschien toch wel eerder mijn weg zou vinden, omdat het wat kleiner is.

ONDERZOEKER: Is jouw gevoel voor Utrecht veranderd door je reizen?

Nee, nou misschien wel dat als ik in Londen ben dat ik denk Utrecht is erg klein. Maar het heeft toch ook wel veel.

ONDERZOEKER: Ik heb nog een vraag over je hechting aan Utrecht. Kan je uit deze schaal de waarde kiezen die het beste past op Utrecht voor jou?

Ik vond Utrecht wel leuker toen ik een relatie had omdat je het dan deelt, maar drie.